

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

PEYZAJ TASARIM PROJE - UYGULAMA

- Prof. Dr. Abdullah KELKİT
- Doç. Dr. Alper SAĞLIK
- Prof. Dr. Füsun ERDURAN NEMUTLU
- Doç. Dr. Kürşad DEMİREL
- Dr. Öğr. Üyesi Tutku AK
- Dr. Öğr. Üyesi Yavuz ALKAN
- Dr. Öğr. Üyesi Elif SAĞLIK
- Arş. Gör. Mehmet İlkan BAYRAK
- Arş. Gör. Merve TEMİZ
- Peyzaj Yüksek Mimarı Halisenuur ŞAHİN

ÇANAKKALE
ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

PEYZAJ TASARIM PROJE - UYGULAMA

- Prof. Dr. Abdullah KELKİT
- Doç. Dr. Alper SAĞLIK
- Prof. Dr. Füsün ERDURAN NEMUTLU
- Doç. Dr. Kürşad DEMİREL
- Dr. Öğr. Üyesi Tutku AK
- Dr. Öğr. Üyesi Yavuz ALKAN
- Dr. Öğr. Üyesi Elif SAĞLIK
- Arş. Gör. Mehmet İlkan BAYRAK
- Arş. Gör. Merve TEMİZ
- Peyzaj Yüksek Mimarı Halisenuş ŞAHİN

Çanakkale
Nisan 2020

Peyzaj Tasarım - Proje - Uygulama

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Yayın No: 143

Editör
Doç. Dr. Alper SAĞLIK

© ÇOMÜ

e-ISBN: 978-605-4222-82-7

2. Basım Nisan 2020 (Dijital Baskı)

© Bu kitabın bütün hakları
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'ne aittir.

* Bu kitap uluslararası yayın niteliğinde olup,
WorldCat veri tabanı tarafından taranmaktadır.

Baskı & Grafik Tasarım

TAM POZİTİF MATBAA

Çamlıca Mahallesi Anadolu Bulvarı 145. Sokak 10/11 Yenimahalle - ANKARA

Tel: 0312 397 00 31 | Faks: 0312 397 86 12

E-Posta: pozitif@pozitifmatbaa.com

SUNUŞ

Ülkemizde aşırı nüfus artışı ve kırdan kente gerçekleşen göçler paralelinde, plansızlık ve denetimsizlik sonucunda ortaya çıkan çarpık kentleşme olgusu, var olan dokunun bozulmasına, tarihsel, doğal ve kültürel değerlerin yok olmasına ve bunların sonucu olarak, kentsel yaşam kalitesinin gittikçe azalmasına neden olmaktadır.

Dünya nüfusunun büyük bir kısmının kentlerde yaşadığı 21. yüzyılın başındaki bu önemli zaman eşliğinde, kentlerdeki yaşam kalitesinin yükseltilmesi kentli insanın mutluluğunda önemli bir etmen olacaktır. Yaşam kalitesinin, öncelikle yerel çevre koşullarının ve kullanıcıların dikkate alındığı, hem doğal hem de yapılı çevre değerlerini kapsayan bir çerçevede, uygun yöntemlerle ölçülmesi büyük önem taşımaktadır.

Kentlerin gelecekteki yapısı, kurumsallaşmış bir mekan üretme sürecine bağlıdır. Bu süreç bir yandan kamusal alanlarda (yol, meydan, yeşil alan vb) doğrudan gerçekleştirme, diğer yandan özel alanlarda (özel ya da kamu kurumlarına ait mülkler) kentsel rehberlere dayalı denetim ve gerçekleştirme eylemlerini içermelidir. Bu eylem; ciddi bir planlama, tasarım ve uygulama bilgi ve becerisi istemektedir.

Hazırlanan bu kitap ile, kentsel mekanların geliştirilmesine yönelik olarak peyzaj mimarlığı planlama, tasarım ve uygulama çalışmaları kapsamında; millet bahçesi, üniversite yerleşke planlaması, yerel yönetim projeleri, tarihi mekanlar, sulama ve işletim sistemleri, tasarımda dijital çalışmalar gibi çeşitli konularda üniversitemiz akademisyenlerinin bilimsel yaklaşımları ortaya konulmuştur.

Bu eserin hazırlanmasında katkısı bulunan tüm akademisyenlerimizi kutlar, başarılarının devamını dilerim.

Prof. Dr. Sedat MURAT
Rektör

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ / Prof. Dr. Sedat MURAT.....	3
ÖNSÖZ / Doç. Dr. Alper SAĞLIK	7
MİLLET BAHÇESİ KAVRAMI – STANDARTLARI TÜRKİYE'DE MİLLET BAHÇELERİ TARİHSEL SÜRECİ, DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE MİLLET BAHÇELERİ	9
<i>Doç. Dr. Alper SAĞLIK - Prof. Dr. Abdullah KELKİT</i>	
1. MİLLET BAHÇESİ KAVRAMI – STANDARTLARI	11
1.1 Millet Bahçesi Kavramı	11
1.2 Millet Bahçesi Alanına İlişkin Analizler	11
1.3 Millet Bahçesinde Planlama ve Tasarım İlkeleri	12
2. Türkiye Millet Bahçelerinin Tarihsel Süreci	13
3. Dünyada ve Türkiye'de Millet Bahçeleri.....	14
3.1 Dünyada Millet Bahçeleri.....	14
3.2 Türkiye'de Millet Bahçeleri.....	36
4. Türkiye'de Proje Aşamasında Olan Millet Bahçeleri	46
ÜNİVERSİTE YERLEŞKE PLANLAMALARINDA FARKLI YAKLAŞIMLAR	47
<i>Prof. Dr. Abdullah KELKİT</i>	
Üniversite Yerleşkesi.....	49
Üniversite Yerleşke Planlamalarında Farklı Yaklaşımlar	51
Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	55
ÇAĞIRDAK'TAN RUMELİYE (ÇARDAK BELEDİYESİ TİCARET VE KÜLTÜR MERKEZİ PROJESİ)	61
<i>Doç. Dr. Alper SAĞLIK</i>	
Çardak'ın Tarihi.....	63
Tarihi Çardak Güreşleri ve Proje Alanı İçin Önemi.....	64
Çardak Belediyesi Ticaret ve Kültür Merkezi Projesi	66
KENTSEL TASARIMDA TARİHİ MEKANLAR	71
<i>Prof. Dr. Füsün ERDURAN NEMUTLU</i>	
Giriş	73
Tarihi Kent Kimliği ve Koruma	74
Tarihi Kentsel Alanlar ve Peyzaj Tasarımı	76
Sonuç	77
PEYZAJ ALANLARINDA SULAMA SİSTEMİ TASARIMI VE İŞLETİMİ	79
<i>Doç. Dr. Kürşad DEMİREL</i>	
Giriş	81
Peyzaj Alanlarında Sulama Sistemi Tasarımı	82
Sulama Sistemi Tasarımında Karşılaşılan Sorunlar.....	82
Sonuçlar ve Öneriler	87

KENTSEL DIŞ MEKANLARDA GÖRSEL ANALİZ	89
<i>Dr. Öğr. Üyesi Tutku AK</i>	
Giriş	91
Kentsel Diş Mekanlar	92
Kentsel Diş Mekanlarda Planlama ve Tasarım.....	94
Kentsel Diş Mekanlarda Görsel Analiz	96
Sonuç	98
EBEVEYN ALGISI VE ÇOCUK OYUN ALANLARININ PLANLANMASI: ÇANAKKALE .101	
<i>Dr. Öğr. Üyesi Yavuz ALKAN</i>	
Giriş	103
Yöntem	104
Bulgular	105
Tartışma, Sonuç ve Öneriler	113
PEYZAJ PROJESİNİN ANATOMİSİNİ OLUŞTURAN BİLEŞENLER	117
<i>Dr. Öğr. Üyesi Elif SAĞLIK</i>	
Peyzaj ve Projesi	119
Proje - Müşteri ile İlk Temas	120
Analiz - Çevreyi Okuma	121
Sentez - Birleştirme.....	122
Detay Geliştirme	123
Uygulama - Kullanıcıya Sunma.....	124
Yaőtama - Pekiştirme	124
PEYZAJ MİMARLIĞI PERSPEKTİFİNDEN MİMARİ MAKET UYGULAMALARI	127
<i>Doç. Dr. Alper SAĞLIK - Arş. Gör. Mehmet İlkan BAYRAK</i>	
Giriş	129
Mimari Maket Çeőtleri	130
Mimari Maket Yapım Aőtamaları	134
Mimari Maketlerin Peyzaj Mimarlığındaki Önemi	135
PEYZAJ TASARIMINDA DİJİTAL YOLCULUK	137
<i>Doç. Dr. Alper SAĞLIK - Arş. Gör. Merve TEMİZ</i>	
Giriş	139
Bilgisayar Destekli Tasarım Sistemleri	140
Peyzaj Mimarlığı Disiplininde Bilgisayar Destekli Tasarım	140
Peyzaj Tasarım Projesinin Dijital Yolculuğu	141
PEYZAJ MİMARLIĞI MESLEĞİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN ÖNEMİ	149
<i>Peyzaj Yüksek Mimarı Halisenur ŞAHİN - Doç. Dr. Alper SAĞLIK</i>	
Giriş	151
Amaç/Kapsam	153
Sınırlılıklar	154
Yöntem/Bulgular	154
Sonuç	155

ÖNSÖZ

Peyzaj Mimarlığı günümüzün en önemli meselelerinin ön planındadır. Peyzaj Mimarlığı içerdiği birçok uzmanlık alanı ile diğer meslek disiplinlerine de kılavuz görevi görür. Bu kitap, mekanlar için tasarım yapma sürecini, tarihi emsalleri, gelişen felsefeler ve bir projenin konseptten, tasarıma, oradan gerçeğe nasıl dönüştüğüyle birlikte anlatır. Kitap kariyer seçimi yapmakta olan genç yetişkinler, temel dersleri almakta olan tasarım öğrencileri ve uluslararası bir önem ve şöhret kazanmakta olan peyzaj mimarlığını daha iyi anlamayı arzulayan profesyoneller için değerli bir kaynak olacaktır. Ayrıca Peyzaj Mimarlığı meslek disiplini ile ilgili çalışmaların akademik olarak ele alındığı bu kitap halkın bilinçlendirilmesi ve ilgililere konunun detaylı aktarılması amacıyla hazırlanmıştır. Bu kitabın hazırlanmasında emeği geçen tüm yazarlar ile bilimsel çalışmalara her daim destek olan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü'ne teşekkür eder, saygılar sunarım.

Yazarlar adına
Doç. Dr. Alper SAĞLIK
Editör

MİLLET BAHÇESİ KAVRAMI – STANDARTLARI TÜRKİYE’DE MİLLET BAHÇELERİ TARİHSEL SÜRECİ DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE MİLLET BAHÇELERİ

Doç. Dr. Alper SAĞLIK - Prof. Dr. Abdullah KELKİT

- Millet Bahçesi Kavramı - Standartları
- Türkiye’de Millet Bahçelerinin Tarihsel Süreci
- Dünyada ve Türkiye’de Millet Bahçeleri
- Türkiye’de Proje Aşamasında Olan Millet Bahçeleri

MİLLET BAHÇESİ KAVRAMI – STANDARTLARI TÜRKİYE’DE MİLLET BAHÇELERİ TARİHSEL SÜRECİ DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE MİLLET BAHÇELERİ

Doç. Dr. Alper SAĞLIK - Prof. Dr. Abdullah KELKİT

1. MİLLET BAHÇESİ KAVRAMI - STANDARTLARI

1.1 Millet Bahçesi Kavramı

Genel olarak halkı doğa ile buluşturan, rekreatif gereksinimlerini karşılayan büyük yeşil alanlar şeklinde tanımlanabileceği gibi; Tarihi, kültürel ve doğal özellikleri koruyan, sosyokültürel hayata dair önemli yansımalar sunan, gerektiğinde afet toplanma alanları olarak da kullanılabilir, şehrin ve ülkenin prestijine katkı sağlayacak simgesel yeşil alanlar olarak da tanımlanabilmektedir.

Millet Bahçesi olgusu, kültürel mirasımız ve kültürel peyzaj değerlerinin bir parçası ve aynı zamanda kent kültürümüzde, kamusal açık ve yeşil alan niteliği taşıyan ve tarihsel süreç içinde Taksim Millet Bahçesi gibi örnekleri olan unutulmuş bir kavramdır. Unutulmuş bu kavramın; fiziksel mekandaki açık ve yeşil alan düzenlemelerinden ayırıştırarak tarihsel süreç içindeki kimliği, kültürel birikimi kapsamında, günümüzün ihtiyaç ve yaşam şekli karakteristiği de dikkate alınmak suretiyle yeniden canlandırılması ve Türk Planlama Sistemine «kavram» olarak eklenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, Türk yaşam biçimi ve birikiminin zaman boyutunda mekana yansımalarının en güzel örneklerini oluşturacak "Millet Bahçeleri"nin halkı doğa ile buluşturan ve sosyalleşme gereksinimlerini karşılayan simgesel yeşil alanlar olması amaçlanmaktadır.

1.2 Millet Bahçesi Alanına İlişkin Analizler

Millet Bahçesi Yapılacak Alana ilişkin olarak;

- Bölgenin Genel Özellikleri (Coğrafi Konum, Nüfus Yapısı, İklim ve Bitki Örtüsü, Sosyo-Ekonomik Bilgiler, Sit Alanları),
- Alanın Genel Özellikleri (Mülkiyet Bilgileri, Alanın Jeolojisi)
- Mevcut Plan bilgileri incelenmelidir.

1.3 Millet Bahçesinde Planlama ve Tasarım İlkeleri

- Fonksiyonellik
- Erişilebilirlik-Ulaşım
- Sürdürülebilirlik
- Yeterlilik
- Ekolojik
- Aidiyet/kimlik
- Uygun Maliyet

1.3.1 Fonksiyonellik: Planın amaç ve hedefleri doğrultusunda, alanın büyüklüğü de dikkate alınarak Millet Bahçesinde yer alabilecek fonksiyonlar belirlenmelidir. Bu kapsamda alanda tüm kullanıcı kitlelerine ve her yaş grubuna hitap edebilecek fonksiyonlar yer almalıdır.

1.3.2 Erişilebilirlik-Ulaşım: Kullanıcıların Millet Bahçesine kolay ulaşımı önemsenmelidir. Alan içindeki erişim ise kişilerin özel durumları (yaşlı, hamile, engelli, vb.) dikkate alınarak bu konuda belirlenmiş Erişim Yönetmeliği Standartlarına (TSE tarafından hazırlanan TS 9111 Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gereklere) uygun tasarlanmalıdır.

1.3.3 Sürdürülebilirlik: Millet bahçesinde, kendi kendine yetebilen ve doğal kaynakların üst seviyede kullanıldığı bir sistem gerçekleştirmek amacıyla kentsel altyapıdan bağımsız olarak kendi enerjisini, suyunu vb. kaynaklarını üretebilecek teknoloji kullanılmalıdır.

1.3.4 Yeterlilik: Bu plan ile alanda yer alabilecek fonksiyonlar belirlenmiş olup proje aşamasında ziyaretçi sayısı ve kent nüfusu dikkate alınarak fonksiyon alanları kullanıcı kitlesinin ihtiyaçlarını nicelik ve nitelik olarak karşılayacak şekilde oluşturulmalıdır.

1.3.5 Ekolojik: Kentin bitki örtüsü ve habitat çeşitliliğini artırarak şehrin ekolojik yapısını güçlendirmek amacıyla kentsel ekosistemi yansıtan, mikroklimatik özelliklerle uyumlu yapısal ve bitkisel peyzaj tasarımı yapılmalıdır.

1.3.6 Aidiyet/Kimlik: Anadolu bahçe kültürünü yansıtarak, modern ve yenilikçi bakış açısıyla tarihi-kültürel peyzaj kimliğini koruyan ve geliştiren bir anlayışla tasarım yapılmalıdır.

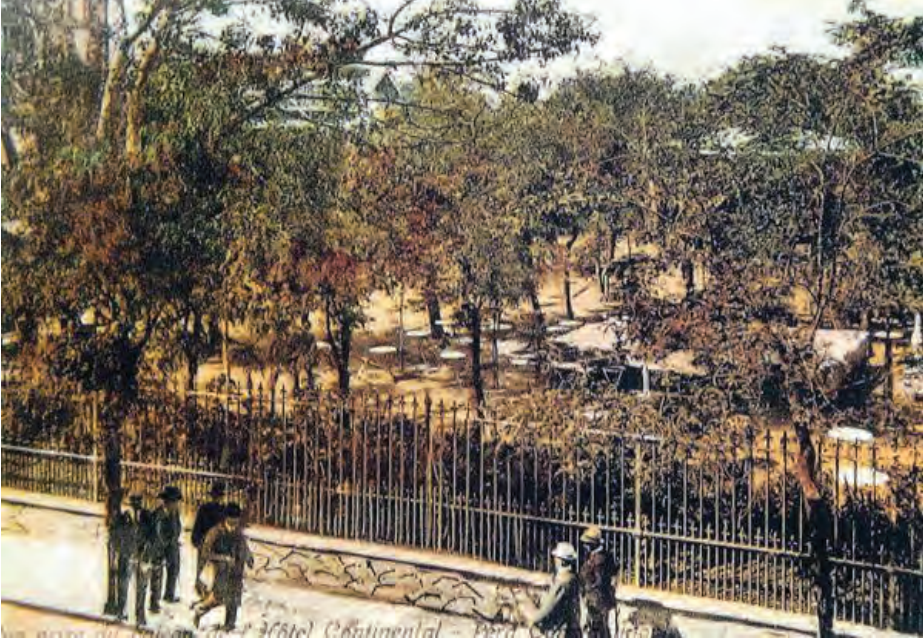
1.3.7 Uygun Maliyet: Millet Bahçesinin, uzun yıllar güvenli, doğa ve kullanıcı dostu olabilmesi amacıyla uygulama ve bakım maliyetleri için uygun ve yöreye özgü bitkilendirme ve malzeme seçilmelidir.

2. Türkiye Millet Bahçelerinin Tarihsel Süreci

Millet Bahçeleri Osmanlı modernleşmesi ile ortaya çıkan bir kentsel mekândır. Kamuya açık 'park' kavramı İstanbul'a 1860'lı yıllarda girmiştir. 1864'te Taksim Pangaltı yolu inşaat halindeyken, Taksim'deki Hristiyan mezarlıklarının Şişli'ye taşınmasıyla boşalan alana bir bahçe yapılması düşünülmüştür. Osmanlı başkentinde türünün ilk örneği olan 'Taksim Bahçesi'nin yapımı beş yıl sürmüş ve 1869'da tamamlanmıştır (Şekil 1). Aynı dönemden bir diğer park da Tepebaşı Parkı'dır (Şekil 2). Bu uygulamaları, 1870'te Kısıklı'da yapılan ve hâlâ adı 'Millet Bahçesi' olan park takip etmiştir. Osmanlı ile başlayan kavram, Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde Çankaya Millet Bahçesi yapılmış ve bu bahçeler korunarak bugüne kadar gelmiştir.

Şekil 1. Taksim Anıtı

Şekil 2. Tepebaşı Millet Bahçesi

3. Dünyada ve Türkiye'de Millet Bahçeleri

3.1 Dünyada Millet Bahçeleri

3.1.1 Central Park

Kentin "Arka Bahçesi", hiç ümit vaat etmeyen bir arazi üzerinde taş ocakları, domuz çiftlikleri ve gecekonduların bulunduğu bir mezbelikte 1858 yılında Frederick Law Olmsted ve Colvert Vaux tarafından düzenlenmiştir (Şekil 3). 340 hektarlık bataklık insan eseri bir doğal alan haline getirmek için yaklaşık 10 milyon at arabası dolusu taş ve kum çıkartılmıştır. 500.000'den fazla ağacın ve fundalığın dikildiği parkta, Manhattan kayalıklarının da görülebildiği göller ve çayırıklar bulunmaktadır. Parkta; tenis kortu, basketbol ve paten sahaları ve satrançtan krikete kadar her türlü spor için ayrılmış alanlar mevcuttur. Geniş bir alanda 161 tür bitkinin (dünyanın her ülkesinden bir tane) dikili olduğu, kayın ve fındık ağaçları, güller ve çiçekler bulunmaktadır. Park, kendi içinde Wollman Rink, Wildlife Center, Bethesda Fountain and Terrace (Şekil 4), Dairy, Bow Bridge, Conservatory Water, Ramble, Belvedere Castle, Delacorte Theater gibi alanlara ayrılmaktadır.

Şekil 3. Central Park-ABD

Şekil 4. Bethesda Fountain and Terrace

3.1.2 Bitsevsky Park

Doğal ve tarihi park "Bitsevsky Ormanı", Moskova'da özel olarak korunan ikinci doğal alandır (Şekil 5 ve 6). Park, 1994 yılında yakınlardaki bölge sakinlerinin inisiyatifinde kurulmuştur. Şu anda, park alanı yaklaşık 2208 hektardır.

Bitsevsky Ormanı toprakları hem doğal kompleksleri hem de önemli ekolojik değeri olan nesnelere, ayrıca tarihi ve arkeolojik anıtları içerir.

Bitsevsky Park, sayısız akarsu, nehir ve kuzgunları, çeşitli orman türlerini, Vyatichi XI-XII yüzyılların höyüklerini, XVIII-XIX yüzyılların asil mülklerini barındırmaktadır.

Park müdürlüğünün topraklarında bir eczacı bahçesi, Moskova'da nadir bulunan bir bitki türü, sincap ve sülün içeren kafesler vardır.

Bitsevsky Park'ta, hayvan ve bitki sayısını korumak, biyoçeşitliliği, biyoteknik ve yeniden ağaçlandırma önlemlerini, çevresel eylemleri, tatilleri, okul çocukları ve yerel halk için gezileri korumak için önlemler alınmaktadır.

Şekil 5. Bitsevsky Park-RUSYA

Şekil 6. Bitsevsky Park

3.1.3 Griffith Park

LA Central Park olarak da adlandırılan Griffith Park, Santa Monica Sıradağları'nın doğu ucunda 4200 dönümlük bir alana sahiptir (Şekil 7 ve 8). Parkın bir kısmı çevre düzenlemesi yapılmış rekreasyon alanıdır, ancak çoğu chaparral (gür çalılık) kaplı dağ vahşi doğası ve sarp ormanlık kanyonlardır. Griffith Park, doğal çevreyi keşfetmek için birçok fırsatın yanı sıra bir dizi popüler müzeye ve ilgi çekici mekana ev sahipliği yapmaktadır.

Park, bir zamanlar Griffith J. Griffith adına seçildi ve 3015 dönümlük park alanı olarak kullanılmak üzere Los Angeles City'ye devredildi. Park yıllar geçtikçe birçok kez genişledi, en son Mt. Lee, Hollywood İşaretinin evi ve arkasındaki Cahuenga Zirvesi'ne kadar uzandı. Griffith, Yunan Tiyatrosu ve Griffith Gözlemevi içeriyor.

Bu ilgi çekici yerlerin yanı sıra, Griffith Park, Los Angeles Hayvanat Bahçesi'ne, Autry Ulusal Merkezine, Travel Town tren müzesine ve Los Angeles Binicilik Merkezine ve atlıkarınca, midilli ve tren gezintileri gibi çok sayıda küçük çeşitliliğe ev sahipliği yapmaktadır. Parkta ayrıca golf sahaları, tenis kortları, futbol sahaları ve havuz bulunmaktadır. Bununla birlikte, kilometrelerce yürüyüş parkuru parkın başlıca çekiciliklerinden biridir.

Griffith Gözlemevi, hem Downtown LA hem de Hollywood Sign'a bakışı için olduğu gibi bir uzay gözlemevi, planetaryum ve astronomi müzesi olarak diğer işlevleriyle de LA'nın en önemli yerlerinden biridir.

Şekil 7. Griffith Park- ABD

Şekil 8. Griffith J. Griffith

3.1.4 Monsanto Forest Park

Park, küçük bir dağ silsilesi içerisinde yer almaktadır (Şekil 9 ve 10). Yoğun tarımsal kullanım nedeniyle, orijinal bitki örtüsü tahrip edilmiş ve toprak çok zayıftır. Parkın yeniden ağaçlandırılması için orijinal fikir 1868'den kalmadır, ancak yalnızca 1934'de Duarte Pacheco'nin (Bayındırlık Devlet Sekreteri) yeniden yapımı için planlar başlamıştır. Çiftçiler ve tutsaklar birlikte çalışmış ve mimar Keil do Amaral, eğlence ve spor alanlarıyla modern bir ekolojik parka şekil vermiştir.

Monsanto, Lizbon'un en büyük yeşil yaması ve toplam 1000 Ha (10km²) alana sahip Avrupa'nın en büyük kentsel ormanlarından biridir. 1959'da Monsanto Park Pisti, Portekiz Formula 1 Grand Prix'sine ev sahipliği yapmıştır. Orman Parkının içinde; piknik alanları, güzel bahçeler, restoranlar, çocuklara uygun oyun alanları, tenis kortları, basketbol ve futbol sahaları, açık hava amfi tiyatrosu, dağ bisikleti parkurları, tırmanma olanakları, paten parkı ve kamp yeri gibi başka parklar ve tesisler de mevcuttur.

Şekil 9. Monsanto Forest Park- PORTEKİZ

Şekil 10. Monsanto Forest Park- 3

3.1.5 Fairmount Park

2000 hektardan fazla dönüm tepesi, yumuşak parkurlar, rahatlatıcı sahil ve gölgeli ormanlık alanları ile 2010 yılında Philadelphia Parkları ve Rekreasyonunun bakımı altındaki East Park ve West Park'a bölünmüş Fairmount Park, kentin kolay erişebileceği doğal manzara zenginliğini korumaktadır (Şekil 11).

Fairmount Park; binicilik, off-road bisiklet ve derin orman yürüyüşü için kilometrelerce patikaya ev sahipliği yapmasına rağmen, tarihi konaklar, Japon çay törenleri ve açık hava konserleri turları da düzenlenmektedir (Şekil 12).

Şekil 11. Fairmount Park-ABD

Şekil 12. Shofuso Japanese House

3.1.6 Phoenix Park

1.752 dönümden daha büyük bir alana sahip olan İrlanda'nın başkenti Dublin'de bulunan bu doğa harikası park, şehrin içinde şehir havasından uzaklaşıp temiz bir nefes alabilmeye olanak sağlamaktadır. Phonenix Park, Avrupa'nın en büyük şehir içinde bulunan parkıdır.

Park, her iki tarafı ağaçlarla kaplı geniş yolları, İrlanda Cumhurbaşkanlığı'nın resmi binalarını (Áras an Uachtaráin), Amerika Büyükelçisinin ofisinin bulunduğu görkemli evleri, doğal yaşama uygun hazırlanmış dünyanın en eski dördüncü hayvanat bahçesi olan Dublin Zoo'yu, İrlanda'nın en eski kriket kulübünü, çeşitli heykelleri ve ünlü 62 metre yüksekliğindeki Wellington abidesini içermektedir (Şekil 13 ve 14).

Aynı zamanda Phoenix Park, birçok alageyik sürüsüne ev sahipliği yapmaktadır. On yedinci yüzyıldan beri bu geyikler parkın içinde özgürce yaşamaktadır ve zararsızlardır.

Phoenix Park, tüm yıl boyunca halka açıktır. İçerisinde spor alanları, bisiklet ve yürüyüş yolları da bulunmaktadır.

Şekil 13. Phoenix Park-İRLANDA

Şekil 14. Phoenix Park -2

3.1.7 Chapultepec Park

Chapultepec veya diğer bilinen adıyla Chapultepec Ormanı (İspanyolca: Bosque de Chapultepec), Meksika'nın başkenti Meksiko'da yer almaktadır. 78 km²'den fazla yüzölçümüyle Amerika kıtasının en büyük parkıdır (Şekil 15 ve 16). Miguel Hidalgo beldesinde, Paseo de la Reforma üzerinde bulunmaktadır. Parkın içerisinde yer alan kayalık tepenin üzerine Chapultepec Kalesi konumlandırılmış olup, bu kale günümüzde Ulusal Tarih Müzesi olarak faaliyet göstermektedir. Chapultepec Hayvanat Bahçesi, Ulusal Antropoloji Müzesi, Tamayo Çağdaş Sanat Müzesi, Modern Sanat Müzesi ve Niños Héroes Anıtı gibi çeşitli yapıların yanı sıra iki göl de parkın içerisinde yer almaktadır.

Şekil 15. Chapultepec Park-2

Şekil 16. Chapultepec Park-3

3.1.8 Golden Gate Park

19. yüzyılın sonlarında kurulduğu zaman, büyük ölçüde, boş kum tepeleri olan kentin bir bölgesinde büyük bir şehir parkı görebilecek olan vizyonerlerin yaratıcılığında kaynaklanmıştır (Şekil 17 ve 18). Başlangıçta kum tepelerini değiştiren toprağı dengelemek için 60.000 ağaç dikilmesi gerekmekteydi. İskoçya eğitimli bahçeci John McLaren, 1887'de parkın amiri olmuş ve 1943 yılına kadar bu pozisyonda kalmış ve bu vizyonun şehir için hayata geçirilmesine yardımcı olmuştur.

Şekil 17. Golden Gate Park-ABD

Şehrin ilk büyük etkinliği, 1894 Midwinter Dünya Fuarıdır. Şu anda Müzik Konferansı adlı batık bir açık hava plazası kurulmuştur. 200 dönümlük alanda 100'den fazla bina inşa edilmiş ve fuarın gerçekleştiği aylar boyunca iki milyondan fazla kişi ziyaret etmiştir. Japon Çay Bahçesi ve DeYoung Müzesi olan bina da dahil olmak üzere parkın en ünlü cazibe merkezlerinden bazıları bu ilk günlerde kurulmuştur.

Şekil 18. Golden Gate Park-2

3.1.9 Kings Park

Kings Park, dünyanın en büyük ve en güzel şehir içi parklarından biridir (Şekil 19 ve 20) . Aborjin ve Avrupa tarihi, çağdaş kültürü bakımından zengin ve yenilikçi tasarım, teşhirler ve hizmetler sunmaktadır. Kings Park, bilimsel araştırmalar, önde gelen bahçecilik, koruma ve halk eğitimi konularında uluslararası bir üne sahiptir.

Kings Park, ülkenin eşsiz florasının 3.000'in üzerinde türünü sergileyen muhteşem Batı Avustralya Botanik Bahçesi'ne ev sahipliği yapmaktadır. 400 hektarlık parkın üçte ikisi ormanlık alan olarak korunmakta ve doğal biyolojik çeşitlilik için bir sığınak sağlamaktadır.

Şekil 19. Kings Park-2

Şekil 20. Kings Park-3

3.1.10 Stanley Park

4,04 km karelik bir alana kurulmuş olan Stanley Park, New York'taki Central Park'tan %10 kadar daha büyüktür. Park, 1888 yılında Lord Stanley of Preston adına açılmıştır (Şekil 21 ve 22).

Vancouver şehir merkezinin kuzeybatısındaki bir yarımada üzerinde ideal bir konumda yer alan Stanley Park, her yıl yaklaşık 8 milyon ziyaretçiyi çeken kentin başlıca turistik yerlerinden biridir. Bu park, güzel plajları, kilometrelerce bakımlı asfalt ve toprak parkurları, Kanada'nın en büyük akvaryumu ve kaçırılmayacak kadar çeşitli çocuk dostu yerler (bir havuz, su parkı, minyatür demiryolu ve daha fazlası) içermektedir.

Vancouver'ın ilk parkı olan, her zaman çiçek açan bahçeleri, el değmemiş kıyı alanları ve yaklaşık 500.000 sedir ağacı, köknar ve baldıran ağaçları olan Stanley Park, neredeyse 130 yıl boyunca "yeşil alan" tasarımına devam etmiştir.

Şekil 21. Stanley Park-KANADA

Şekil 22. Stanley Park-2

3.1.11 Ibirapuera Park

1954 yılında Sao Paulo şehrinin 400. kuruluş yıldönümünde açılan park ünlü mimar Oscar Niemeyer ve peyzaj mimarı Roberto Burle Marx tarafından tasarlanmıştır (Şekil 23 ve 24). Yaklaşık 2 kilometre karelik alana yayılan park, Sao Paulo halkının günlük yaşamında önemli bir yer edinmiştir.

Şekil 23. Ibirapuera Park-BREZİLYA

Şekil 24. IbirapueraPark-2

3.1.12 Grant Park

1,29 km karelik bir alana kurulmuş olan Grant Park'ın adı 1844 yılında Lake Park olarak biliniyordu; ancak 1901 yılında Amerikan Sivil Savaşı'nı yöneten ve ABD'nin başkanı olan Ulysses S. Grant'ın adı parka verilmiştir (Şekil 25 ve 26).

"Chicago's Front Yard" olarak adlandırılan Grant Park, 312.98 dönüm olup Chicago'nun Loop Community bölgesindeki merkezi iş bölgesinde bulunan halka açık bir parktır. Grant Park'ın en göze çarpan özellikleri; Millennium Park, Maggie Daley Park, Buckingham Çeşmesi, Chicago Sanat Enstitüsü ve Müze Kampüsüdür.

New York Central Park'a çok benzeyen Grant Park, Chicago'nun en ikonik yerlerinden ve cazibe merkezlerinden bazılarında ev sahipliği yapmaktadır. Parkta, birinci sınıf müzelerin yer aldığı Müze Kampüsü, Chicago Sanat Enstitüsü, Doğa Tarihi Müzesi, Shedd Akvaryumu ve Adler Planetaryumu bulunmaktadır. Grant Park'ın merkezinde yer alan, 1927 yılında parkın nefes kesen göl manzarasını korurken anıtsal bir odak noktası sağlamak üzere inşa edilmiş Clarence Buckingham Memorial Fountain yer almaktadır.

Grant Park, ayrıca beyzbol elmaslarına, tenis kortlarına ve nefes kesen bahçelere ev sahipliği yapmaktadır. Park, Bağımsızlık Günü tatili boyunca düzenlenen büyük bir yemek ve müzik festivali olan The Taste of Chicago ve The Grant Park Müzik Festivali gibi şehrin en büyük yemek ve müzik festivallerine ev sahipliği yapmaktadır. Grant Park, aynı zamanda popüler bir açık hava müzik festivali olan Chicago Marathon ve Lollapalooza'nın başlangıç ve bitiş çizgileridir.

Şekil 25. Grant Park-2

Şekil 26. Grant Park-3

3.1.13 Beihai Park

Beihai Parkı, Çin'in başkenti Pekin'de bulunan bir parktır (Şekil 27 ve 28). İlk kez 11. yüzyılda inşa edilmiş olup tüm Çin bahçelerinin en büyüğü arasında yer almakta ve tarihsel olarak önemli yapılar, saraylar ve tapınaklar içermektedir. 1925 yılından bu yana, park yeri olarak halka açıktır. Ayrıca kuzey ucunda Shichahai ile bağlantılıdır.

Park, 71 hektarlık bir alana sahip olup tüm parkın yarısından fazlasını kaplayan bir göl bulunmaktadır. Parkın merkezinde en yüksek noktası 32 metre yükseklikteki Qionghuado Adası yer almaktadır.

Pek çok Çin imparatorluk bahçesinde olduğu gibi Beihai Parkı, Çin'in çeşitli bölgelerindeki ünlü manzara alanlarının ve mimarisinin örnek alınması için inşa edilmiştir. Beihai Parkı'ndaki yapılar ve sahneler, geleneksel Çin bahçe sanatının stiline ve mükemmel mimari becerisini ve zenginliğini yansıtan bahçe tekniğinin başyapıtı olarak tanımlanmaktadır.

Şekil 27. Beihai Park-ÇİN

Şekil 28. Beihai Park-2

3.1.14 Lumphini Park

Lumphini Park, Bangkok'taki ilk halka açık parktır. İnsanların temiz hava ve gölgede birkaç açık hava eğlence aktivitesi yapabilecekleri çok işlevli bir parktır (Şekil 29 ve 30). Parkta pek çok bitki ve fauna varlığı ile geniş bir göl görülebilir. Geçmişte, sadece

açık hava sporları için halka açık bir park değil, Lumpini Park da parti ve balo salonu dansı için bir mekan olarak hizmet vermiştir. Şimdilerde park; egzersiz yapmak, Tai Chi yapmak, oyun oynamak, müzik dinlemek, sosyal dansı öğrenmek, kütüphanede kitap okumak gibi aktiviteler için popülerdir. Parkta Kral Rama VI heykeli - 1942 yılında parkın inşaatını anmak için inşa edilmiştir. Gülen Güneş Alanı (Lan Tawan Yim) - engelliler için oyun alanları, engelli ve özel otoparklar için diğer kaynakların sağlandığı bir yerdir. Bangkok Elder Citizens Club - kulüp Lumpini Salonu, yaşlıların iletişim kurlmaları, dinlenmeleri, egzersiz yapmaları ve eğitilmeleri için bir yerdir. Her cumartesi - pazar günleri sosyal dans dersleri düzenlenmektedir. Umut Evi, çocuklara yardım etmek için bilgi, tavsiye ve eğitim sağlayan evsiz çocuklar için bir sığınaktır. Lumpini Park Kütüphanesi, insanlara kitap okuma ve video seyretme olanağı sağlamaktadır. Lumpini Gençlik Merkezi, çocuklar ve gençler için çeşitli spor ve spor eğitimi olanağı sunmaktadır.

Şekil 29. Lumpini Park - TAYLAND

Şekil 30. Lumphini Park-2

3.1.15 Ueno Park

19. yüzyıl savaş arazisi üzerine yayılan Ueno Parkı, Tokyo'nun en büyük ve en popüler dinlenme alanlarından biridir (Şekil 31 ve 32).

1973 yılında halka açılan park, üzerinde bulunan atraksiyonların bolluğu nedeniyle; talepkar ve çok şey isteyen ziyaretçilerin bile bir şeyler bulup eğlenmelerine olanak vermektedir. Tapınak ve anıtların yanı sıra, parkta bir hayvanat bahçesi ve Budist tapınağı da bulunmaktadır. Park, ayrıca müzelere ve Japonya'nın en prestijli üniversitesi olan Tokyo Üniversitesi'nin yerleşkesine de ev sahipliği yapmaktadır. Alanda yaklaşık 9000 Sakura ağacı mevcuttur.

Şekil 31. Ueno Park- JAPONYA

Şekil 32. Ueno Park-2

3.1.16 Vondel Park

Vondelpark, Amsterdam'in en geniş ve en popüler parkıdır (Şekil 33 ve 34). 1864 yılında bir grup hayırsever tarafından kurulan bu sempatik parka daha sonra 17. yüzyıl şairi Joost van den Vondel'in adı verilmiştir. 1865 yılında, baba-oğul J.D. ve L.P. Zocher tarafından İngiliz tarzında düzenlenen ve 1877 yılında genişletilen park; geniş yeşil alanları, ağaç türleri, gölleri, gül bahçesi ve orkestra yeriyle 1960'larda ve 1970'lerde hippilerin toplanma yeri olmuştur.

Şekil 33. Vondel Park-HOLLANDA

Her yıl yaklaşık 10 milyon ziyaretçiyi ağırlayan Vondelpark'ta 100 tür ağaç, geniş bir yerel veya ithal bitki türü ve pek çok diğer özelliğinin yanı sıra bir orkestra sahnesi, bir gül bahçesi, birçok ev kuşuna ev sahipliği yapan göller ile küçük akarsular bulunmaktadır. Burada ayrıca inekler, koyunlar, yüzlerce sincap ve geniş bir parlak yeşil papağan kolonisi de yaşamaktadır. Park yaz ayları boyunca düzenli olarak ücretsiz konserlere ve özel olarak tasarlanmış açık hava tiyatrosunda tiyatro gösterilerine ev sahipliği yapmaktadır.

Şekil 34. Vondel Park-3

3.1.17 Hyde Park

Hyde Park, Londra'daki Kraliyet Parkları'nın en büyüğüdür (Şekil 35 ve 36). Bitişindeki Kensington Bahçeleri'yle birlikte 249 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Toplamda 4.000 adet bitkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Bahçeler bölümünde Long Water, park bölümünde de Serpentine olarak bilinen bir gölü içine almaktadır. Parkın Marble Arch'a yakın kuzeydoğu köşesinde ise, çok eskiden beri sokak hatiplerinin serbest konuşma yeri olarak bilinen Speakers' Corner bulunur.

Şekil 35. Hyde Park - İNGİLTERE

Şekil 36. Hyde Park –2

Şekil 37. El Retiro Park-2

3.1.18 El Retiro Park

El Retiro Park ya da tam adıyla Parque del Retiro, Madrid'in en ünlü ve en popüler parklarından biridir (Şekil 37 ve 38). IV. Felipe'nin sarayının bahçesinde yer alan bu parkın planlanması ve yapılması 17. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Parkın tam orta

noktasında El Estanque adı verilen büyük bir göl vardır ve tekne gezintileri için de kullanılabilir. Parktaki eserlerden biri güneydoğu yönünde yer alan Ricardo Bellver imzalı "El Angel Caido" heykelidir. Parque del Retiro içerisinde bir astronomik gözlemevi ve Palacio de Cristal ve Palacio de Velazquez isimli iki tane sanat sergi mekanını bulmaktadır. Bu mekanlarda genellikle geçici koleksiyonlara yer verilmektedir.

Şekil 38. El Retiro Park-3

3.2 Türkiye'de Millet Bahçeleri

3.2.1 Başakşehir Millet Bahçesi

Başakşehir Millet Bahçesi, 37 bin metrekarelik kent meydanının hemen yanında 360 bin metrekare alan üzerine kurulmuştur (Şekil 39 ve 40). Bahçe, bitki çeşitliliği, özel filtre sistemiyle kendi kendini temizleyen 15 bin 600 metrekarelik biyolojik göletle de ilgi çekecek yapıdadır. 24 ayrı türde toplam 5 bin 570 ağaç, 160 bin çalı, 42 bin metrekarelik etkinlik çayırının yer aldığı bahçede gölet kenarına ahşap malzemenle inşa edilen Millet Kiraathanesi de yer almaktadır.

Şekil 39. Başakşehir Millet Bahçesi - İSTANBUL

Şekil 40. Başakşehir Millet Bahçesi-2

3.2.2 Hoşdere Millet Bahçesi

Hoşdere Millet Bahçesi; Bahçeşehir Hoşdere mevkiinde yaklaşık 150 bin metrekare toplam alana inşa edilen ve ortasında 7 bin metrekarelik biyolojik gölet olan Hayatpark'a 128 tür bitki dikilirken, çeşitli türde toplam bin 600 adet bitki dikilmiştir (Şekil 41 ve 42). İçinde park aydınlatmasını destekleyen güneş enerji panelleri yer almaktadır. Ayrıca elektrikli araçlara yönelik elektrikli şarj istasyonu kurulmuştur. 4 tane elektrikli araç şarj ünitesinin bulunduğu istasyon, üzerindeki güneş enerji panelleri

ile desteklenmektedir. Türkiye'de ilk defa uygulanan mimari ile inşa edilen 2 bin 500 kişilik caminin üç tarafı sularla çevrilidir. 7 bin metrekare büyüklüğündeki biyolojik göletten gelen suların transfer edildiği havuz, Hayatpark Camii'ne ayrı bir güzellik katmaktadır. Yanına inşa edilen ve eski Osmanlı evlerini andıran kurs binasının girişi, kafeterya hizmeti verecek şekilde planlanmıştır.

Şekil 41. Hoşdere Millet Bahçesi - İSTANBUL

Şekil 42. Hoşdere Millet Bahçesi - 2

3.2.2 Kayaşehir Millet Bahçesi

Toplam 5,5 kilometre uzunluğunda ve 4 etaptan oluşan Kayaşehir Millet Bahçesi, 1 milyon 267 bin metrekare yeşil alanı ile İstanbul'un en büyük korusu Emirgan'dan üç kat daha büyüktür (Şekil 43 ve 44). Kayaşehir merkezinden Fenertepe'ye doğru uzanacak Kayapark'ta; koru alanları, parklar, bisiklet ve yürüyüş parkurları, dinlenme ve piknik alanları, seyir terasları, konser, sergi ve festivallerin düzenleneceği etkinlik platformları, amfi tiyatrolar, renk, koku, ses ve tıbbi bitkiler bahçeleri ile 3 biyolojik göletin yanı sıra vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayacak sosyal tesisler yer almaktadır.

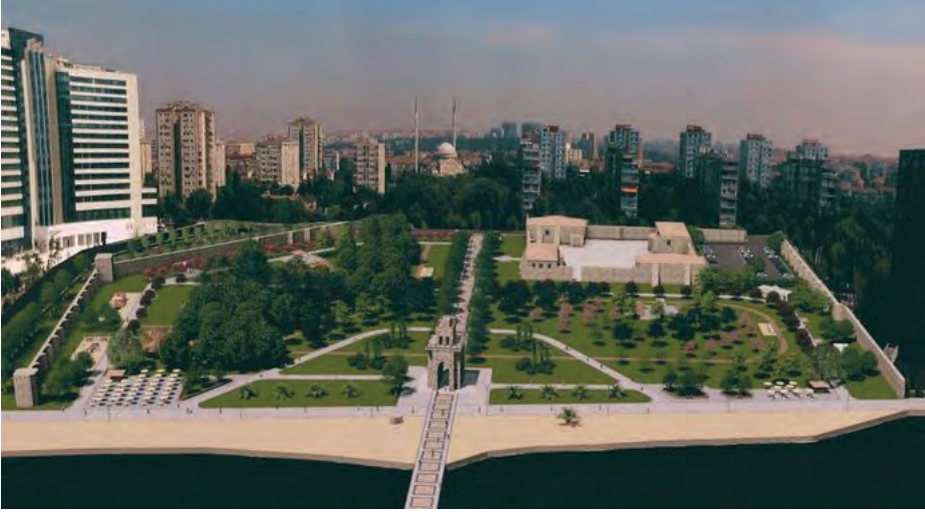
Şekil 43. Kayaşehir Millet Bahçesi-İSTANBUL

Şekil 44. Kayaşehir Millet Bahçesi-2

3.2.3 Baruthane Millet Bahçesi

59 bin 719 metrekare alanda hizmet verecek olan Baruthane Millet Bahçesinin içinde 557 ağaç, 29 bin 141 çalı, 12 türde 5 bin gül, 230 sarmaşık, 7 bin 500 mevsimlik çiçek, 47 meyve bahçesi bulunmaktadır (Şekil 45 ve 46). Ayrıca süs havuzu, 682 metrekarelik çocuk oyun alanı ve spor alanlarının da vatandaşların hizmetine sunulması planlanmıştır.

Şekil 45. Baruthane Millet Bahçesi-İSTANBUL

Şekil 46. Baruthane Millet Bahçesi-2

3.2.4 Çırpıcı Millet Bahçesi

Çırpıcı Millet Bahçesi; 465 bin metrekarelik alana sahip olup, 6 etaptan oluşmaktadır. 4 etabı tamamlanan bahçenin 5. etabının projesi üzerinde çalışmalar devam etmektedir (Şekil 47 ve 48). Proje kapsamında; 3 bin 661 ağaç, 93 bin 148 çalı, 53 bin 555 yer örtücü, 124 bin 121 gül ve bin 700 sarmaşık dikilmiştir.

Şekil 47. Çırpıcı Millet Bahçesi-İSTANBUL

Şekil 48. Çırpıcı Millet Bahçesi-2

3.2.5 Meram Millet Bahçesi

Meram Belediyesi tarafından düzenlenen Millet Bahçesi, 850 bin metrekarelik alanda orman, spor ve farklı aktiviteleri barındırmaktadır (Şekil 49 ve 50). Yapılan düzenlemeler alışılmışın dışında bir görsellik ve hizmet anlayışı ile sürdürülmektedir. Bu kapsamda yaklaşık 10 bin metrekarelik bir alanda üzüm bağı oluşturulmuş ve Meram'ım önemli bir simgesi olan üzüm bağları burada sergilenmektedir. Ayrıca yine çeşitli meyve ağaçlarından oluşan meyve bahçesi de koruluk içerisinde oluşturulan önemli bir alandır. Millet Bahçesi'nde yine görsel bir şölen sunacak olan lavanta bahçesi, kokuluk ve reçellik gül bahçesi, mor salkımlardan oluşturulan yürüyüş yolu gibi önemli alanlar yer almaktadır. Yine koruluk içerisinde dikkat çeken bir diğer alan ise 10 bin metrekarelik gölettir. Yukarıdan aşağıya doğru akan basamaklar halinde oluşturulan gölet, şelale etkisini yaşatmaktadır. Gölet çevresinde yürüyüş yolları yer almaktadır. Gölet içerisinde küçük adacıklar oluşturulmuştur. Mescit, sosyal tesisler, ateşli ateşsiz piknik alanları oluşturulmuştur. Selçuklu ve Osmanlı mimarisi ile erken Cumhuriyet dönemi mimarisinden esinlenerek hazırlanan sosyal tesis projesi, Meram'a değer katacak önemli projelerden biri olarak görülmektedir. Yaklaşık 24 bin metrekare gibi büyük bir alanda, bin metrekareye yakın inşaat alanıyla oldukça işlevsel bir tesis olarak tasarlanmıştır. Bodrum ve zemin kattan oluşan tesis, 360 metrekarelik bir restoran ile 800 metrekareyi aşan bir Osmanlı Bahçesi'yle hizmet verebilecek yapıya sahiptir.

Şekil 49. Meram Millet Bahçesi - KONYA

Şekil 50. Meram Millet Bahçesi-2

3.2.6 Torbalı Millet Bahçesi

Torbalı'nın Cumhuriyet, Alpent ve Ertuğrul mahallelerinin arasındaki toplam 25 bin metrekarelik bir arsada hayata geçirilen Millet Bahçesi'nde 2 bin kişi kapasiteli ve 1037 metrekarelik alana sahip amfi tiyatro, bin metrekarelik lazer ışıklı, dans eden havuz, toplam 600 metrekare açık ve kapalı alana sahip kafeterya, 700 metre uzunluğunda tartan pistten oluşan yürüyüş ve koşu yolu, 2 bin 600 metrekarelik çocuk oyun alanı ile aileler için Millet Kiraathanesi yapılmıştır (Şekil 51 ve 52).

Şekil 51. Torbalı Millet Bahçesi-İZMİR

Şekil 52. Torbalı Millet Bahçesi-2

3.2.7 Giresun Millet Bahçesi

Sultan Selim Mahallesi Eşref Dizdar Caddesi'nde bulunan Millet Bahçesi, Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nce 14.02.1986 tarih ve 1917 sayılı karar ile tescillenmiştir (Şekil 53 ve 54). Millet Bahçesi olarak anılan parkın yontma taştan yapılmış kemerli bir kapısı vardır. Kemerin üst ve iki yan taraflarında bulunan üç kitabeden, parkın "Memleket Bahçesi " namı altında ve 1900(h.1318)yılında zamanın kaymakamı Münir Ziya ve Belediye Başkanı Kaptan Yorgi Paşa tarafından eski valilerden Kadri Bey ve Sırrı Paşa'nın anılarına yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

İçinde anıt ağaçlar ve çeşitli peyzaj bitkileri yer alır. Dikdörtgen şekilli bahçenin kuzeyinde teraslı bir balkon ve çay salonu bulunmaktadır. Bahçenin bu cephesini kale surlarının kalıntıları oluşturur. Bahçenin anıtsal kapısı ve iki yanındaki çeşmeleri kesme andezit taşı ile inşa edilmiştir. Düşey dikdörtgen biçimli ve yuvarlak kemerli olan girişin kapı kanatları metaldendir. Kaide yüzeylerinde baklava dilimi motifi görülür. Yuvarlak kemerin yüzeyi profilli olup, akant yaprağı motifli kemer kilit taşı dışa taşırılarak vurgulanmıştır. Kemer köşeleri akant motifi ile doldurulmuştur. Mermer üzerine yazılı olan üç satırlık kitabe, rik'a yazı ile yazılmıştır. Kapının iki yanında yer alan kitabelerine göre doğudaki çeşme eski valilerden Kadri Bey adına; batıdaki çeşme ise yine eski valilerden Sırrı Paşa adına inşa edilmiştir.

Şekil 53. Giresun Millet Bahçesi-GİRESUN

Şekil 54. Giresun Millet Bahçesi-2

4. Türkiye'de Proje Aşamasında Olan Millet Bahçeleri

- 4.1 Ankara Millet Bahçesi
- 4.2 İstanbul Atatürk Millet Bahçesi
- 4.3 Sivas Millet Bahçesi
- 4.4 Konya Millet Bahçesi
- 4.5 Taştepe Millet Bahçesi / İSTANBUL
- 4.6 Nakkaştepe Millet Bahçesi /İSTANBUL
- 4.7 Süleymanpaşa 57. Alay Millet Bahçesi / TEKİRDAĞ
- 4.8 Bursa Millet Bahçesi
- 4.9 Sakarya Millet Bahçesi
- 4.10 Eskişehir Millet Bahçesi
- 4.11 Samsun Millet Bahçesi
- 4.12 İmrahor Vadisi 1.Etap Millet Bahçesi / ANKARA
- 4.13 Mersin Millet Bahçesi

KAYNAKLAR

- <https://emlakkulisi.com/subatta-7-millet-bahcesinin-ihalesi-yapilacak/596505>
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/giresun/gezilecekyer/millet-bahcesi-parki>
- <https://onedio.com/haber/10-buyuksehrin-10-guzide-parki-399458>
- <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/erhan-afyoncu/2018/11/18/millet-bahcelerinin-tarihi-150-yil-onceye-gidiyor>
- <https://gezimanya.com/GeziNotlari/bir-new-york-klasigi-central-park>
- <https://www.sabah.com.tr/egeli/2019/03/28/millet-bahcesi-torbaliya-yakisti>
- <http://m.meram.bel.tr/icerik/819/2553/meram-millet-bahcesi.aspx>
- <https://www.haberturk.com/istanbul-un-millet-bahceleri-bugun-aciliyor-2223988#>

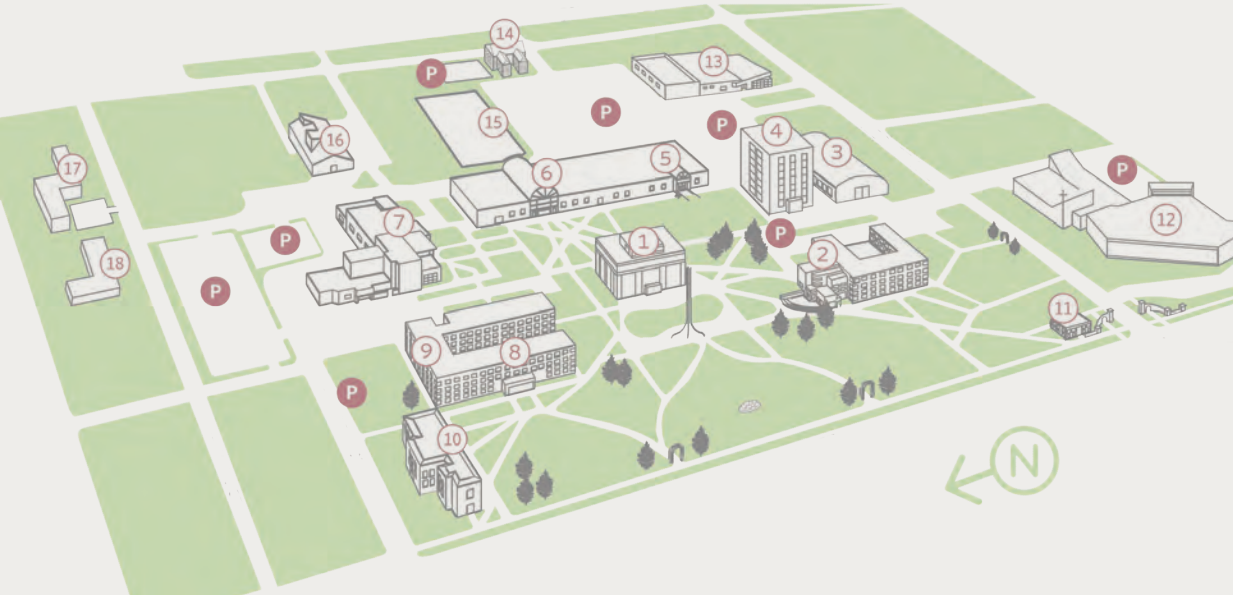

ÜNİVERSİTE YERLEŞKE PLANLAMALARINDA FARKLI YAKLAŞIMLAR

Prof. Dr. Abdullah KELKİT

- Üniversite Yerleşkesi
- Üniversite Yerleşke Planlamalarında Farklı Yaklaşımlar
- Tartışma, Sonuç ve Öneriler
- Kaynakça

■ Prof. Dr. Abdullah KELKİT

1966 yılında Sivas'ta doğdu. 1989 yılında Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden mezun oldu. 1992 yılında Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisansını, 1996 yılında da aynı anabilim dalında Doktorasını tamamladı.

1993-1997 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. 1997 yılında Yardımcı Doçent olarak Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'ne geçti. 2004 yılında Doçent, 2009 yılında da Profesör oldu. 2012 yılında Mimarlık ve Tasarım Fakültesi'nde kurucu Dekan olarak çalıştı. Halen aynı fakültenin Dekanı olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

ÜNİVERSİTE YERLEŞKE PLANLAMALARINDA FARKLI YAKLAŞIMLAR

■
Prof. Dr. Abdullah KELKİT

Üniversite Yerleşkesi

Üniversiteler, bünyelerinde farklı birimleri bulunduran, bilim üreten, yayın yapan ve bilimsel özerkliği olan kuruluşlardır. (URL 1). Üniversiteler, hizmet alanlarında ihtiyaç duyulan eğitilmiş işgücü yetiştiren, bilimsel çalışmalar yapılarak bilginin üretildiği ve üretilen bilginin de toplum yararına sunulduğu ortamlardır.

Üniversiteler, sürdürülebilir kültür için sadece merkezi bir rol üstlenmezler. Kentsel mekanın ekonomik ve sosyal gelişiminde önemli rol oynamaktadırlar. Sürdürülebilirlik, yaratıcılık ve yenilikçiliğe dayalı yeni bir kültür için modeller ve laboratuvarlar içermektedirler.

Üniversiteler, toplumsal ve kültürel değişim araçlarının merkezlerinden biri olarak önemli dönüşüm merkezleridir. Araştırma, inovasyon ve eğitimde dünya liderleri olarak, küresel sorunları ele almak ve şimdiki ve gelecek nesillerle ilerici eylemi desteklemek için kilit yerlerdir (Finlay ve Massey, 2011).

Üniversiteler, toplumun gelişmesi ve kalkınması açısından önemli kuruluşlardır. Eğitilmiş ve bilgi ile donatılmış bireyler yetiştirmek için, kaliteli ve nitelikli bir yükseköğrenimin gerekliliği ortadadır. Günümüzde bu amaçla önemli yatırımlar yapılmakta olup, üniversite sayısı son yıllarda artmaktadır. Üniversite sayısındaki bu artışa karşın, özgün yerleşke planlaması ve mimari de birbirinden kopuk ve bütüncül olmayan örnekler de görülmektedir. Özellikle yöreye özgün sosyo - kültürel değerlerden yoksun, donuk yaşam alanları şeklinde gelişme göstermektedirler.

Üniversiteler, toplumsal yapının tam da merkezinde bulunmaktadır. Toplumsal sorunların araştırıldığı, çözüm önerilerinin geliştirildiği ve bu konulardaki uzmanların yetiştirildiği kurumlardır. Üniversiteler, çelişkiler ve güzelliklerin var olduğu yaşamın bir parçasıdır. Bu açıdan yerleşke fiziki mekanlarının da benzer misyonda olması ve somutlaştırılmış biçimler olarak kendini göstermesi gerekmektedir.

Ülkelerin yaşamış oldukları kalkınma süreci, üniversitelerin yaygınlaşmasına ve büyümesine neden olmuştur. Akademik ve idari personel ile öğrenci sayılarındaki son yıllardaki artış, üniversite birimlerine yeni eklemeleri de beraberinde getirmiştir.

Devamlı büyüme ve gelişme özelliğindeki yerleşkelerin kent içindeki fiziki yapılanmaları zamanla sorun yaşamaya başlamış, mekan yetersizlikleri ortaya çıkmış ve sonuçta kent yakın çeperinde veya kent dışında yeni yerleşkeler şeklinde kendini göstermeye başlamıştır. Mekan yetersizliğinin yanı sıra; bünyesindeki birimlerin iletişim kolaylığı, yeni ve ideal fiziki mekanların oluşması, ortak mekanların daha kullanışlı olması, ulaşılabilirlik ve esnek bir yapıya sahip olması, kontrol ve denetim mekanizmalarının kolay işleyişi, daha doğal ortamlara sahip olması gibi sebeplerle de kent merkezi yakınında veya dışında gelişim göstermektedirler.

Buna karşın, üniversite yerleşkelerinin kent merkezi dışında gelişmelerinin doğurduğu birtakım sorunlar da bulunmaktadır. Bu sorunlar; ekonomik yük, kent - toplum ilişkisindeki azalmalar, ulaşım, konaklama, sosyo - kültürel etkinliklerdeki kısıtlanmalar şeklinde sıralanabilir.

Üniversite yerleşkeleri; artan küreselleşme, kentleşme ve teknolojideki hızlı değişimin oluşturacağı olumsuzluklarla mücadele edebilecek sağlam bir alt yapıya sahip olan ve küçük bir kent örneği olarak, laboratuvar görevi yapan bir model oluşturabilmektedir. Burada üniversitenin bileşenleri konumundaki öğrenci, akademik ve idari personelinin eğitim ve kültür seviyesinin yüksek olması da uygulamalarda kolaylık sağlama potansiyeli oluşturmaktadır.

Yerleşkeler; hızlı küreselleşme, kentleşme, teknolojik ve çevresel değişim yaşayan şehirler için canlı laboratuvarlar olarak hizmet verebilir. Gösteri ve yeni teknolojileri ve en iyi davranış uygulamalarını aktarabilirler, gelecek nesillerin ihtiyaçlarına cevap verirken, toplumlara ve altyapılara yönelik yeni öneriler geliştirebilirler (Konig, 2010).

Bilimsel araştırma, eğitim ve öğretim kurumları olan üniversiteler, yerleşkelerinin planlanmasında ve geliştirilmesinde planlı gelişmeyi amaç edinen ve aynı zamanda doğal-kültürel kaynakları koruyan yaklaşımlar sergileyen kurumlardır.

Yerleşkeler; eğitim öğretim, araştırma, kütüphane vb hizmet yapılarının yanı sıra, dış mekan alan kullanımlarıyla da önem arz ederler ve bütüncül yaklaşımla ele alınıp planlama ve uygulama kararları alınmasını gerektirirler.

Günümüzde kentler gelişim ve dönüşüm içindedirler. Bu durum fiziki altyapı da kendini daha fazla göstermektedir. Kentlerin önemli bileşenlerinden olan üniversite yerleşkeleri de bu durumdan fazlasıyla etkilenmektedir (Sağlık vd., 2018).

Üniversite Yerleşke Planlamalarında Farklı Yaklaşımlar

İnsanoğlu, yaşadığı çevreyi değiştirme ihtiyacını her zaman hissetmiştir. Modern çağda, bu arzu kentsel ortamlarda kendini göstermeye devam etmektedir. Kent ortamının küçük bir örneği olan üniversite yerleşkeleri, kent nüfusuna birçok kültürel ve ekonomik avantaj sağlamaktadır. Üstelik kentsel büyümeyi kontrol altına alıp, genel olarak kente açık ve yeşil alanlar sunmaktadırlar.

Sahip oldukları işlevsel özelliklerinden dolayı fiziksel anlamda daima büyüme ve gelişme içinde olan üniversite yerleşkeleri, bünyelerinde farklı mekânsal kullanımları barındıran yerlerdir. Üniversitelerde başarıyı etkileyen en önemli etkenlerden biri de yerleşkenin fiziksel altyapı ve mekânsal kalitesinin iyi kurgulanmış olmasıdır. Üniversiteler, bileşenlerini oluşturan akademik, idari ve öğrencilerine sunmuş olduğu iç ve dış mekanlarının kalitesi ölçüsünde başarılı sayılmaktadırlar. Yerleşkeler, bütüncül planlama kararları çerçevesinde kurulum ve stratejik planlar çerçevesinde de gelişimlerini sürdürür ve büyürler.

Yerleşkeler birçok işlevi bünyesinde barındıran yaşam mekanlarıdır. Birimler arası ilişkinin sağlıklı yürütülmesi, yerleşkelerin sistematik bir yapıda oluşturulmasını, planlanmasını ve bu doğrultuda uygulamaların yapılmasını zorunlu kılar. Yerleşke çevresinin fiziksel şartlarının şekillendirdiği üniversite yerleşkelerinin planlama ve tasarımı, üniversite öğrencilerinin sosyalleşme ve bilgi edinme arasındaki ilişkinin kurulmasında önemli etken durumundadır (Şekil 1).

Şekil 1. UMass Lowell Üniversitesi (URL2)

Ülkelerin eğitim politikaları doğrudan üniversite yerleşkelerinin fiziki planlamasına yansımaktadır. Yani her plan birbirinden farklıdır. Ancak, ana genişleme probleminde benzerlik vardır. Şimdiye kadar, planlamacılar bazı değişikliklerle alternatif yerleşkeler geliştirmişlerdir. Yerleşke modellerinin bu farklı tipolojilerinin çoğunun, kentsel yerleşim yerlerinde önerilen veya uygulanan belirli şehir modelleriyle büyük benzerlikler gösterdiği de aşikârdır. Bu nedenle, her bir yerleşke modelinin değerlendirme sürecinde, bu yerleşke modellerinin ilgili şehir modeline göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yükseköğretim benzeri görülmemiş bir değişimle karşı karşıya kaldıkça, yerleşke planlamacıları bir kurumun çeşitli mekansal, mali ve fiziksel gelişim ihtiyaçlarını birleşik bir eylem planına sentezlemenin kritik rolünü de üstlenirler. SmithGroup'un entegre yerleşke planlaması, akademik, finansal, yerleşke yaşamı ve tesis konularının kapsamlı bir değerlendirmesini sunmaktadır. Bu yaklaşım, kurumsal hedefler ve öncelikler için geniş kapsamlı bir fikir birliği sağlamanın yanı sıra değişen bir eğitim ortamında nasıl gerçekleştirileceğine dair veri açısından zengin bir anlayışın sağlanmasına yardımcı olmaktadır (URL 3).

SmithGroup'un yerleşke planlama ekibi, araştırma ve akademik yerleşkeler de dahil olmak üzere yüksek öğretimi iletmeyi amaçlayan uzmanlardan oluşmaktadır. Yerleşke ana planlama, yerleşke stratejisi ve analitiği, bölge planlama ve mastır planından yerleşke tasarım rehberlerine, peyzaj planlama ve yeşil altyapı planlamasına kadar uzanan süreç yaşanmaktadır. Planlamacılar yani şehir plancıları, peyzaj mimarları, mühendisler ve mimarlar, kritik performans, maliyet ve inşaat konularını stratejik olarak değerlendirmek için gereken daha geniş perspektifi belirler. Bu disiplinler arası yaklaşım, her üniversitenin benzersiz misyonuna ve zorluklarına cevap veren dengeli, yaratıcı ve uygulanabilir çözümlerin geliştirilmesine (Şekil 2) olanak tanımaktadır (URL 3).

Şekil 2. Wisconsin-Madison Üniversitesi (URL3).

Kentsel mekanlarda görüldüğü gibi, üniversite yerleşkelerinin de gelişimini ve şekillenmesini etkileyen değişik etkenler vardır. Üniversitenin kendine özgü eğitim politikası ve amaçları, yerleşke tasarımcılarının farklı yaklaşımları, iklimsel özelliklerdeki farklılıklar, ülkelerin kültürel gelişimlerine göre oluşmuş farklı mimari karakteristikler, yapı teknolojisindeki gelişmeler, kullanıcıların beklentileri, yerleşke alanlarının fiziksel özellikleri arasındaki farklılıklar ve daha birçokları bu faktörlerden bazılarıdır.

Göz önüne alınması gereken diğer hususlar şunlardır;

1. Fiziksel bileşenlerin (altyapı, yapılar, yeşil alanlar vb) estetik ve fonksiyonel yönden alansal dağılımları,
2. Yapı kütlelerinin; amaç, büyüklük, kaynak ve organizasyon açısından uygunluğu ve çevre uyumu,
3. Bütünlük ve yeni gelişecek koşullara uyabilecek esnek bir yapıya sahip olması (Yılmaz vd, 2005).

Akademik literatürde, üniversite planlama ve yönetiminde özel olarak teknolojik düşüncelere odaklanan birkaç çalışma da vardır. Bununla birlikte, üniversitenin sürdürülebilirliği konusundaki araştırmaların çoğunun içeriği, ekolojinin üniversite sürdürülebilirlik planlamasında sadece küçük bir rol oynadığı iddiasını desteklemektedir. Örneğin, yerleşke sürdürülebilirlik faaliyetlerinin gözden geçirilmesi, enerji tasarrufu, su tasarrufu, sürdürülebilir gıda sistemleri, yeşil satın alma, katı ve tehlikeli atık yönetimi, yapı çevre ve ulaşım sistemlerine yönelmenin olduğu görülmektedir (Orenstein vd., 2019).

Bazı akademik çalışmalar ise, üniversite yerleşkelerinde özel olarak ekolojik hedefleri teşvik etme çabalarına odaklanmaktadır. Griffith (1994), kısmen ekolojik hedeflerle örtüşen birkaç Amerikan üniversite yerleşkesinde açık alan koruma hedefleri üzerinde çalışmıştır. "Doğal alanlar da dahil olmak üzere" açık alan korumasının merkezileştirebilirliğini vurgulayarak güçlü bir topluluk duygusunu ön plana çıkarmaya çalışmış ve artan yerleşke yoğunluğunu engellemek amacıyla çözüm önerileri geliştirmiştir. Kermath (2007), yapılan çevre düzenlemelerinin bilinen amaçlarının yanı sıra biyolojik çeşitliliğin korunmasında da bir araç olarak rolü olduğunu vurgulamıştır.

Diğer planlarda ekolojik düşünceler, habitatların yenilenmesi ve biyolojik çeşitliliğin korunması, kendileri için hedefler olarak ve / veya kurumun temel misyon ve kimliğinin merkezinde yer alması ile vurgulanmaktadır. Ekolojik veriler, fiziksel planlama çalışmalarının esasını oluşturmaktadır (Alkan ve Uzun, 2016).

Mevcut araştırmalar sadece yerleşke planlama ve tasarımının ekolojik yönleriyle ilgilenebilir. Üniversitelerin özellikle ekolojik zorluklarla ilgilenebilir için üç neden vardır. Birincisi, üniversitelerin iyi vatandaşlığı ve yerel, bölgesel ve küresel sürdürülebilirliğe olan taahhütleridir (yani "küresel düşünme"). İkincisi, üniversitelerde

üretilebilen bilimsel bilgi birikimidir ve üniversitenin "yerel olarak hareket etmesini" hem verimli hem de uygun kılmaktadır. Son olarak, üniversite yerleşkeleri ekosistem bütününde önemli miktarda alan kaplamaktadır (Sağlık, 2010).

Fiziksel planlamaya ek olarak, yerleşke mastır planları, alan planlamasının önemini ve ekolojik hedeflere ulaşmadaki rolünü vurgulamaktadır. Bitkilendirme bilinen bir öneridir. Bazı yerleşke mastır planlarına peyzaj karakteri kazandırılmasını ve biyoçeşitliliğin artırılmasını ve ekolojik sağlık amaçlı doğal bitkilerin kullanımını teşvik eden yaklaşımlar da mevcuttur (URL4).

Ekolojik bahçecilik, binalar ve merkez yerleşke içindeki boşluklar için önem arz etmektedir. Yerli türlerin kullanımının özendirildiği peyzaj, üniversite yerleşkelerinin biyolojik çeşitliliği korumak ve geliştirmek için çok önemli bir mekanizma olarak vurgulanmaktadır. Yanı sıra üniversitelerin açık ve doğal alanları, açık hava ve ekolojik eğitim için özel fırsatlar sunmaktadır (Sağlık, 2014) (Şekil 3).

Şekil 3. Leeds Üniversitesi Yerleşkesi (URL5)

Üniversite yerleşkeleri, kentlere daha küçük ölçekte benzetilmekte, böylece ekokent teorisinin stratejik olarak uygulanmasını sağlamaktadır. Yerleşkeler ve kentler arasındaki paralellikler arasında bağımsız bir yönetim organı, çeşitli kullanım altyapısı, güvenlik ve hukuk sistemi, benzersiz bir tarih ve kültür ve bağımsız bir iletişim ağı bulunmaktadır (Finlay ve Massey, 2011).

Yerleşkeler, daha ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan sürdürülebilir uygulamalar geliştirmeye odaklanmak için Register (2006)'in ekolojik konseptlerini birleştirebilir. Yerleşkenin mevcut bina stokunun büyük bir kısmı, düşük enerji tasarrufu sağlayan ısıtma, soğutma, aydınlatma veya havalandırma ile ucuz enerji döneminde inşa edilmektedir. Özellikle eko yerleşke, toplu taşıma, ısıtma, tasarım ve inşaat gibi alanlarda yenilikçi çevresel önlemlerin uygulanmasına rehberlik etme fırsatı sunmaktadır.

Üniversite ve üniversite yerleşkesinin genişlemesi; kent gelişimine benzer hassas habitat kaybı, zarar görmüş verimli tarım arazileri, orman arazisi ve yüksek ekonomik ve altyapı maliyetleri vb. çevresel etkilerin oluşumuna sebep olma potansiyeline sahiptir. Ekolojik model, fiziksel işlemlerin bitkilendirilmesini yapılandırabilir ve kolaylaştırabilir; bu sayede tesis yönetimi, emisyonların azaltılması, kaynakların korunması, ulaşım, ekolojik restorasyon ve sürdürülebilir peyzaj düzenlemelerini olanaklı kılar.

Yenilenebilir enerji kullanımı, kaynak korumasını teşvik eden kirliliği ve tehlikeli atıkları azaltmak için birincil yöntemdir. Günümüzde yerleşkeler, Yenilenebilir Enerji Sertifikaları (REC'ler) biçiminde megavat saatlik yenilenebilir enerji satın almayı tercih etmektedir. Aslında bu yöntem, yerleşke emisyonlarını azaltmanın ve temiz enerjinin ve genellikle yerel ekonominin gelişimini desteklemenin çok pahalı bir yoldur. Ancak enerji sürdürülebilirliği açısından da tercih edilebilecek bir uygulama olarak görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Üniversite yerleşke planlama sürecinde ve sonrasında yaşanan en önemli sorunların başında belirgin bir bütünlüğün olmayışı gelmektedir. Gerek kent içinde gerekse kırsalda dağılım gösteren yerleşkeler sebebiyle özellikle öğrenciler açısından üniversitesini benimseyememe, sosyallik duygusunda eksiklik vb sorunlarla karşılaşmaktadır. Üniversite yerleşkesinde bulunması gereken ana işlevlerden yemek, barınma, eğitim-öğretim, sosyal ve kültürel ilişkiler, rekreasyonel ve sportif etkinlikler vb ana yerleşkede çözülememiş olması da önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde üniversiteler, içinde yer aldıkları kentlerden ayrı olarak ve adeta uzaklaştırılarak tesis edilmektedirler. Özellikle kentsel alanlarda kurulmuş olan üniversitelerin sahip olduğu mekanları (meydan vb), kent üniversite etkileşiminin kurulduğu mekanlar olarak görev üstlenmelidirler. Bu mekanlar, akademik, idari personel ve öğrencilerin sosyo – kültürel gereksinimlerine hizmet ederken hem de üniversiteye gelecek olan halkın kullanımına da hizmet verebilme yeteneğine sahip olmalıdır. Bu nedenle de yerleşkeler, kent merkezlerinden ulaşılabilir bir konumda olmalıdır.

Yerleşke planlama ve tasarımında ele alınması gereken temel esaslar:

- 1.Yerleşkenin kültürel değerleri,
- 2.Sürprizlere açık planlama ve mimari uygulamalar,
- 3.Üniversite ihtiyaç programı,
- 4.Yerleşke içi ulaşım,
- 5.Yerleşkenin bulunduğu alan ve yakın çevre ilişkisi,
- 6.Yerleşkeyi oluşturan birimler arası ilişkiler,
- 7.Esneklik ve büyüyebilirlik,
- 8.Doğa ile bütünleşme,
- 9.Kaliteli bir sosyo - kültürel çevre,
- 10.Dinamik bir yapı şeklinde sıralanabilir.

Sürdürülebilir yerleşke ortamlarının tasarımı, mastır planının yapılması ve geliştirilmesi, bazı ilkelere dayanan uzun ve bütünsel bir bakış açısını gerektirir. Bunlar; yarının yerleşkelerinin yoğun olması, işlevsel, açık, çeşitli ve büyük ölçüde toplu taşımaya dayalıdır. Çevre dostu ve daha kolay seçim yapmayı kolaylaştıran ve daha yoğun gelişen bisiklete binme ya da yürüyüş gibi sağlık artırıcı hareketlilikler, değerli yeşil yapılar, biyolojik çeşitlilik ve kültürel miras da koşulsuz olarak korunmalıdır. Bu ilkelerin uygulanması aynı zamanda enerji tüketimini ve sera gazı emisyonunu azaltacaktır (Şekil 4).

Şekil 4. Halmstad Üniversitesi (URL6).

Altyapıyı oluşturan bölümlerin her biri doğru planlandığında ve uygulamalar da bu yönde yapıldığında, olası alt yapı sorunları da azaltılmış olacaktır. Bunun için bütüncül bir çalışma yapmaya gereksinim vardır (Demirel, 2018). Ana fonksiyon gruplarının arazi kullanım planındaki yeni yapılar için ideal gelişim planları geliştirilmelidir. Dolayısıyla yerleşke planlama ve tasarım ilkeleri belirlenmelidir.

Bu ilkeler temel olarak, planlıkların koordinasyonunda alınan ve yerleşke tasarım konseptinin teorik ve planlama ölçeklerinde alınan kararları dikkate almaktadır. Yerleşke tasarımını etkileyebilecek önemli planlama ilkeleri belirlenmelidir.

Bir üniversite yerleşkesinin doğal yöresel yönleri temel olarak; denizler, ormanlar, göller ve dağlar gibi alanların potansiyellerini tanımlamaktadır. Bu durum alanın inşaat ve uygun topografya için kullanılabilirliği anlamına da gelmektedir. Her yerleşkede, açık ve kapalı alan kullanımlarını tanımlamak için bir alan sınırı vardır. Bu daha çok yerleşke ölçeği ile ilgilidir. Uygun bir ölçekte bir akademik yerleşim, kompakt ve uyumlu bir düzen ifade ederek hem küçük hem de iyi kurgulanmayı vurgulamaktadır. Yerleşkelerde uyum, ancak yerel konumlar, psikolojik ve algısal terimlerle yer duygusunu vurguladığında yaratılabilir.

Yerleşkelerin dört ana bölgesi vardır: Akademik bölge, yerleşim bölgesi, idare bölgesi ve rekreasyonel etkinlik bölgesi. Bu kamusal, yarı kamusal, yarı özel ve özel açık alan zinciri, ana yaya eksenleri zinciri, en az iki ya da üç birimin ortak avlusu, her birimin avlusu ve bölüm blokları olarak ideal bir yerleşke tasarımına uyarlanabilir. Öte yandan idari binalar ve hizmetleri akademik personel ofislerine yakın olmalıdır. Ya aynı eksende yer alabilirler ya da aynı birim binası içinde yer alabilirler.

Bir üniversite yerleşkesinin rekreasyon tesisleri, iç ve dış mekan kullanımı olarak tanımlanabilir. İç mekanda, ağırlıklı olarak öğrenci sosyalleşme merkezleri, yatakhaneler ve yerleşkenin odak noktası olan yemek salonları göz önünde bulundurulur. Diğer yandan dış mekanlarda ise yarı açık ve açık spor merkezleri, yeşil alanlar, yapay göletler, ana yaya yolları ve binalar yer almaktadır. Yerleşkeler, rekreasyon tesislerinin kolay erişilebilirliği açısından mimari ve peyzaj arasında bir denge kurmalıdır (Şekil 5).

Kentsel alanda yayalar için optimum standartları göz önünde bulunduran ilk etkileyici faktör, yayalar için ortalama yürüme mesafesinin tanımlanmasında önemlidir. Yayalar, yerleşke yaşamını karakterize eden başlıca baskın unsurlar olduğundan, yerleşke alanı organizasyonu da yayaların ideal erişilebilirlik önlemlerine göre yapılmalıdır.

Bilindiği üzere ülkelerin gelişmişlik düzeylerini ortaya koyan en önemli göstergelerden biri de engelli bireylerin toplum hayatına kolay ve rahat katılımının sağlanmasıdır. Yerleşkelerde engelsiz tasarım uygulamaları ön planda tutulmalıdır. Dış mekanlarda rahat ve kolay ulaşılabilirlik, birimlere giriş ve birimler içinde dolaşım kolaylığı sağlanmalıdır.

Şekil 5. Saint Louis Üniversitesi (URL7).

Yerleşke planlaması için bir diğer önemli sorun, hem dünyada hem de Türkiye'de mevcut üniversite yerleşkelerinde uygulanan çeşitli yerleşke kalıplarının olmasıdır. Yalnızca bazı yerleşke modelleri, uygulanan yerleşkelerde ideal erişilebilirlik koşullarını sağlamaktadır. Diğerlerinde ise, seçilen yerleşke modelinin ve büyük metrekareleri olan uygulamalı yerleşke alanlarının kendine has özellikleri, tanımlanabilir yerleşke yerleşimlerinin tanımlanmasında sorun yaratmaktadır. Bu nedenle, bu tanımlanmış

yerleşke desenleri, alternatif tasarım şemaları yardımıyla yayaların ideal erişilebilirlik koşulları için yeniden geliştirilmelidir. Yerleşke kullanıcı grupları için optimum yaya standartlarına göre erişilebilirlik kriterleri belirlenmelidir.

Ayrıca, yerleşke sürdürülebilirliğinin belirlenmesinde; verimli arazi kullanımını; doğal ışık ve havalandırma; su sızması, yeşil bahçeler ve cepheler; uzun vadeli dönüşüm stratejileri; kentsel içeriğe entegrasyon; bir geçirgen kamusal alan ağı, erişilebilirlik ve mobilite, sosyal dayanışma, izler ve kimlik, işlevsel yoğunluk, yeni proje odaklı ve sanatsal öğrenme ve çalışma alanları, her saat yerleşkedeki akademik, idari ve öğrenci yaşam kalitesi, tamamlayıcı kullanımlar ve konaklamalar, toplum ve iş ortaklıkları, karma kullanımlı yapı tipolojileri; gelecek için esnek ve katılımcı planlama süreçleri gibi faktörlerin hayati önemde olduğu görülmektedir.

Bilindiği üzere üniversiteler, çevreye karşı sorumlulukları olan, bulunduğu yörenin sosyo - kültürel ve ekonomik yapısına yaptığı katkıların yanı sıra çevresel gelişiminde ve korunmasında da önemli görevleri bulunan kurumlardır. Bu nedenle üniversite yerleşkesi alan kullanım kararlarının alınması aşamasında öncelikle yerleşke ve yakın çevresi ekolojik koşullarının belirlenmesi, planlama ve tasarım çalışmalarında ekolojik verilerin dikkate alınması ve bu yönde uygulamaların yapılması gerekmektedir. Bitkilendirmelerde yörenin ekolojik koşullarına uygun, özellikle doğal bitki kullanımına ağırlık verilmelidir.

Kaynakça

- Alkan, Y., Uzun, G., (2016), Erdemli Kenti Mücavir Alanı İçinde Ekolojik Kapsamlı Alan Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. Akademik Ziraat Dergisi, 5(1):35-50s.
- Demirel, K., (2018), Sulama Sistemlerinin Altyapı Çalışmalarındaki Yeri ve Önemi. Değişen ve Gelişen Lapseki Kentsel Altyapısı. Pozitif Matbaa, 1. Basım, 45-55s, Ankara.
- Finlay, J., Massey, J., (2011), Eco-campus: Applying the Ecocity Model to Develop Green University and College Campuses. International Journal of Sustainability in Higher Education, Vol. 13, Iss 2, pp. 150-165.
- Griffith, J.C., (1994), Open Space Preservation: An Imperative for Quality Campus Environments", The Journal of Higher Education, Vol. 65 No. 6, pp. 645-669.
- Kermath, B., (2007), Why go native? Landscaping for Biodiversity and Sustainability Education, International Journal of Sustainability in Higher Education, Vol. 8 No. 2, pp. 210-223.
- Konig, A. (2010), Better Campus, Better City: Learning for a Sustainable Future. The International Sustainable Campus Network Symposium., Report, 27 & 28 July 2010, Shanghai, China.
- Orenstein, D.E., Troupin, D., Segal, E., Holzer, J.M., Hakima-Koniak, G., (2019), Integrating Ecological Objectives in University Campus Strategic and Spatial Planning: A Case Study. International Journal of Sustainability in Higher Education, March 2019, pp. 1-24.
- Register, R., (2006), Ecocities: Rebuilding Cities in Balance with Nature, New Society Publishers, Gabriola Island.
- Sağlık A., (2010) Çanakkale Kent Kıyısının Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından İncelenmesi, ÇOMÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

- Sağlık A., Sağlık E., Kelkit A. (2014) Enerji Etkin Peyzaj Tasarımı, Ekoloji 2014 Sempozyumu Bildiri Özeti Kitabı, s 80, Gazimagusa, Kıbrıs.
- Sağlık A., Kelkit A. (2014) Biga Belediyesi Doğankent Rekreasyon Alanı ve Meydanı Peyzaj Projesi, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, cilt.01, sayı.3, ss.27-36.
- Sağlık, A., Kelkit, A., Sağlık, E., Kahvecioğlu, C., (2018). ÇOMÜ Terzioğlu Yerleşkesi Peyzaj Bitkileri. Pozitif Matbaa, 1. Basım, 168s, Ankara.
- Yılmaz, O., Ak, K., Benliay, A., (2005), Yerleşke Tasarımının Ekolojik Boyutu, II. Ulusal Üniversite Yerleşke Planlaması ve Çevre Düzenlemesi Çalıştayı, 16,17,18 Ekim 2005, Malatya.
- Turner, P., (1990), Campus: An American Planing Tradition, The Architectural History Foundation/MIT Pres, Series No. 7.

Web sitesinde ulaşılan kaynaklar

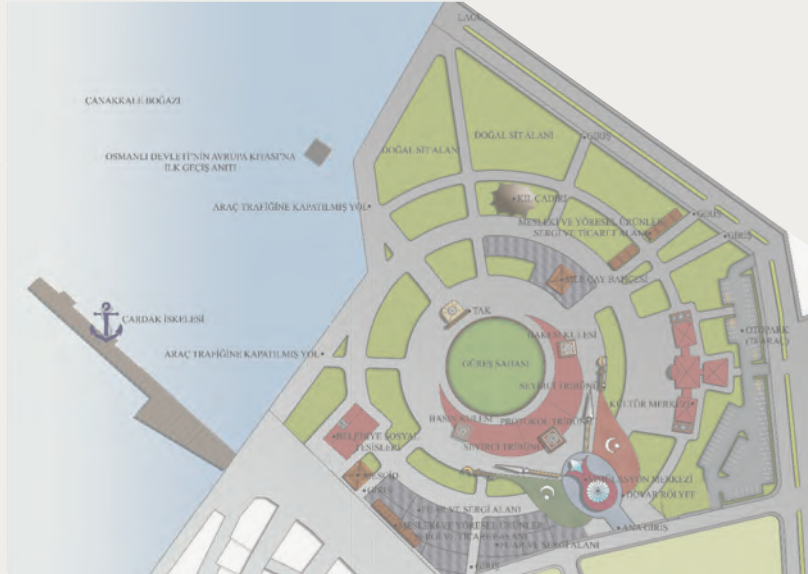
- URL1: 23 Eylül tarihinde <https://www.yok.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır.
- URL2: 30 Ekim 2019 tarihinde <https://www.uml.edu/CampusRecreation/About-Us/Facilities/> adresinden ulaşılmıştır.
- URL3: 12 Eylül 2019 tarihinde <http://www.smithgroup.com> adresinden ulaşılmıştır.
- URL4: 26 Eylül 2019 tarihinde <http://masterplan.utk.edu/wp-> adresinden ulaşılmıştır.
- URL5: 30 Ekim 2019 tarihinde <https://naturation.eu/nbs/leeds/sustainable-garden-university-leeds> adresinden ulaşılmıştır.
- URL6: 30 Ekim 2019 tarihinde <https://www.hh.se/english/education/student-life.html> adresinden ulaşılmıştır.
- URL7: 30 Ekim 2019 tarihinde <https://ipa.edu.in/morehouse-college-quad/> adresinden ulaşılmıştır.

ÇAĞIRDAK'TAN RUMELİYE (ÇARDAK BELEDİYESİ TİCARET VE KÜLTÜR MERKEZİ PROJESİ)

Doç. Dr. Alper SAĞLIK

- Çardak'ın Tarihi
- Tarihi Çardak Güreşleri ve Proje Alanı İçin Önemi
- Çardak Belediyesi Ticaret ve Kültür Merkezi Projesi
- Kaynakça

■ Doç. Dr. Alper SAĞLIK

1980 Kırıkkale’de doğdu. Baba mesleği nedeni ile (Astsubay) Ağrı, İstanbul, Ankara, Siirt illerinde öğrenim gördü. 2006 Yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi’nden mezun oldu. Öğrencilik yıllarında 3 yıl süre ile Araştırma Geliştirme Merkezi Serası’nda çalıştı. Lisans mezuniyetinden sonra 1 yıl süre ile Karadeniz Sahil Yolu peyzaj çalışmalarında şantiye

şefi olarak görev yaptı. 2007 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde yüksek lisans eğitimine başladı. Aynı yıl İsviçre Zürich Üniversitesi’nde Peyzaj Mimarlığı alanında çalışmalarda bulundu. 2009 yılında yüksek lisans eğitimimi tamamlayıp aynı üniversiteye Araştırma Görevlisi olarak atandı. 2010 yılında Coğrafya Anabilim dalında başladığı doktora eğitimini 2014 yılında tamamladı. Almanca ve İngilizce dillerini bilmektedir. Halen Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü’nde Doçent Doktor olarak çalışmaktadır. Aynı fakültenin Dekan Yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Evli ve bir erkek çocuk sahibidir.

ÇAĞIRDAK'TAN RUMELİYE (ÇARDAK BELEDİYESİ TİCARET VE KÜLTÜR MERKEZİ PROJESİ)

Doç. Dr. Alper SAĞLIK

Çardak'ın Tarihi

İdari yönden Çanakkale İli Lapseki ilçesine bağlı bulunan Çardak; Çanakkale Boğazının Marmara denizi ile kesiştiği kuzey ucunda bir sahil kasabasıdır. Güneybatısında Lapseki, doğusunda Biga ilçelerine komşu olup, Gelibolu'nun karşısında Çanakkale- Bursa karayolu üzerinde Çanakkale'ye 37 Km. uzaklıkta 1930 yılından beri Belediye olan son nüfus sayımına göre 3454 nüfusu olan bir beldedir. Çardak'ın kuruluş tarihine göz attığımızda bugünkü Çardak'ın tarihi eserlerin yapım ve bitiş tarihi olan 1464-1481 tarihleri arasında kurulduğu tahmin edilmektedir. Çardak'ın yerli halkı Anadolu Selçuklu Devleti zamanında Orta Asya'dan gelen Türkmen ve Yörük boylarının Çardak'ın doğudan batıya denize paralel uzanan tepeler üzerinde kurulan Hasköy, Kalkavuz, Çamköy'de yerleştikleri bu köylere ait mezar kalıntılarında ve burada yaşayanların yakınlarının ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Anadoluda hüküm süren beylikler döneminde Karesi oğulları Beyliğine bağlı olan bu köylere Osmanlı Beyliğinin hakim olmasıyla Çardak'ın kuruluşu şekillenmeye başlamıştır. Batıya açılma siyaseti uygulayan Osmanlılar Gazi Süleyman Paşa komutasında bugünkü Çardak'ın Alem Sultan Sokağında (Mescit kalıntılarının olduğu yer) bir mescit yapar ve otağını buraya kurar. Halk arasında rivayet edildiğine göre "Nereye Gidiyorsun? Çağırda'ğa (Çardak'a)" denilerek bugünkü Çardak'ın ismi belirlenmiş oluyordu.

Çardak Alem Sultana (Bayrak, Alemin Sultanı) otağını kuran Gazi Süleyman Paşa geçiş hazırlıklarına başlar. Donanması olmayan Osmanlı Beyliğinin geçişi sallarla yapması gerekiyordu. Daha sonra Karesioğulları'nın donanmasını da ele geçirmiş olan Osmanlıların bu donanmayı güvenlik ve gizlilik nedeniyle kullanmadıkları bir görüştür. Bugün Salbaş (Baş Sal) diye adlandırılan mevkii o zamanlar gür ormanlarla kaplı bir arazidir. Osmanlılar büyük bir gizlilik içinde burada Sal yapımına başlarlar. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra bugün kum adasının ucundan sallarını denize atarak çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin de hedefi olan Avrupa Uygarlığına doğru yola koyulurlar (1358). Ancak bu geçişte; tarihin her sahnesinde Türk'ün savaşı şölene dönüştürme sevdası karşılırlarına çıkar. Sala almadıkları Kızıl Deli Sultan denilen gözü kara bir evliya

sallar hareket ettikten sonra eteğine kum alarak başlar Gelibolu'ya doğru yürümeye her geçtiği yer kum olur. Bunu gören saldakiler durdurun salları bu ermiş boğazı kapatacak derler ve Kızıl Deli Sultan'ı da sallara alarak Gelibolu Çimpe Kalesini feth ederler. Karşıya ilk geçen Sevindik adlı Osmanlı neferi olmuştur. Bu sallarin yapımında ve Gelibolu'ya geçişte komutan konumunda olan zat daha sonra vefat etmiş ve sallarin yapıldığı yere gömülmüştür.

Türkler'in Rumeli'ye geçmeleri ile Avrupa'daki Birliklere destek sağlamak ve boğaz güvenliğini temin için Osmanlılar Çardak'ta ordu bulundurmaya başlamışlar ve Gazi Yakup Bey'i de Boğaz Komutanı olarak buraya atamışlardır. Gazi Yakup Bey Alem Sultan çevresindeki düz araziye Fatih Sultan Mehmet emriyle Gazi Yakup Bey tarafından 1479'da (Ekrem Hakkı AYVERDİ Fatih Devri Mimarisi III) 1 Kervansaray, 1 Camii, 7 İçme ve kullanma su kuyusu, 1 Hamam, 9 Dersli Medrese, 2 Beyt ev 1481 yılına kadar tamamlayarak Ergenekon'dan buyana yükseklerde yaşamayı özgürlüğün sembolü olarak görmelerinden ve Korsan tehlikelerine karşı önlem olarak tepelerde kurdukları Çamköy, Hasköy ve Kalfadız köylerinde yaşayan halkı alt yapısını kurduğu Çardak'ta iskana zorunlu kılarak Çardak'ı merkezi yerleşim birimi haline getirmiştir. Gazi Yakup Bey'in yaptığı eserlerden Camii, Kervansaray ve kuyular halen ayakta ve hizmet görmektedirler. Çardak'ta vefat eden Gazi Yakup Bey'in kabri Camii avlusunda aile efradının mezarlığı belediye hizmet binası yanında bulunmaktadır.

Tarihi Çardak Güreşleri ve Proje Alanı İçin Önemi

"Süleyman Şah ve yoldaşları 80 kişilik bir cengâver grubuyla şimdi Salbaş mevki dediğimiz menzile Rumeli'ye geçmek üzere geldiler. Bu mevki gerek mesafe, gerekse stratejik açıdan en uygun yerd. Cengâverler Salcı Başı dedeye yardım ederek önce Rumeli'ye geçmek için gerekli salları yaptılar. Sonra da dinlenmeye çekildiler. Ertesi sabah uyanıp idmana başladılar. İdman sırasında Yanlarında bulunan Pehlivanların Piri Kızıl Deli Sultan'ın(Şeyyit Ali Sultan) duaları ile 40 yiğit güreş tuttular. Fakat birçoğu akşama kadar yenilemediler. Bunun üzerine Süleyman Şah cengâverlere artık güreşi bırakmalarını ve bu güreşin devamını da Rumeli'ye geçtikten sonra uygun bir yer ve zamanda tekrar tutmalarını söyledi. Yaşlı bir zat olan Salcı Başı dede orada vefat etti. Cengâverler bu günlerin anısını yaşatmak üzere, Rumeli'ye geçişin de bir nişanesi olarak sallarin yapıldığı yere bir meşe ağacı diktiler. Salcı Başı Dede'yi bu meşe ağacının altına gömdüler. Daha sonra sallara binerek Gelibolu'ya geçmek üzere hareket ettiler. "

İşte böyle başladı Tarihi Çardak Güreşleri Salbaş ağacı altında ve 664 yıl evvel. Elbette orada öylece kalmadı. Sultan Murat Hüdavendigâr Gazi Çardak kasabasının kuruluşunu tamamladı. Rumeli'ye geçmeden evvel Kendisi de bizzat Alem Sultan Mevkiine otağını kurdu ve bir müddet Çardak'ta ikamet etti. Daha sonra da Sultan Avcı Mehmet Çardak'a geldi ve merkez üs olarak Çardak Kasabası'nı kullanarak Çanakale bölgesini gezdi. Büyük şenlikler yapıldı. Sultanın olduğu yerde güreş olmaz mı? İşte yaklaşık bu tarihlerde başlayan Çardak Panayırı ile birlikte Güreşler ve at yarışları da

yapıldı ve bugünlere kadar gelindi. Çardak'ın belgelere dayalı güreş tarihi 1894 yılına kadar dayanıyor. Aliço'nun başhakem olduğu meşhur 1894 güreşi. Koca Yusuf, Adalı Halil, Kurtdereli ve Katrancı güreşiyorlar. O yıllarda bölgeden yaman pehlivanlar da çıkmış. Çardaklı Çırpan pehlivan, Arap Mehmet pehlivan, Hafız Pehlivan, aynı zamanda Cazgırlığı ile de ünlü Çubukçuoğlu Mehmet Pehlivan, Danişmendli Kel Ali, Kozçeşmeli Hasan pehlivan gibi. Daha sonraları Ülfettin Çekmece, Mehmet Korkmaz, Yeniceli Mahmut, Bigalı Saffet, Kundaklıdan Deli hasan, Kızıldam'dan Kör Orhan ve daha niceleri. Adalı, Kurtdereli, Katrancı uzun yıllar Çardak'ta güreş tutmuşlar. Adalı ile Kurtdereli bir Çardak güreşi sonrası kardeş olmuşlar. Katrancı Mehmet'in Çardak'ta özel seyirci kitlesi varmış.

Çardak Güreşleri hakkında bir diğer önemli belge de 1912 Çardak Panayır ve Güreş ilanıdır. Bu ilanda devrinin önemli pehlivanları olan Kara Emin, Manyaslı Muharrem, Çerkes Kamil, Sebeblili Hüseyin, Şumnulu Mestan gibi önemli pehlivanların güreştiklerini öğreniyoruz.

Hangi biri anlatılsa? Büyük pehlivanlar Bu meydanda Kırkpınarın rövanşına gelmişler. Kozlarını kıyasıya paylaşmışlar.

Murat Sertoğlu'nun dediği gibi : "Çardak'ta güreşmeyen pehlivan yok gibidir."

Adalı ile Kurtdereli'nin Çardak'ta başlayan kardeşliği,

Aliço'nun 70 yaşında Adalı ile yaptığı son güreşi,

Yeniceli Mehmet'in Benli Abdullah'a kıyamayıp yenilmesi ve sonra aralarında doğan dostluk ve yardımlaşmaları,

Koç Ahmet'in Kara Ali Acar'ı aldatıp yenmesini,

Kara Ali Acar ile Manısalı Rifat'ın Çardak güreşlerine 1 ay hazırlandıkları Erikli Köyüne kıtlık getirmelerini,

Hasan Acar la Atan kardeşlerin rekabetini,

İbrahim Karabacak ile Mehmet Ali Yağcı'nın 10 lira için Çardak'ta 2 yıl üst üste birbirlerini tellere atmalarını,

Sezai Kanmaz'ın "Kör" diyerek tezahürat yapan Çardaklı güreş severlere kırılıp bir daha Çardak güreşlerine katılmayışını,

Fehmi Özkan'ın 35 yıldan sonra her yıl geldiği Çardak'ta jübilesini de yapmasını,

Orhan Okulu'nun bir ilki başararak üç yıl üst üste Çardak'ta başpehlivan olup Altın Kemer'in ebedi sahibi olması gibi acı, tatlı birçok hatıra barındırır bünyesinde Tarihi Çardak Çamlık Meydanı. Büyük pehlivanların büyük dostlukları, büyük rekabetleri, büyük güreşleri vardır bu alanda. Sevgileri, saygıları, akıttıkları ter ve üstün çabaları vardır. Her şeyden önce de Kırkpınar'ın rövanşı vardır.

Çardak Belediyesi Ticaret ve Kültür Merkezi Projesi

Artan sanayileşme ile birlikte hızla gelişen şehirleşme olgusu çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Endüstriyel ve teknolojik alandaki gelişmelerin ortaya çıkarmış olduğu plansız, sağlıksız kentleşme ve yoğun iş temposu ile birlikte günlük yaşamın monotonlaşması, yaşam ortamının her geçen gün kalabalıklaşması ruhsal ve bedensel yıpranmaları arttırmaktadır.

Bu yıpranmanın önüne geçme ve etkisini azaltma yönünde rekreasyon, bir talep olmaktan çıkıp ihtiyaç haline almıştır. Rekreasyonun ihtiyaç olduğunun anlaşılması sonrasında kentlerde azalan yeşil alanların ve kent çevresindeki mevcut yeşil alanların değerlendirilmesi çalışmaları başlamıştır. Bazı açık hava rekreasyon faaliyetleri, fiziksel peyzaj özellikleri yanında, tarihi değerler, konum, ulaşılabilirlik, gelişme olanakları, taşıma kapasitesi gibi unsurları içermektedir. Bu nedenle bir alan sahip olduğu doğal ve kültürel özellikler dahilinde rekreasyon kaynağı olarak değer kazanmaktadır. Bu tür kaynak alanlarının korunması ve sonrasında bu alanların artırılarak gelişmesine destek sağlamak gerekmektedir.

Bu kaynakların korunması yanında ayrıca kalitelerinin de artırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda rekreasyon potansiyeli kullanılarak daha yaşanabilir bir kent olgusu için mevcut rekreasyon alanlarının planlama ve geliştirilme aşamalarında gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşılması gerekmektedir. Bu durumun gerçekleştirilebilirliği ise kent halkının ihtiyaçları ile uzman görüşleri doğrultusunda ve planlama ilkeleri çerçevesinde yapılmasından geçmektedir.

Tarihi ve kültürel değerleri yoğun olarak bünyesinde barındıran proje alanı Lapseki ilçesi ve Çardak Belediyesi'nin mekânsal kurgusu içinde önemli bir noktada yer almaktadır. Çanakkale Boğazı'nın Marmara Denizi ile kesiştiği kuzey ucunda bir sahil kasabası olması, deniz vistasına sahip olması, Çanakkale - Bursa güzergâhı üzerinde yer alması, 600 yılı aşkın devam eden güreşlerin yapıldığı Çamlık Er Meydanı'na sahip olması ile alandayken manevi duyguları arttıran hemen yakınında Arıburnu Şehitliğinin yer alması proje alanına değer katan başlıca unsurlardır (Şekil 1).

Bu verilerin yanı sıra, proje alanının kuzey doğusunda yer alan lagün, alan içinde yoğun bitki varlığı, Çardak-Gelibolu arasındaki deniz ulaşımı ve ticaretinin sağlandığı iskele ile temeli 18 Mart 2017 tarihinde atılan Çanakkale 18 Mart Köprüsüne ve otoyol bağlantısına olan yakınlığı bu proje alanının özgün değerleri olarak belirlenmiştir (Şekil 2).

Osmanlı Tuğrası ve Türk Bayrağını referans alanıarak tasarlanan projede, mekânı biçimleyen, tarihi yaşatan, yaşama sevincini kamçılaman mimari öğeler, sanat ve kültür aksları, aynı mimari dille rekreatif faaliyetlerin çeşitliliğini zenginleştiren aktivite alanları yer almaktadır.

Proje alanında; Çanakkale-Bursa Karayolu ve Çanakkale Boğazı ilişkisi güçlendirilmiş, alanı üçüncü boyuta taşıyan ve insan ölçeğinde algılanmasını sağlayarak insanları cezbedip mekâna çekebilecek Osmanlı mimarisi tarzında ticaret merkezi binası, yerel ürünlerin sergilendiği ve satışa sunulduğu açık sergi alanı, lale motifli özel ticari

Şekil 1. Çardak Belediyesinde yapılan Türklerin Rumeliye geçiş kutlama törenleri

Şekil 2. Proje Alanı

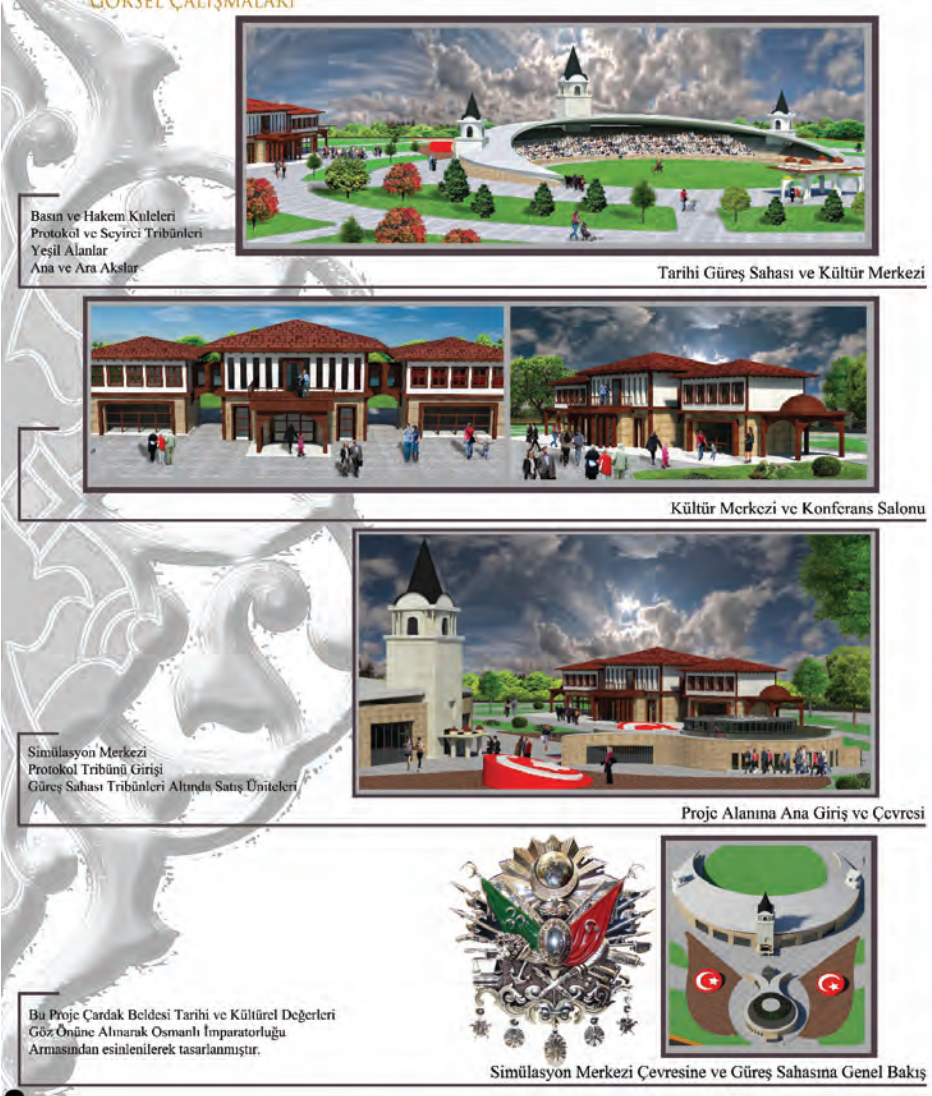
ürünlerin sergilendiği ve satışa sunulduğu kapalı sergi binası, meşit, kafe vb elemanlar ile yeşil, bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmiş ve yeşil ile mavinin buluşmasını sağlanmıştır. Alanın yeşil sistem bütünü içindeki yeri göz önünde bulundurularak mevcut yeşil dokuya saygılı davranılmış, bu doku tasarımıyla güçlendirilerek hem yeşil sistemle bütünleştirilmiş hem de yeni oluşturulacak sistemlere (açık sergi ve fuar alanları) rezerv alanı oluşturulması sağlanmıştır (Şekil 3).

Peyzaj Tasarım sürecine etkili olan yaklaşım ve kriterler proje alanının konumu itibarıyla Çardak beldesi için üstleneceği misyon bakımından bir odak noktasıdır.

Şekil 3. Çağirdaktan Rumeliye Peyzaj Projesi

Alan, tasarım sürecine tarih, kültür, ticaret, deniz ve yeşil doku ilişkisi ile etki etmiş, alan kullanımlarının belirlenmesinde bu değerler korunarak tasarıma dahil edilmiştir. Alanda, genel konumlanış itibari ile Çanakkale Boğazı ve Çanakkale-Bursa Karayolu ekolojik koridoru arasında bir geçiş bölgesinde bulunduğu; ekolojik koridorlarının bütünlüğünü sağlayıcı nitelikte, büyük ticaret, kültür, sergi organizasyonlarına cevap verecek ve aktivite çeşitliliğinin yoğun olduğu bir "Ticaret ve Kültür Merkezi" tasarımına gidilmiştir. İçerdiği işlevlerle adlandırılan merkez; konser, tören, festival, fuar gibi insanları alana çekecek aktiviteler haricinde de sürekli canlı tutacak, hareketlendirecek ve gece-gündüz aktivitelerine zemin hazırlayacak birimler içermektedir. Yeme-içmeye yönelik birimler, küçük satış birimleri, sanat damarımızı güçlendirecek, insanlar için bu alanı cazip kılacak, sosyal birlikteliklere zemin hazırlayacak, halkın eğitimi ve gelişimine taban oluşturacak, yöresel heykel, seramik, resim ve ahşap atölyeleri vb tasarlanarak çağdaş bir ticaret merkezi modeli kurgulanmıştır. Birey bazındaki küçük çaplı ekonomik etkinlikler ile firma ve kurum bazlı büyük ölçekli ticari etkileşimi hedefleyen proje, başta Çardak yerel halkı olmak üzere uzun vadede yöresel ve bölgesel bazda ekonomik ve ticari kalkınmayı destekleyecektir (Şekil 4).

Şekil 4. Projedeki Alan Kullanımları

Kaynakça

- Anonim, Aydın Belediye Sarayı ve Çevre Düzenlemesi Mimari Proje Yarışması Sonuçları, Ege Mimarlık, 3(4), 105-109, 1992.
- Alkan, Y., Sağlık, A., ve Kelkit, A. Site yerleşimlerinde dış mekan-peyzaj niteliğinin ölçülmesi ve konut değerlerine etkisi üzerine bir araştırma: Çanakkale kenti örneği. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 9, 111-128, 2016.
- Alkan, Y., Uslu, C. Aktif Yeşil Alanların Konut Fiyatları Üzerine Etkisinin Araştırılması: Mersin İli Yenişehir İlçesi Örneği. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Cilt 6, Sayı 13, 1-10, 2016.

- Atabeyoğlu Ö., Bulut Y., Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Dış Mekan Kullanım ve Yeterliliğinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, *Tarım Bilimleri Dergisi*, 3(2), 89-94, 2007.
- Atabeyoğlu Ö., Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Kampusu Peyzaj Tasarım ve Uygulama Çalışması, *Artium Dergisi*, 2(1), 85-101, 2014.
- Ayan M., Kentleşme, Kentleşme, Katılımcı Planlama, Sorunlar, *Ege Mimarlık*, 3, 37-38, 1991.
- Bartlett C.H., Kretschmar W., Milos C., Werthmann C., Opportunities for Design Approaches in Landscape Planning, *Landscape and Urban Planning*, 130, pp. 159-170, 2014
- Çelikyay S., Bartın Üniversitesi Yerleşkesinde Rektör Konutu Tasarım Süreci ve Mimari Projesi, İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 1(1), 11-22, 2011.
- Demirel, K., Yıldırım, M., Camoglu, G. Çanakkale İli Belediye Sınırları İçerisindeki Peyzaj Alanlarında Sulama Sistemlerinin Projelenmesi ve İşletilmesindeki Hatalar. *Atatürk Üni. Ziraat Fak. Derg.* 37 (1): 81-90, 2006.
- Demirel, K., Genc, L., Bahar, E., Inalpulat, M., Smith, S., Kizil, U. Yield Estimate Using Spectral Indices in Eggplant and Bell Pepper Grown Under Deficit Irrigation. *Fresenius Environmental Bulletin*, 23 (5): 1232-1237, 2014.
- Gençel Z., Küçükerbaş E., Mimarlık, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı İlişkisi Üzerine Söyleşi, *Ege Mimarlık*, 2(3), 38-39, 2001.
- Helfand G.E., Park J.S., Nassauer J.I., Kosek S., The Economics of Native Plants in Residential Landscape Designs, *Landscape and Urban Planning*, 78(3), pp. 229-240, 2006.
- Kim M-J, Yang H-S, Kang J., A Case Study on Controlling Sound Fields in A Courtyard By Landscape Designs, *Landscape and Urban Planning*, 123, pp 10-20, 2014.
- Kiper T. ve Karakaya B., Edirne Kent Merkezindeki İlköğretim Okul Bahçelerinin Peyzaj Tasarım İlkeleri Açısından İrdelenmesi, *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, 2013.
- Korkut A.B., *Peyzaj Mimarlığı*, Hasad Yayıncılık, İstanbul, 167s, 2002.
- Memlük M.Z., Başal M., Kentsel Mekanda Doğayla Tasarım: Ankara – Bademlidere Örneği, *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8(3), 81-91, 2011.
- Özer B., Barış M.E., Landscape Design and Park Users' Preferences , *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 82, pp. 604-607, 2013.
- Sağlık A., Çanakkale Kent Kıyısının Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından İncelenmesi, ÇOMÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2010.
- Sağlık A., Sağlık E., Kelkit A., Enerji Etkin Peyzaj Tasarımı, Ekoloji 2014 Sempozyumu Bildiri Özeti Kitabı, s 80, Gazimagusa, Kıbrıs, 2014.
- Sağlık A., Kelkit A., Biga Belediyesi Doğankent Rekreasyon Alanı ve Meydanı Peyzaj Projesi, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, cilt.01, sayı.3, ss.27-36, 2014.
- Sayce S., Walford N. and Garside P., Residential Development on Gardens in England: Their Role in Providing Sustainable Housing Supply, *Land Use Policy*, 29(4), pp. 771-780, 2012.
- Sertoğlu M., *Rumeli Türk Peyhivanları, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları*, 1986.
- Şenyol Ö., Velibeyoğlu K., Kentsel Kamusal Boşlukların Kullanım Olanaklarının Geliştirilmesi: Etkinlik Listesi Yöntemi, *Ege Mimarlık*, 2(81), 34-37, 2012.
- Şişman E.E., Korkut A., Etlı B., Tekirdağ Valiliği Tören ve Park Alanı Peyzaj Tasarım Süreci, *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, 2008.
- Taib N., Abdullah A., Study of Landscape Gardens: Expectations and Users' Perceptions of A High-Rise Office Building, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 50, pp. 633-642, 2012.
- Turgut H., Erzurum Büyükşehir Belediye Binası Ön Bahçe Peyzaj Tasarım Çalışmasının Tasarım İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 12 (2):185-198, 2011.
- Yılmaz S. ve Yılmaz H., Peyzaj Tasarım Sürecinin Üçkumbetler Parkı Örneğinde İncelenmesi, *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 30 (2), 177-186, 1999.
- <http://www.canakkale-cardak.bel.tr/>

KENTSEL TASARIMDA TARİHİ MEKANLAR

Prof. Dr. Füsun ERDURAN NEMUTLU

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,
Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Çanakkale - Türkiye

fusunerduran@gmail.com.tr

- Giriş
- Tarihi Kent Kimliği ve Koruma
- Tarihi Kentsel Alanlar ve Peyzaj Tasarımı
- Sonuç

■ Prof. Dr. Füsün ERDURAN NEMUTLU

Nemutlu, 08.05.1966 tarihi, Trabzon, Maçka doğumlu olup, Ankara'da büyüdü. İlk eğitimini Yenimahalle Barboros İlkokulunda, orta ve lise eğitimini Yenimahalle Mustafa Kemal Lisesi'nde tamamladı. 1987 yılında, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünden mezun olmuştur. Yüksek lisans ve Doktora öğrenimini Ankara

Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde tamamladı. Yalova-Gardenia firmasında bir yıl kadar, Ankara'da Tagey peyzaj firmasında ve farklı mimarlık bürolarında tasarım ve uygulama konularında çalıştı. 1991-2004 yıllarında Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü'nde akademik Uzman kadrosunda Park ve Bahçe idareciliği yaptı. 2004-2006 yıllarında Kocaeli Üniversitesi Arslanbey Meslek Yüksek Okulu, Peyzaj Programında Yrd. Doç. Dr. olarak öğretim üyesi oldu. 2006 Aralık ayından itibaren Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümünde öğretim üyeliğine devam etmektedir. 2013 yılında Doçent kadrosuna atanmıştır. 2014-2015 döneminde Amerika Birleşik Devletlerinde University of Georgia, College of Environment and Design' da tasarım ve planlama dersleri vermiştir.

Uzmanlık alanları: Bitkisel Tasarım, Dendroloji, Koruma Alanları, Kültürel Peyzaj

KENTSEL TASARIMDA TARİHİ MEKANLAR

Prof. Dr. Füsun ERDURAN NEMUTLU

Özet

Bu çalışmanın amacı, tarihi dönemlerden günümüze kadar kalabilmiş mekânların kentsel tasarım açısından önemini ortaya konulmasıdır. Bu doğrultuda kentsel alanlarda tarihi mekânların önemine dikkat çekilerek tasarım ve kullanımlarında peyzaj mimarlığı açısından nelere dikkat edilmesi gerektiği belirlenmiştir. Fiziki çevre kentlerin kimlik ve karakterini belirler ve tarihi süreçte toplumsal kültürü yansıtır. O nedenle geçmişin izlerini günümüze aktaran tarihi mekânların geleceğe taşınması gereklidir. Ancak bu alanlar sadece yapısal olarak değil tüm doğal çevreleri ile bir bütün halinde değerlendirilmelidir. O zaman peyzajın bir elemanı haline gelerek kentin dinamiklerinden biri olabilecek ve kaynak değeri niteliği kazanacaklardır.

Anahtar kelimeler: Kentsel çevre, Kent kimliği, Kültürel peyzaj, Koruma

GİRİŞ

Kentsel alanlar sadece yasal kent yönetimi ve sınırlarını kapsamamaktadır. Kent ile birlikte yapısal alanların geniş olarak yayılım gösterdiği alanları da içine alan, kent etkileşim alanının dahil olduğu tüm bölümler kentsel alanlar olarak tanımlanır. Yani kırsal yerleşim dışında kalan ve kırsal faaliyetlerin devam etmediği alanlardır.

Bir yerin kent sayılabilme kriterlerine baktığımızda, birincisi nüfus yoğunluğudur. Aynı zamanda kentsel alanlarda, kamusal açıdan verilen hizmetler (adliye, bürokratik birim, okul, hastane vb.) ticaret olanakları, sanayii, sanat ve spor faaliyetleri, sosyal ve kültürel olanaklar çok çeşitli ve farklı kesimlerin ihtiyacına yönelik olabilmelidir. En önemli unsurlardan biri ise ekonomik olarak hareketli olmaları ve sosyo-kültürel canlılıklarıdır. O nedenle kentsel alanlar çağın gerekleri doğrultusunda şekillenerek hızlı değişimlere sahne olmaktadır.

Kentsel yerleşimler çok eski tarihi dönemlerden itibaren, o dönemin ihtiyaçlarına göre şekillenmişlerdir. Bölge doğal şartlarının sağladığı olanaklar dikkate alınarak, tarihi kent yerleşimleri, genelde koruma ihtiyacı ile yüksek tepelere kurulmuş ve ovalar tarım için kullanılmıştır. Bu tarihi kentlerde kaleler, duvarlar, surlar, o dönemin şartlarını

ve yaşam koşullarını, olanaklarını, sosyal ve kültürel yapısını yansıtır. Ayrıca kentsel elemanlardaki sanatsal üretimleri ve detayları ise estetik kaygıları ortaya koyar. Anadolu'da bir çok kent bu şekilde arkeolojik ve tarihi buluntulara sahiptir. Tüm dünyada olduğu gibi bu kentler de zamanın ve dönemin gerekleri doğrultusunda şekillenmektedir. Tarihi süreçle bu alanlara her dönem yeni izler eklemekte, gelenekler ve yaşam tarzları teknolojik yenilikler doğrultusunda mekânlara yansımaktadır. Bu değişimler kaçınılmazdır ve kentin dokusuna yansır.

Tarih boyunca fiziksel çevrenin estetik niteliği insanlar açısından önemli olmuştur. (Erdoğan, 2006). Çevre ile ilgili estetik, insanın bireysel ve sosyal olarak kurduğu ilişkileri biçimlendiren duyular işleyişi ve bunların algıya dönüştüğü zaman ürettiği değerler sistemidir ve tüm toplumun geleceğini etkilemektedir (Erzen, 2007; Özer ve ark., 2010). Estetik algı zamana ve topluma göre değişmekle birlikte estetik, kültür ortaklığıyla kent kimliğinin bir parçası haline gelmektedir.

TARİHİ KENT KİMLİĞİ VE KORUMA

Kentsel kimlik bir kentin, doğal ve yapay elemanları ve sosyo-kültürel özellikleri ile tanımlanır (Özer ve ark. 2010). Kente kimlik kazandıran en önemli öğelerin başında tarihi kültürel peyzaj eleman ve alanları gelir. Tarihi özelliği açısından önemli olan bu alanlar, bölge insanının sosyal gelişiminin, yaratıcılığının ve ruhsal zenginliğinin aynasıdır ve ortak kimliğin parçalarını oluştururlar (Özsüle, 2005).

Kentsel alanların sahip olduğu tüm yapılar, yapısal alanların kitle boşluk ilişkileri ve kent dokusunda yaratıkları hacimleri, işlevleri, tüm açık ve yeşil alanların büyüklük ve niteliği ile bunların kullanım biçimleri kentin çok yönlü kimliğini belirler.

Ayrıca kentin iklim ve konumu genel olarak kullanımı açısından potansiyelini ve olanaklarını ortaya koyar. Çünkü bunlar ve diğer doğal özellikler (flora, fauna, jeomorfoloji, topografya, hidroloji, rakım, yön) bölgedeki yaşam şartlarını, üretim modelini, yani kültürünü oluşturur. Bu bileşenler ve tarihi yapı ve alanlar, geçmişten günümüze taşıdıkları yaşanmışlıkları ile görsel algıyı şekillendirir ve bölge peyzajının karakterini belirler.

Bu nedenle açık hava müzesi niteliğindeki, tarihi karakterini koruyan kentler kullanıcılarına yansıttıkları görsel algı sayesinde tüm çevreye estetik imaj kazandırır ve kent hafızalarını oluştururlar. Bu yönleri ile tüm dünya ülkelerinin cazibe merkezi olan tarihi kentler, turizmin de ilgi odağı olurlar. Bu bağlamda kullanım potansiyelleri arttıkça acil koruma önlemlerinin geliştirilmesi de kaçınılmazdır.

Ancak günümüzde hızlı bir teknolojik gelişim söz konusudur ve küresel ekonomi, ihtiyaçların çok hızlı değişmesi gibi etkenler ilk önce kentsel alanları etkilenmekte ve nüfus baskısı oluşmaktadır. Özellikle kentin ilk kuruluş bölümünü oluşturan tarihi bölge, kentin çekirdeğini oluşturur ve bu bölüm kentin ekonomik açıdan en canlı yerleridir. O nedenle bu alanda yeterli koruma kullanım dengesi sağlanamazsa zaman sürecinde

en fazla bozuluma sahne olabilecektir. Bu, çağımızda bir çok ülkenin ortak sorunudur.

Kentler, fiziksel, sosyal ve ekonomik açıdan çok dinamiklerdir ve kültürel peyzaj değerlerinin kaybı ve değişimi de belirgindir. O nedenle tarihi nitelikli kentlerde kültürel peyzaj özelliği taşıyan alanların saptanması, bu alanlara ilişkin envanterin oluşturulması ve değişiminin izlenmesi; karar verme, politika oluşturma ve peyzaj yönetimi süreçlerinde güvenilir verinin sağlanması bakımından oldukça önemli ve gereklidir (Antrop, 2004). Bu veriler sayesinde alandaki korunması gereken değerlerin nitelik ve nicelik olarak somutlaştırılması mümkün olabilecektir. Bundan sonra geliştirilmesi gereken yöntem, koruma anlayışıdır. Bu nedenle tüm dünyada yasal düzenlemeler ile koruma statüleri geliştirilmektedir.

Konumları ve olanakları açısından fazla göç alan, metropol bölgelerin etki alanında kalan bazı kentler zamanla hızlı bir şekilde kimliğini kaybedebilmektedir. Buna en iyi örneklerden biri Kocaeli ilidir. Kıyı şeridinde kurulmuş, tarihi bir kent olmasına karşın yoğun sanayi ve göç baskısı ile kimliği değişime uğramıştır. Ayrıca şehirler arası oto yol kenti sahilden koparmıştır. Bu kimlik kayıpları geri dönüşü olmayan süreçlerdir.

Çanakale kenti de sahip olduğu doğal potansiyeli ve sakin yaşam şartları nedenleri ile son yıllarda özellikle büyük kentlerin yorucu yaşamından kaçanların ilgi odağı haline gelmiştir. Ancak bu durum kente çok hızla betonlaşan yeni yerleşim bölgeleri kazandırmış ve tarihi kent merkezinin nüfusu artırmış, bu nüfusu taşıyamayan yollarda yoğun taşıt trafiği oluşmuş, her yıl artan çevre kirliliği ile tüm toplum karşı karşıya gelmiştir.

Tarihi dokuya sahip kentlerde yaşanan benzer sorunlardan diğeri de güncel ihtiyaçların hızla değişmesi, kent içinde kalmış olan tarihi bölgenin ekonomik değerinin çok artmasına paralel olarak farklı kullanımlara dönüşmeleridir. Tarihi sokaklar artık kent sakinlerinin oturduğu şık konutlar olmaktan uzaklaşmakta, yerini ticari tabelalarla dolu, keşmekeş içindeki çarşılarla bırakmaktadır (Şekil 1). Kamusal alan dışı olan bölgeler ve yapılar koruma alanı ilan edilse de kent estetiğine ve tarihine uygun tasarıma kavuşabilmeleri ancak sahiplerinin yatırımları ile mümkün olabilmektedir.

Bu noktada kentsel alanların temel karakterini etkileyen tarihi alanların kamusal nitelik kazanması ve döneminin özelliklerini yansıtarak kullanıma sunulması ilk hedef olmalıdır. Buna örnek oluşturan Beypazarı, Safranbolu, Cumalıkızık gibi yerleşimler birer marka olmuş, turizm odağı haline gelmiştir. Ancak bunlar sadece otel, restoran ve satış ünitelerine dönüşen yapılar ile donatılmış, gerçek kimliklerinden uzaklaşmış ve dönemlerinin yaşantılarını tüm çevresel unsurlarla yansıtamamıştır.

Şekil 1. Çanakkale kentsel sit alanında Çarşı caddesi sokaklarındaki değişim (Çanakkale 1906 yılı kartpostalı, ve 2018'de bir sokak görüntüsü).

Can (1993)'ün çalışmasında belirttiği gibi koruma; yıkıma engel olarak mevcut değerleri gelecek nesillere aktarmaktan çok daha geniş işlevler yüklenmektedir. O nedenle koruma alanlarında disiplinler arası çalışma yapılabilirse, sağlıklaştırma, yenileme, yeniden kullanım, yeniden değerlendirme vb. yöntemlerden bir veya birkaçı ile alanın kendine has sorunları çözülerek çağdaş yaşama entegrasyonu sağlanabilir. Ancak kentlerde modern tasarımların gelişimi ile kullanıma dayalı fiziki mekânlar çoğalmakta, tarihi alanlar sert turizme teslim olmaktadır. Bu durum fiziksel çevreyi anlamsız kılmakta ve sosyal iletişimi sınırlamaktadır.

Feilden (2003), tarihi çevreyi korumayı gerektiren değerleri üç kategoride ele almaktadır: 1- Duygusal değerler: Merak, kimlik, süreklilik, saygı ve yüceltme, simgesel ve manevi değerler; 2- Kültürel değerler: belgesel, tarihi, arkeolojik ve eskilik, estetik ve mimari, çevresel görünüm, peyzaj ve ekolojik, teknolojik ve bilimsel değerler; 3-Kullanım değerleri: işlevsel, ekonomik (turizmi içeren), sosyal (kimlik ve sürekliliği içeren), eğitim, politik değerler (Aykoç, 2009). Bu bağlamda kentsel sit statüsü bu alanların değerlerinin korunarak kullanımında çok önemlidir.

TARİHİ KENTSEL ALANLAR ve PEYZAJ TASARIMI

Tüm tarihi alanlar, kentlinin günlük yaşamı içinde kullanım potansiyelinin bir parçası olacak şekilde tasarlanmalıdır. Rekreasyon olanakları ve görsel algıyı etkilemeleri açısından önemli kimlik elemanları olarak değerlendirilmelidirler. Bu doğrultuda kentlinin sosyal aktiviteleri için toplanma alanı niteliği taşımaları onlara çekicilik kazandıracaktır. Yeşil alan potansiyeli ve konforlu bir ortam yaratılması yanı sıra tarihi bilgi edinilen donatılara sahip olmaları ile odak alan haline gelebileceklerdir.

Kentsel yapısı geçmişin izlerini taşıyan yerler, bölgenin hafızasıdır. Zamanla bu alanlar kimlik değiştirir, farklı işlevler kazanabilir. Bazen taşıyabileceğinden fazla nüfusa hitap edebilir. Bu aşırı kullanım, alanın niteliğini tahrip ederek, bozulmasına neden olur (Ahunbay, 2004). Bu noktada kentlerin kuruluş ve kurtuluşlarında temel olan ta-

rihi alanların modern kent dokuları arasında kaybolmasının engellenmesi ve hak ettiği değeri bulması gereklidir. Kentsel alanın tanımlayıcı unsuru ve tarihine ayna tutan bu eserlerin peyzaj tasarımı geçmiş ile gelecek arasında bir köprü oluşturarak alan kullanıcılarını zaman boyutunda yolcuğa sürükleyebilmelidir.

Tarihi niteliğe sahip bir peyzaj alanında yapılacak çalışmalarda o alanın tarihsel açıdan önemi ortaya konulmalı, alana yapılacak ekleme ve çıkarmalar ona göre belirlenmelidir. Örneğin alanın peyzajı yenilenirken; Quercus, Liliium gibi her nesil kullanılan cinsler ile egzotik türler uygun kompozisyonlarla sunulmalıdır (Adams, 2004; Şalikoğlu, 2012). Ancak tarihi peyzaj çalışmalarında tamamen orijinale uygunluk söz konusu olamaz. Önemli olan mekânın ait olduğu dönemin ruhunun o çevrede yaratılması ve dönemin anlayışına bağlı kalınmasıdır (ICOMOS IFLA, 1981). Tarihi nitelikli alanların tüm çevreleri ile bir bütün olarak peyzaj tasarımlarına kavuşturulmasının sağlayacağı en önemli kazanımlar şöyle sıralanabilir: Kent yeşil dokusunun zenginleştirilmesi, mikro iklim oluşturulması, tarihi alanın estetik ve modern bir nitelik kazanması, kentlilerin sosyal paylaşım amacı ile kullanım potansiyelinin artırılması, günümüz ihtiyaçlarına yönelik kullanımlar kazandırılırken geçmişin izlerinin kaybolmamasının sağlanması, kentsel alanın bu bölgeye doğru gelişiminin sınırlanması, tarihi alanın ekolojik yönden zenginleşmesi ile kentsel alanda biyolojik çeşitliliğin artırılması, kentliye konforlu bir alan sağlanırken kullanıcıların dönemin ruhunu yerinde hissetmelerinin sağlanması. Tarihi kentlerin çekirdeğinde kalmaları nedeni ile insan ölçeğinin çok üstünde büyük yapı blokları ile çevrelenmeleri kullanıcılarını bu alanlardan uzaklaştırabilmektedir. Bunun engellenmesinde bitkisel tasarımlar çok etkindir. Hem yapıların sert yüzeylerini yumuşatacak hem de tarihi bölgeyi yaşanabilir, sağlıklı bir ortam haline getirebilecektir.

SONUÇ

Tarihi niteliğe sahip alanların kentsel sınırlarda olması, yönetim açısından belediyelerin planlama girişimlerini kısıtlayıcı bir unsur oluşturabilmektedir. Çünkü bu alanların kamulaştırılması hem çok masraflı hem de uzun bir süreçtir. Bu nedenle yıllarca ihmal edilerek metruk görünümü ile illegal bazı kullanıcıların hedefi haline gelebilirler. Bunu engellemenin en iyi yolu bu alanların temiz, bakımlı olmalarının sağlanması ve denetlenmesidir. Unutulmaması gereken en önemli şey kullanılan kültürel değerlerin hızla yok olacağıdır. Kente ekonomik olarak büyük kazanç sağlayabilecek bu alanlara yatırım yapılması ile turizmin ilgisi çekilirse kendini çok kısa sürede amorti edebileceklerdir. Bu alanlar orijinal halleri ile korunurlarsa geleceğe canlı tarih olarak aktarılacaklardır. Çünkü önemli olaylara sahne olan mekânlara sahip kentsel tasarımlar günümüz ihtiyaçlarına göre işlevler kazanırsa hem kullanıcılarına tarihi yerinde tanıtabilir, hem de rekreasyon için ilgi odağı olabilirler. Tarihi çevreler öğretici, ilgi çekici olması yanı sıra ortak tarihi paylaşılan bireyler arasında duygusal bağlantı kurulmasını da sağlarlar.

Tarihi nitelikli alanlar yapısal yenileme ve onarım çalışmaları yanı sıra tüm çevre-

leri ve yeşil alanları ile düşünülmesi gereken alanlardır. Yakın çevreleri ile bir bütünün parçası olarak ele alınmalı ve tarihi kronolojiyi alana yansıtılabilmelidir. Böylece peyzaj tasarımları yapılması kentsel alanları zenginleştirecek ve estetik değer katacaktır. O nedenle geçmiş dönemlere ait hafızanın fiziksel çevrede yaşatılması ve geleceğe aktarılabilmesi için tarih, sanat tarihi ile ilgili bilim adamları, arkeolog, mimar, peyzaj mimarı meslek disiplinleri beraber ortak çalışmalar geliştirmelidir. Böylece ortak geçmiş çevre peyzajında doğru olarak kazandırılabilir.

KAYNAKLAR

- Adams D. W. 2004. Restoring American Gardens: An Encyclopedia of Heirloom Ornamental Plants, 1640-1940.
- Ahunbay Z. 2004. Tarihî Çevre Koruma ve Restorasyon. Yapı Yayın: 28, İstanbul.
- Aykaç P. 2009. Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar-1 ,Tarihi çevre koruma ve planlama, dosya 14, 1; TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, s: 2. <http://www.mimarlar-rodasiankara.org/dosya/dosya14-1.pdf> . (Erişim: 26.07.2016).
- Antrop M. 2004. Landscape Change and the Urbanization Process in Europe. Landscape and Urban Planning, No: (67); 9-26.
- Can C. 1993. Kentsel Koruma Alanları ve Koruma Sorunları. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt: 36, Sayı-1-2. S:310. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/123456789/44296/14441.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Erişim: 3.09.2019): 307-314.
- Erdoğan E. 2006. Çevre ve Kent Estetiği. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 8(9): 68-77.
- Erzen J. 2007. Kent Estetiği: Türkiye Estetik Kongresi'nde "Çevre, Kent ve Mimarlık" Üzerine. Mimarlık Dergisi, Mimarlar Odası Yayını No:334. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=52&RecID=1293>, (10.8.2019).
- Feilden B.M. 2003. Conservation of Historic Buildings, Taylor & Francis Ltd. 3 rd. New edition, p: viii. Oxford, United Kingdom, ISBN10: 0750658630. 403p.
- ICOMOS IFLA, 1981. Florence Charter, (Floransa Tüzüğü: Tarihi Bahçeler), Florence, Italy.
- Şalikoğlu B. 2012. Tarihi Peyzaj Restorasyonu: İstanbul'dan 2 Örnek. İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özer S., Aklibaşında M., Zengin M. 2010. Erzurum Kenti Örneğinde Kullanılan Kuşatma Elemanlarının Kent İmajı Üzerindeki Etkileri, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi 7 (2): 123-130
- Özsüle Z. 2005. Geleneksel Yerleşimlerin Korunması Açısından Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Mudanya Örneği. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi.

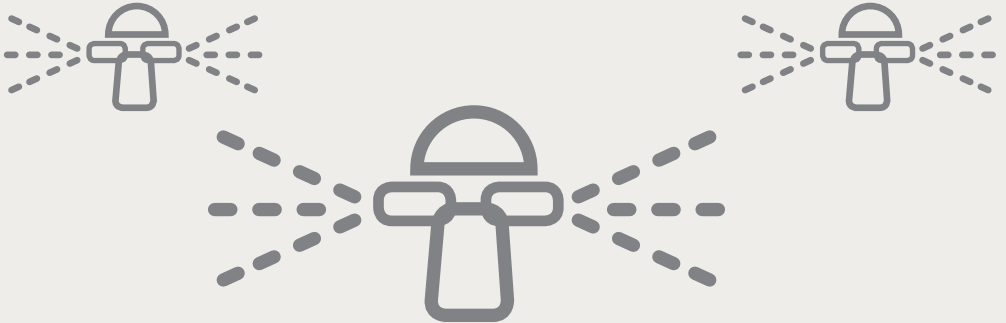

PEYZAJ ALANLARINDA SULAMA SİSTEMİ TASARIMI VE İŞLETİMİ

Doç. Dr. Kürşad DEMİREL

- Giriş
- Peyzaj Alanlarında Sulama Sistemi Tasarımı
- Sulama Sistemi Tasarımında Karşılaşılan Sorunlar
- Sonuçlar ve Öneriler
- Kaynakça

❏ **Doç. Dr. Kürşad DEMİREL**

1979 yılında Ödemiş/İzmir'de doğdu. 2002 yılında Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü'nden mezun oldu. 2005 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisansını, 2012 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Toprak Anabilim Dalı'nda Doktorasını tamamladı. 2005-2015 yılları arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. 2015 yılında Doçent oldu. 2016 yılından itibaren Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde Doçent olarak görev yapmaktadır. Evli ve bir çocuk sahibidir.

PEYZAJ ALANLARINDA SULAMA SİSTEMİ TASARIMI VE İŞLETİMİ

Doç. Dr. Kürşad DEMİREL

Giriş

Dünya'da küresel ısınma ve artan nüfusun etkisi ile su kaynakları her geçen gün azalmakta ve suyun önemi gittikçe artmaktadır (Demirel ve Kavdır, 2013; Özelkan, 2019). Tarımsal, kentsel ve endüstriyel ihtiyaçları karşılamak için ihtiyaç duyulan tatlı su miktarı, son üç yüz yılda 35 kattan daha fazla artmıştır (Kırda ve Kanber, 1999). Bu nedenle, en önemli doğal kaynaklarımızdan biri olan suyun, etkin olarak kullanımı büyük önem arz etmektedir (Demirel ve Kavdır, 2013; Özelkan ve Karaman, 2018).

Ülkemizde kişi başına 1400 m³/yıl kullanılabilir su miktarı düşmektedir (DSİ, 2018). Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2030 yılı için söz konusu oranın 1120 m³/yıl civarında olacağı tahmin edilmektedir. Bu veriye göre ülkemiz, su zengini bir ülke konumunda olmayıp su sıkıntısı yaşayan bir ülkedir. Bu nedenden dolayı, ülkemizdeki su kaynaklarının tarımda olduğu gibi peyzaj alanlarında da akılcı kullanılması ve yönetilmesi gerekmektedir (Demirel, 2018). Su kullanımı ve yönetimindeki asıl amaç, doğal su kaynaklarının dikkatli bir şekilde kullanılması ve gelecekte artan nüfusla beraber suyla ilgili olabilecek sıkıntıları engellemektir (Gönül Altay, 2019).

Doğal kaynaklarımız her geçen gün bilinçsizce tüketilirken, kentler ve diğer yerleşim alanları betonlaşmaya devam etmektedir (Özelkan vd., 2018). Yeşil alanlar, bu beton yığınlarının arasında insanları rahatlatan ve nefes almasını sağlayan ve görselliği ile de içimizi ferahlatan yerlerdir (Gönül Altay, 2019). Bu nedenle, yeşil alanlar günümüzde lüksten ziyade ihtiyaç haline gelmiştir. Yeşil alanların canlılığını ve güzelliğini koruyabilmesi için, doğru tasarlanmış peyzaj projesine ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu projelerde en önemli ve dikkat edilmesi gereken faktör ise, sulama sistemi projeleridir. Bitkilerin ihtiyaçları karşılanamadığı taktirde ya sürdürülebilirlik sağlanamamakta ya da su israfı yapılmaktadır. Son zamanlarda, tarım alanlarında olduğu gibi peyzaj alanlarında da su kullanımının giderek artması, sulama sistemi projesi hazırlayan kişileri ve kullanıcıları suyu daha az ve etkin kullanan sulama yöntemlerine ve farklı ürün arayışlarına yöneltmiştir (Demirel, 2017; Demirel, 2018; Gönül Altay, 2019). Dünyada su kullanımı, tasarrufu ve yönetimi ile ilgili birçok çalışma yapılmış ve halen yapılmaktadır.

Bu bölümde, peyzaj alanlarında sulama sistemlerinin tasarımı ve işletimi hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca, sulama sistemi tasarımında yapılan hatalar, yanlış uygulamalar ve çözüm önerileri ile ilgili olarak bilgilendirme yapılmıştır.

Peyzaj Alanlarında Sulama Sistemi Tasarımı

Peyzaj alanlarında görsellik ön planda olduğu için, alana uygulanan sulama yöntemine ve sulama suyu miktarına genellikle gerekli özen gösterilmemektedir. Başka bir ifadeyle, sulama sistemi tasarımları; su kaynağı ve cinsi, iklim parametreleri (rüzgâr hızı, hâkim rüzgâr yönü vb.), alan (büyüklüğü, eğim vb.), toprak özellikleri (tekstür, organik madde miktarı vb.) ve bitkilerin su ihtiyacı göz önüne alınmadan yapılmaktadır (Demirel, 2018).

Peyzaj alanlarında genellikle uygun sulama sistemi projeleri yapılmadığı için ya bitkilerin su ihtiyacı karşılanmamakta ya da çok fazla su israfı yapılmaktadır (Şekil 1). Tarım alanları, evsel ve sanayideki su kullanımı gibi peyzaj alanlarında da suyun doğru kullanılması son derece önemlidir. Alana uygun olarak doğru tasarlanmış sulama sistem projeleri, su israfını engelleyerek ileride meydana gelebilecek su sıkıntısının ve alandaki bitki kayıplarının önüne geçmiş olacaktır (Gönül Altay ve Demirel, 2018). Ülkemizde, peyzaj alanlarındaki sulama sistemi tasarımları ve uygulamaları genellikle konusunda uzman olmayan kişiler tarafından yapıldığı birçok çalışmada ifade edilmiştir (Demirel vd., 2006; Demirel, 2017; Demirel vd., 2018; Gönül Altay ve Demirel, 2018). Sulama projeleri kullanılan malzemeler ne kadar iyi ve kaliteli olursa olsun, yukarıda verilen parametrelere (alanın özelliği, su kaynağı, toprak vb.) dikkat edilmeden uygun bir sulama sistemi tasarlanmaz ise ortaya birçok sorun (bitkilerin kuruması, sert zeminlerin ve kullanım alanlarının da ıslatılması, bitkilere suyun homojen olarak dağıtılamaması, su israfı vb.) çıkabilmektedir (Demirel, 2018).

Peyzaj alanlarında öncelikle peyzaj projesi çizilmesi, ardından alana uygun sulama sistemi tasarımının yapılması gerekmektedir. Günümüzde, peyzaj projesi belli olmayan veya kesinleşmeyen alanlarda sulama sistemi projelerinin yapıldığı görülmektedir (Demirel, 2018). Peyzaj alanlarında mevcut peyzaj projesi incelenip sulama sisteminin alana göre tasarlanması gerekmektedir. Peyzaj alanlarında genellikle çim için yağmurlama, çalı ve ağaçlar için ise damla sulama yöntemi kullanılmaktadır (Güngör vd., 1996; Demirel ve Çamoğlu, 2008; Orta, 2009; Demirel, 2018). Bununla birlikte, uygun alanlarda (refüj ve benzer alanlar vb.) yağmurlama sulama alternatif olarak damla sulama yöntemi de kullanılmalıdır.

Sulama Sistemi Tasarımında Karşılaşılan Sorunlar

Peyzaj alanlarındaki sulama sistemlerinde genellikle beş farklı sorunla karşılaşmaktadır.

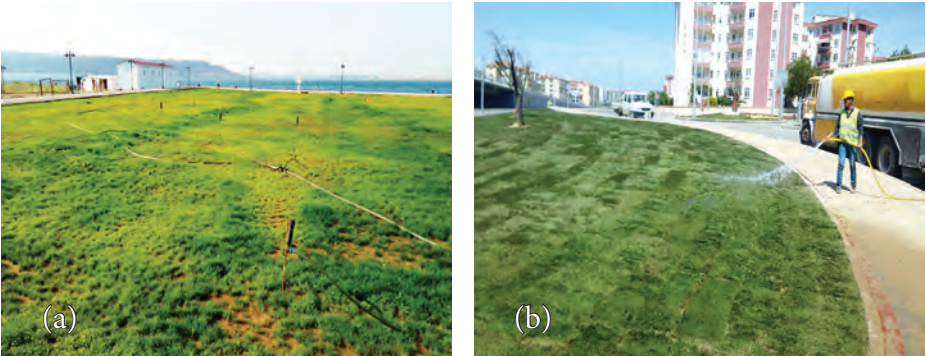
a) Sulama sisteminin araziye bitkisel uygulamalardan sonra yapılması: Peyzaj projelerinin uygulama aşamasında sulama sisteminin çoğunlukla nasılsa yaparız anlayışıyla ikinci plana atıldığı görülmektedir.

Şekil 1. Yanlış sulama uygulamaları

Özellikle çim alanlarındaki ilk sulama, çim ekimi veya seriminden sonra kurumaması için ya taşınabilir yağmurlama başlıklarıyla (Şekil 2a) ya da elle (Şekil 2b) yapılmaktadır. Buradaki en büyük yapılan hata, sulama sisteminin bir altyapı çalışması olduğunun unutulmasıdır. Peyzaj alanlarına bitkisel ve yapısal uygulamalar yapılmadan önce alana uygun olarak tasarlanan sulama projesi uygulanmalıdır. Aksi takdirde, bitkilendirme yapıldıktan sonra sulama sisteminin araziye uygulanması alanın tekrar bozulmasına ve buna bağlı olarak maliyetinde artmasına sebep olacaktır. Bununla birlikte, taşınabilir başlıklarla homojen bir su dağılımı yapılmasının zor olacağından, çimde bölgesel kurumaların görülme olasılığı çok yüksektir. El ile yapılan sulamalarda ise, işçi ücreti ve araç yakıtı gibi faktörlerden dolayı sulamalar daha maliyetli ve zor olacaktır.

Şekil 2. Taşınabilir başlık (a) ve elle yapılan sulama (b)

b) Alana uygun sulama sistemi tasarımının yapılmaması: Peyzaj alanlarında sulama sistemi konusunda yeterli bilgi birikimine sahip olmayan kişilerin sulama projeleri hazırlaması bu sorunu ortaya çıkarmaktadır (Şekil 3a). Özellikle, kara yollarına yakın alanlarda veya refüjlerde yapılan sulamalar büyük bir öneme sahiptir. Çünkü, yanlış tasarlanan sulama sistemi sonucunda trafik kazaları yaşanabilmekte ve bu da can ve mal

kaybına neden olmaktadır. Bu nedenle, karayollarının yakınında kullanılan bitkilere ve buna bağlı olarak uygulanan sulama sistemine çok dikkat edilmesi gerekmektedir. Söz konusu alanlarda yapılan sulamalarda eğer yağmurlama sulama yöntemi kullanılıyorsa başlık seçiminin önemi bir kat daha artmaktadır. Başlığın su atma deseni ve yağmurlama sulamanın homojen su dağılımını önemli derecede olumsuz etkileyen rüzgârın yönü ve hızı göz önüne alınıp başlıklar ona göre yerleştirilmelidir. Son yıllarda, üretici firmalar tarafından rüzgârlı ve eğimli alanlarda daha etkin bir su dağılımını sağlayan yağmurlama başlıklarını piyasaya sürdüğü görülmektedir. Bu başlıkların kullanımı ile söz konusu olumsuzluklar büyük ölçüde azalacaktır. Buna ilaveten, özellikle refüj alanlarına ait sulama sistemi yoksa sulamalar genellikle tankerle yapılmaktadır (Şekil 3b). Söz konusu alanlarda sulama yapılırken, sulama yapan görevlilerin yaralanması veya trafik kazaları meydana gelme riski bulunmaktadır. Kent içindeki orta refüjlerin bitkisel ve sulama sistemi tasarımı ve bakımı, konusunda uzman kişiler tarafından yapılarak ortaya çıkabilecek kaza riskleri de ortadan kaldırılabilmektedir (Demirel, 2017).

Refüjlerde kazalarını azaltmanın bir diğer yolu da yağmurlama sulama sistemi yerine toprakaltı damla sulama sisteminin kullanılmasıdır. Toprakaltı damla sulama sisteminde rüzgârlı koşullarda sulama yapmak mümkündür. Bu nedenle, diğer sulama yöntemleri ile karşılaştırıldığında daha avantaj sağlamaktadır. Aynı zamanda, peyzaj alanlarındaki görüntü kirliliğini ortadan kaldırması ve refüj sulamalarından kaynaklanan olası kazaları da engellemesi yöntemin en önemli avantajlarıdır (Demirel, 2017).

Şekil 3. Refüj sulamaları

c) Sulama sisteminin uygulama aşamasında gerekli özenin gösterilmemesi:

Sulama sistemi doğru olarak tasarlanırsa bile, sistemi alana uygulayan kişilerin yeterli özeni veya dikkati göstermemesi sonucunda doğru ve etkin çalışmayan bir sulama sistemi tasarımı meydana gelmektedir (Şekil 4). Peyzaj alanlarındaki yağmurlama sulama sistemi tasarımında "pop-up" diye adlandırılan yağmurlama başlıkları kullanılmaktadır. Söz konusu başlıkların, sulama anında başlık gövdesinden basınç sayesinde yukarı çıkan bir iç gövdesi bulunmaktadır. Sulama bittikten sonra tekrar eski şekline alan pop-up başlıklar sulama sisteminin en önemli ekipmanıdır. Bu başlıkların tercih edilmesinin en önemli sebeplerinden bazıları; gövde tamamen toprağın

içerisinde olduğundan peyzajın en önemli ögesi olan görselliği bozmaması, çim biçimini zorlaştırmaması ve alanlarda gezen kişilerin ayaklarına takılmamaları ve buna bağlı olarak da oluşabilecek sorunların ortadan kaldırmasıdır. Buna rağmen, alana uygun sulama sistemi tasarlanırsa bile başlıkların doğru olarak yerleştirilmemesinden kaynaklı sorunlar ortaya çıkmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Sulama başlıklarının yanlış yerleştirilmesi

d) Bakım sorunları: Alana uygun proje yapılıp uygulandıktan sonra sisteme bakım yapılmamasından kaynaklanan sorunlar (başlıkların kırılması, tıkanması, sistemsel sorunlar vb.) ortaya çıkmaktadır (Şekil 5). Peyzaj alanlarındaki sulama sistemleri iyi bir tasarım ve uygulamayla yapılmış olsa dahi zamanla birtakım sıkıntılar gözlenmektedir. Örneğin, başlıkların altında küçük filtreler bulunmaktadır. Bu filtrelerin tıkanması sonucu başlıklar istenilen performansta çalışmamaktadır. Bazı durumlarda başlıklar alana yanlış yerleştirilse bile olduğu şekilde bırakılmamaları ve tekrar oldukları yerde kazılıp istenilen derinliğe yerleştirilmelidir. Bakım sorunlarının önüne geçmek için, alanlardan sorumlu uzmanların belli dönemlerde alanı kontrol edip tıkalı, kırık vb. problemlili kısımları düzeltmeleri gerekmektedir. Bunun yapılması durumunda sulama sistemi etkin bir şekilde çalışmaya devam edebilecektir. Ayrıca, otomatik sulama sistemlerinde mevsime bağlı olarak sulama sürelerinde değişim gerekmektedir. Bu yapılmadığı takdirde bitkilere ya eksik ya da gereğinden fazla su verilmiş olacaktır. .

e) İleride karşılaşılabilecek problemler: Bu sorunlar genellikle peyzaj uygulaması veya insan kaynaklı olabilmektedir. İlk olarak hazırlanan peyzaj projesine uygun olarak sulama sistemi tasarımı ve uygulaması yapılmaktadır. Yapılan peyzaj uygulamalarında, sulama sistemi yerleştirildikten sonra bazı bitkilerin yerlerinin değişimi veya projede olmayan ve sonradan dahil edilen sert zemin uygulamaları, sulama sisteminin etkinliğini azaltan sorunlardır.

Şekil 5. Bakım sorunları

Bazı durumlarda, peyzaj alanlarında alanı kullanan kişiler kendilerine yeni yollar oluşturduğu birçok peyzaj alanında görülmektedir (Şekil 6). İlk olarak projede ve uygulamada çim olan alan, zamanla insanların üzerinden sürekli geçmesiyle toprak zemin kaplı bir alana dönüşmektedir. Hazırlanan projelerde bu alanlar önceden tahmin edilip ona göre peyzaj uygulaması yapılması gerekmektedir. Buna rağmen, her ne kadar peyzaj mimarı doğru bir tasarım yapsa da kullanıcı hataları sonucu bitkiler veya sulama sistemi tasarımları etkilenmektedir. Ne yazık ki, vandalizm peyzaj alanlarında görülen en büyük sorunlardan birisidir.

Şekil 6. Peyzaj alanlarında karşılaşılan sorunlar (URL-1, URL-2)

Sonuçlar ve Öneriler

Ülkemizde peyzaj alanlarında yapılan sulama sistemlerinin genellikle etkin olarak çalışmadığı görülmektedir. Bunu engellemek için, peyzaj alanlarına uygun sulama projeleri yapılmalı ve söz konusu alandaki su gereksinimleri belirlenmelidir. Etkin bir sulama için, sulama sisteminin tasarımını ve uygulamasını yapacak kişilerin, toprak-bitki-su arasındaki kombinasyonu ve sulama sistem tasarımını iyi bilmeleri gerekmektedir. Sulama sistemleri tasarlanırken dikkat edilecek hususlar ihmal edilirse alana uygulanan sulama projelerinde her ne kadar yeni teknoloji ve ekipmanlar kullanılsa bile uygulamaların hedeflediği başarıya ulaşma ihtimali bulunmamaktadır. Bunun sonucunda, birçok peyzaj alanında sulama sistemi mevcut ise de verimli çalışmadığı için bitkilerin ihtiyaçlarını karşılamak için taşınabilir başlıklar veya el ile sulamalar yapılmaktadır.

Peyzaj alanlarında sulama sistemleri otomasyona bağlı olarak kullanılmalıdır. Böyle yapıldığı takdirde, hem sulamalar için işgücü gereksinimi azalacak hem de önemli oranda su tasarrufu sağlanacaktır. Refüj ve benzer alanlarda daha etkin bir su uygulamak ve kazaları engellemek için, çim bitkisi yerine daha az su isteyen bitkiler kullanılmalıdır. Söz konusu alanlarda eğer çim bitkisi kullanılacaksa, alana uygun başlık kullanılmalı veya yağmurlama sulama yerine önemli düzeyde su tasarrufu sağlayan ve sudan kaynaklı kazaların önüne geçebilecek toprakaltı damla sulama yönteminin kullanılması önerilir. Ayrıca, yağmurlama sulamayı olumsuz yönde etkileyen en önemli dezavantajı rüzgârlı alanlarda, eş su dağılımında daha iyi olan yağmurlama başlıkları tercih edilmelidir.

Peyzaj alanlarında da sudan tasarruf etmek için, doğru tasarlanan ve uygulanan bir sulama sistemine ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle, kentlerdeki peyzaj alanlarının sulanmasında içme suyu için ayrılan kaynakların kullanılmaması, bunun yerine alternatif kaynakların (baraj, gölet, yeraltı suyu, yağmur suyu vb.) kullanılması önerilir.

Sonuç olarak, ülkemizin ileride karşılaştacağı su sorunundan ilk olarak etkilenecek peyzaj alanlarıdır. Bu nedenle, söz konusu alanlarda su daha etkin kullanılmalı, sulama sistemlerine daha titizlikle hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Ayrıca, peyzaj alanlarında yapılacak sulama sistemlerinde, anlık olarak bitkilerin su ihtiyacını tam olarak belirleyebilen teknolojilerin de kullanılması önerilir.

Kaynakça

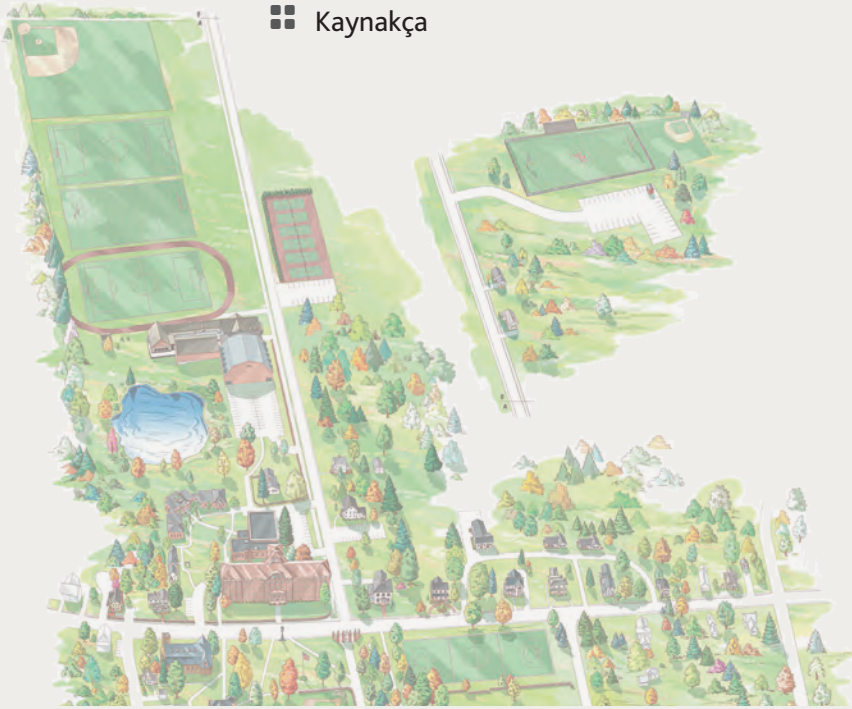
- Demirel, K., Yıldırım, M. ve Çamoğlu, G. (2006). Çanakkale ili belediye sınırları içerisindeki peyzaj alanlarında sulama sistemlerinin projelenmesi ve işletilmesindeki hatalar. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 37 (1), 81-90.
- Demirel, K. ve Çamoğlu, G. (2008). Basınçlı sulama sistemlerinde performansın değerlendirilmesi. Sulama ve Tuzlanma Konferansı. 12-13 Haziran 2008, s:149-158, Şanlıurfa.
- Demirel, K. ve Kavdır, Y. (2013). Effect of soil water retention barriers on turfgrass growth and soil water content. Irrigation Science, 31 (4): 689-700.
- Demirel, K. (2017). Kentsel yeşil alanlarda su tasarrufu sağlamaya yönelik çözüm arayışları. Plant Peyzaj ve Süs Bitkiciliği Dergisi, 7, 84-88.
- Demirel, K. (2018). Sulama Sistemlerinin Altyapı Çalışmalarındaki Yeri ve Önemi. Değişen ve Gelişen Lapseki Kentsel Altyapısı. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Yayın Numarası: 137: 45-55.
- Demirel, K., Çamoğlu, G., Sağlık, A., Genç, L. ve Kelkit, A. (2018). Çanakkale ili peyzaj alanlarındaki sulama sistemlerinin incelenmesi: Özgürlük Parkı ve Halk Bahçesi. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 32 (1), 127-139.
- DSİ. (2018). Toprak su kaynakları. 15.11.2018 tarihinde <http://www.dsi.gov.tr/toprak-ve-su-kaynaklari> adresinden erişilmiştir.
- Gönül Altay, Ö. ve Demirel, K. (2018). Çanakkale ili esenler barış kedi parkının sulama sisteminin tasarımı. II. Uluslararası Mimarlık ve Tasarım Kongresi (ss. 356-365), Çanakkale: Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları.
- Gönül Altay, Ö. (2019). Çanakkale ilindeki büyük ölçekli peyzaj alanlarının sulama sistemlerinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Güngör, Y., Erözel, A.Z. ve Yıldırım, O. (1996). Sulama. Ankara: A.Ü. Ziraat Fakültesi No: 1443, Ders Kitabı: 424.
- Kırda C. ve Kanber R. (1999). Water, no longer a plentiful resource, should be used sparingly in irrigation agriculture. J.In: Kırda, C., Moutonnet, P., Hera, C. ve Nielsen, D.R., Eds. Crop Yield Responses to Deficit Irrigation. Kluwer, Dordrecht. 1-20.
- Orta, H. (2009). Rekreasyon Alanlarında Sulama. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özelkan, E. ve Karaman M. (2018). Baraj göllerindeki meteorolojik ve hidrolojik kuraklığın etkisinin çok zamanlı uydu görüntüleri ile analizi: "Atikhisar Barajı (Çanakkale) Örneği". Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 7: 1023-1037.
- Özelkan, E., Sağlık A., Sümer S.K., Bedir M. ve Kelkit A. (2018). Kentleşmenin tarım alanları üzerine etkisinin uzaktan algılama ile incelenmesi-Çanakkale örneği". Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. 6: 123-134.
- Özelkan, E. (2019). Water body detection analysis using NDWI indices derived from Landsat-8 OLI. Polish Journal of Environmental Studies. <https://doi.org/10.15244/pjoes/110447>.
- URL 1. (2015). Landscape architecture – User experience vs Design. 26 Eylül 2019 tarihinde <http://arch-student.com/pin/landscape-architecture-user-experience-vs-design/> adresinden erişilmiştir.
- URL 2. (b.t). 26 Eylül 2019 tarihinde <https://i.redd.it/g7yw4r2lfdu01.jpg> adresinden erişilmiştir.

KENTSEL DIŞ MEKANLARDA GÖRSEL ANALİZ

Dr. Öğr. Üyesi Tutku AK

- Giriş
- Kentsel Dış Mekanlar
- Kentsel Dış Mekanlarda Planlama ve Tasarım
- Kentsel Dış Mekanlarda GörSEL Analiz
- Sonuç
- Kaynakça

■ Dr. Öğr. Üyesi Tutku AK

1981'de Ankara'da doğdu. 1998 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü'ne yerleşmeye hak kazanarak 2002 yılında mezun oldu. Aynı yıl Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde Araştırma Görevlisi oldu ve eşzamanlı olarak Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimine başladı. 2005 yılında Yüksek Lisans eğitimini tamamladı ve 2008 yılında Yükseköğretim Kurulu'nun bursuyla Amerika Birleşik Devletleri'nde doktora yapmaya hak kazandı. Doktorasını 2015 yılında State University of New York, College of Environmental Science and Forestry, Syracuse, NY'da interdisipliner bir programı olan Çevre Bilimleri bölümünün Yerleşim ve Çevre Planlama programında tamamladı. Bu dönemde aynı üniversitenin Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde araştırma görevlisi ve öğretim yardımcısı olarak çeşitli görevlerde yer aldı. 2014 yılında akademik çalışmalarına devam etmek üzere Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü'ne döndü ve 2017 yılından itibaren aynı bölümde Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmaya devam etmektedir.

KENTSEL DIŞ MEKANLARDA GÖRSEL ANALİZ

Dr. Öğr. Üyesi Tutku AK

Giriş

Kentler, yalnızca insanların barınma gereksinimini karşılayan mekanlar değil, aynı zamanda dinlenme, eğlenme, kültür, eğitim, sağlık, ticaret, spor, yönetim, ulaşım, kamu hizmetleri gibi gereksinimlerini karşılayan çok işlevli alanlardır. Bir kent her şeyden önce bir yaşam çevresi olarak işlevsel olmalı ancak, bireylerin görsel, algısal ve entelektüel gereksinimlerine de cevap verebilmelidir.

Yapılar ve aralarında kalan boş hacimler; dolaşım sisteminin parçaları olan yolların, düğüm noktaları olarak nitelenen meydanların, açık-yeşil alanların iç avluların belli bir armoni ve doku içinde bir araya gelmeleri; yapıların cephe özellikleri; zemin kaplamaları; sokak karakteri; kent mobilyası; kentin her kesiminde kullanılacak plastik ve görsel elemanlar ve doğal peyzaj elemanları kentsel estetik öğelerdir. Bütün bu elemanları bir araya geliş ile de kent bütününe ilişkin bir görsel algı oluşmaktadır. Bu bütünde yer alan elemanların bireysel estetik, görsel değerlerin yanında birbirleri ile oluşturdukları uyum da kent estetiğinin temelidir.

Ancak, modern yaşamın getirdiği işlevsellik ve ekonomik kaygılar sonucu estetik boyut kentlerde göz ardı edilebilmektedir. Son yıllarda ülkemizde hızla gelişen kentlerimizin bir çoğunda, nüfus artışına paralel olarak yapı yoğunluğu artmakta, dış mekanlar daha fazla baskı altına girmektedir.

Kentlerin insan sağlığı açısından olumlu ve yaşanabilir koşullara sahip mekanlar olarak belirlenmesinde dış mekanların önemi büyüktür. Kentsel dış mekanlar, kentleşme hareketleri sonucunda doğa ile insan ara sındaki kopmuş olan bağları onararak insan-doğa ilişkisini yeniden kuracak olan kentsel mekanlardır. Bu mekanlar yükledikleri çeşitli işlevleri nedeniyle kentsel yaşam koşullarını iyileştirmede önemli rol oynarlar. Bu nedenle, kentlerde rekreasyon, sağlık vb. yönden ihtiyaç duyulan dış mekanların görsel algıda yarattığı etki hem insan sağlığı, hem de ekonomik gelişme yönünden önem kazanmaktadır.

Bu bölümde kentsel dış mekanlar tanımlanmış, özelliklerine değinilmiş, planlama ve tasarım yönünden dikkat edilmesi gereken faktörler belirlenmiş ve kentsel dış mekanlarda görsel analiz kavramına yer verilmiştir. Özellikle kentsel dış mekanlarda yapılabilecek olan görsel etki değerlendirme çalışmaları için kavramsal temel oluşturulmaya çalışılmıştır.

Kentsel Dış Mekanlar

Tarih boyunca değişik devirlerde pazarların kurulduğu, törenler, kutlamalar ve gösterilerin yapıldığı, insanların değişik amaçlarla bir araya gelerek çeşitli aktivitelerini gerçekleştirdikleri mekanlar (park, meydan, sokak ve cadde, yaya ve alışveriş bölgesi gibi) kamusal dış mekanlardır. Antik Yunanda 'Agora' olarak adlandırılan pazar yerleri ve Roma döneminde ise 'Forum' ile başlayan kentsel dış mekan geleneği tarihsel süreçte henüz otomobil icat edilmeden önce yaya bağlantılı mekanlar olmuştur. Bu dönemde, bu mekanlar ticari, politik ve sosyal etkinliklerle yakından ilgilidir. İçinde buldukları kentte bir imge oluşturmanın yanı sıra bu mekanlar, buluşma noktaları ve fiziksel - sosyal çevreyi geliştiren çeşitli aktivite merkezleri oluşturan mekanlar haline gelmişlerdir. Ortaçağ'dan bu yana Avrupa'daki kent meydanları seçimlere, tanıtımlara ve seremonilere olduğu kadar gündelik yaşama da ev sahipliği yapmaktadır (Rubenstein, 1992; Özkan, Küçükerbaş, Kaplan, Hepcan, Yiğit ve Sönmez, 2003).

Kamusal mekanlar olarak da nitelenen kentsel dış mekanlar, tarihsel süreçteki sosyal ve ekonomik değişimin fiziksel mekana yansımalarıdır. Kamusal dış mekanlar büyük ölçüde kişisel inançlarımızı ve kamusal değerlerimizi yansıtır (Özkan, Küçükerbaş, Kaplan, Hepcan, Yiğit ve Sönmez, 2001). Kamusal dış mekanlar toplumsal yaşamın tüm yönleriyle sergilendiği ve yönlendirildiği ortamlardır. Bu mekanlar birey ve toplumun çok yönlü gereksinimlerinin karşılandığı, temel insan haklarının ve yurttaşlık bilincinin tanımlandığı, korunduğu ve birey ve toplumun kendini ifade edebildiği ve sahip olduğu değerlerin korunduğu yerlerdir (Özkan vd., 2003).

Zevi (1957) kentsel dış mekanları; sokaklar, meydanlar, parklar, çocuk oyun alanları ve bahçelerden oluşan boşlukların kapalı bir mekan oluşturacak şekilde sınırlandırılması olarak tanımlamaktadır (Madani-Pour ve Madani, 1996). Kentsel dış mekanlar özel yaşamın aksine toplum yaşamının tüm etkinliklerinin süre geldiği, her yaş, cins ve meslek grubunun yararlanmasına açık kent yapısı içerisinde yer alan mekanlar olarak da tanımlanabilirler (Bakan ve Konuk, 1987).

Dış mekanlar, mimari mekanlara benzer olarak ışıkla belli edilebildiği ve kapalılık (altında, üstünde veya etrafında) ile tanımlanabildiğinden kendine özgü özellikleri vardır. Bu özelliklerin mekan planlama sanatı üzerine çok önemli etkileri vardır (Lynch, 1969). Dış mekanlar park ve meydanlar, kent yeşil alanları, ağaçlar, su, ışıklandırma, kaldırımlar, büfeler, çöp kutuları, çeşmeler, saat kulelerinden oluşur. Yaya yolları ve reklam levhaları da dış mekanlara dahildir (Shirvani, 1985). Kentsel dış mekanların şekillenmesinde köprüler, dikilitaşlar, zafer anıtları, ağaç grupları ve bina cepheleri gibi mimari olmayan diğer objeler de ilgilidir. Bu objelerin görevi, dış mekanları yönlendirmeleri ve kapalılıklarını tanımlamalarıdır ve aynı zamanda mekanı odaklamaları ve canlılık katmalarıdır (Madani-Pour ve Madani, 1996; Trancik, 1986).

Mimari mekana zıt olarak, dış mekanlar boyut olarak daha geniştir ve form olarak daha serbesttirler. Yatay boyutları, dikey boyutlarından daha büyüktür. Yapısı daha az

geometrik ve daha baskın, bağlantılar daha keskin, şekil daha düzensizdir. Formal bir kent meydanında bile, bir odada istenmeyecek olan bir informellik dış mekan ölçeğinde katlanılabilir ve hatta arzu edilir (Lynch, 1969).

Bakan ve Konuk (1987)'ye göre, özel mekanların aksine mülkiyetin ortak olduğu, ortak çıkar ve kullanımlar için ayrılmış, yaratılmış ve düzenlenmiş mekanlar kentsel dış mekanları oluşturur. Yine bu çalışmaya göre, kentsel dış mekanlar dört ayrı grupta incelenebilir:

- **Düzenlenmiş yaya alanları:** parklar, spor alanları ve çocuk oyun alanları
- **Alışveriş alanları:** çarşı, alışveriş sokağı, pazar yerleri
- **Geçiş alanları:** sokaklar, yollar, ulaşım alanları, kaldırımlar
- **Bölgeler:** meydanlar, kentteki açık prestij mekanları

Bu sınıflandırmanın dışında mezarlıklar, kamu kuruluşlarına ait bahçeler, dini yapı bahçeleri, tarihi ve arkeolojik alanlar, açık sergi ve fuar alanları, kıyı alanları ve su yüzeyleri, hayvanat ve botanik bahçeleri, hobi ve çatı bahçeleri de kentsel dış mekanlar arasında yer almaktadır.

Kentsel dış mekanların başlıca işlevleri; ekolojik, fiziksel, sosyal, psikolojik ve kültürel ile ekonomik olmak üzere dört başlık altında incelenebilir. Bu işlevlerin tam olarak yerine getirebilmesi şehir içindeki doluluk, boşluk ilişkisinin iyi kurulmasına bağlıdır (Friedmann, Zimring ve Zube, 1985; Shirvani, 1985; Küçükberbaş ve Özkan, 1999; Tazebay, 1991; Alişan, Demir ve Uzun, 2000; Yıldız, Aydoğan ve Yurtsev, 2000; Özkan vd., 2003):

Ekolojik İşlevler:

- Mikro klima yaratmak ve iklim etmenlerini düzenlemek,
- Havanın nemini düzenlemek,
- Hava kirliliğini azaltmak, karbondioksit ve oksijen oranının düzenlenmek,
- Gürültü kirliliğini azaltmak.

Fiziksel İşlevler:

- Kalıcı değil geçici yaşam ortamları oluşturmak,
- Statik yada dinamik mekanlar oluşturmak,
- Kentsel gelişmeyi sınırlandırmak ve yönetmek,
- Ulaşım, dolaşım ve erişimi rahatlatmak,
- Kent-doğa kontrastını oluşturarak, doluluk-boşluk dengesini kurmak,
- Arazi kullanım biçimleri arasında tampon görevi yaparak, kent gelişimini denetim altına almak,
- Kente estetik değer kazandırmak,
- Aktif ve pasif rekreasyon olanakları sağlamak,
- Koruma işlevi sağlamak.

Sosyal, Psikolojik ve Kültürel İşlevler:

- Sosyal ve kültürel paylaşımı oluşturmak,
- Mimari mekandan farklı olarak topluma hizmet vermek,
- Binaların insan üzerine yaptığı olumsuz baskıyı, binaları insan ölçeğine indirgeyerek azaltmak,
- Kentlilerin birbirleriyle ve gruplarla iletişimini sağlamak,
- Güçlü bir toplum bilincinin gelişmesine yardımcı olmak,
- Doğa bilincinin gelişmesine yardımcı olmak,
- İnsanın yaşam gücünü arttırmak,
- Kent kimliği yaratmak,
- Kültürel yaşamın aynası olmak.

Ekonomik İşlevler:

- Tarım ve orman ürünleri ile ekonomiye katkıda bulunmak,
- Yapısal ve bitkisel uygulamalarla iş olanağı sağlamak, ticareti hızlandırmak,
- İnsanlarda iş gücünü ve verimliliği arttırmak,
- Arazi fiyatlarını azaltıp, arttırmak,
- Kıyılarla turizmi teşvik etmek.

Kentsel Dış Mekanlarda Planlama ve Tasarım

Kentlerde yapılar ve aralarında kalan boş hacimler, dolaşım sisteminin parçaları olan yollar, düğüm noktaları olarak nitelenen meydanlar, açık-yeşil alanlar, avlular belli bir uyum ve denge içinde bir araya gelmelidir. Dış mekanların kendilerinden beklenen işlevleri yerine getirebilmeleri ise çok amaçlı ve sistemli bir planlama ve tasarım gerektirir (Erdoğan, 1998).

Gaelzer (1979)'e göre; dış mekanların planlanmasında dikkat edilmesi gereken en önemli noktalar şu şekilde sıralanabilir (Ayaşlıgil, 1997):

- *Planlamada ilk aşama mevcut imar uygulama planlarında yeşil alan olarak ayrılmış olan mekanların, ne kadarının uygulandığı veya alanda kullanılabilir olarak kaldığı araştırılmalıdır.*
- *Kent yeşilinin bilinçsizce bile olsa kentte mevcut olması halinde kent strüktürlerinin bölümlenmesine ve gevşetilmesine yardımcı olur. Bundan dolayı dış mekanlar kent genelinde peyzaj ve yeşil alan planlaması çerçevesinde belirlenmeli ve oluşturulacak planlama yöntemiyle süreklilikleri sağlanarak kent yeşil alan sistemine dahil edilmelidir.*
- *Planlama çalışmaları esnasında kent sakinlerinin ihtiyaçları odak noktasını oluşturmalıdır. Kullanıcıların gereksinimlerinin yerleşim bölgelerine göre olan değişimlerinin araştırılmalıdır.*

- Spor alanlarının norm büyüklükleri, oyun alanlarının boyutları ve ölçüleri, koşu parkurlarının uzunluğu veya genişliği vb. standart değerler (bilimsel olarak bu zamana kadar doğruluğu kanıtlanmamış olsa da planlama uygulamalarında kabul edilmiş olan) esas alınmalıdır.
- Benzer büyüklük ve yapıya sahip kentlerdeki yeşil mekanların durumu ve karşılaştırma değerleri araştırılmalı; kentin sağlıklı olarak işlevini yerine getirebilmesi için gerekli alanlar, arzulanan etkiyi sağlayabilmek için gerekli olan minimum büyüklükler belirlenmelidir.
- Empirik yani uygulama ile kazanılmış olan veriler ve mevcut şartlarda karşılaştırma imkanı sağlayacak değerler belirlenmelidir.

Hannebaum (1998)'e göre, dış mekanların tasarımında dikkat edilmesi gereken noktalar ise aşağıdaki gibidir:

- İlk aşamada, dış mekan tasarımında hem alanın incelendiği hem de insanların ihtiyaçlarının araştırıldığı bir tasarım analizi yapılmalıdır. Bu tasarım analiz çalışmasında; alandan, çevre binalardan ya da insanlardan kaynaklanan sorunlar belirlenmelidir. Ayrıca alanla ilgili, ölçümler, fotoğraflar, yasal kararlar ve notlar bu aşamada alınmalı ve bazı durumlarda toprak ve su örnekleri, topoğrafik veriler elde edilmelidir. Tasarım analizinin en önemli konularından biri olarak da, alanda veya alanın çevresinde yaşayan insanların mevcut ve gelecekteki ihtiyaçlarının belirlenmesidir. Son olarak çalışmanın uygulanabilirliği saptanmalı ve ideal olan ile uygulamaya geçecek olan tasarım yapılmadan önce karşılaştırılmalıdır.
- Alanda yapılmak istenen aktiviteler listeler halinde belirlendikten sonra bunların konumu ve boyutları belirlenir. Bu aşamada dikkat edilmesi gereken faktör, bir alanda mümkün olduğunca fazla aktivitenin en iyi oranda en iyi sirkülasyon ağı ile birleştirilmesidir. Alandaki dolaşım ağı hem yaya hem de araç trafiğine uygun olarak tasarlanmalı, kullanımları kolay ve güvenilir olmalıdır. Diğer sert zemin alanları günlük aktivite yoğunluğuna göre tasarlanmalı, fakat mevcut kapasitenin aşılması olasılığına göre ise genişleme alanları bırakılmalıdır.
- Tasarım yapılırken alana ait topoğrafik yapı belirlenmeli ve tüm tasarımlar buna göre yapılmalıdır. Tasarımlarda özellikle kazı-dolgu ilişkisi, su akış yönü, drenaj sistemi, sulama sistemi vb. özellikler topoğrafik yapı dikkate alınarak yapılmalıdır. Çıkabilecek duvar ya da şevler hesaplanmalı ve eğimin %20'i geçtiği yerlerde basamaklar kullanılmalıdır. Mevcut ağaçlar kazı ya da dolgu esnasında korunacak şekilde tasarım yapılmalıdır.
- Dış mekanları boyutlandıran faktörler yan duvarlar, tavan ve tabandır. Bu mekanlarda her zaman için bir tavan (gökyüzü) ve bir taban (yeryüzeyi) mevcuttur. Yan duvarlar ise tasarım sürecinde oluşmaktadır. Bu duvarlar kötü görünümü

örtme, rüzgardan koruma veya sınırlandırma amaçlı kullanılabilir. Tavanda ise gölgeleme, iklimden korunma, pasif solar ısınma gibi amaçlar hedeflenebilir. Tüm bu amaçları gerçekleştirirken yapılan tasarımlarda tasarım elemanları (çizgi, form, doku, renk, ölçek) da göz önünde bulundurulmalıdır.

- Bitkilendirme yapılırken soliter ya da grup halinde kullanılan bitkiler basitlik, çeşitlilik, vurgu, denge, düzen ve ölçek bitki kompozisyonunda olması gereken faktörlerdir. Bu kompozisyon bitkilerin fiziksel özellikleri olan form, doku ve renk özellikleri kullanılarak sağlanmalıdır. Bitkilerin rüzgar perdesi, gürültü perdesi vb. oluşturma özellikleri dikkate alınarak yapılan tasarımlarda tüm bakış açıları dikkate alınmalı ve buna göre tasarlanmalıdır. Ayrıca bitkilendirme çalışmalarında, bina ile çevresi arasındaki ilişkinin kuvvetlendirilmesi ya da dengelenmesi hedeflenmelidir. Bitki seçiminde iklim verileri, toprağın nemi, PH'ı, verimi vb. faktörler göz önünde bulundurulmalıdır. Bitkinin çiçeklenme mevsimi, büyüme hızı, yaprak ve meyve rengi ile renk değişimi dikkate alınırken hastalıklı ve sağlıklı bitkiler kullanılmamalıdır.

- Dış mekanlara ek form, doku ve renk sağlayan saksı, bank ve oturma yeri, çit, süs duvarı vb. kentsel donatılar önemli detaylardır. Dış mekanlarda heykel ve su elemanları gibi plastik elemanlar da kullanılmalı ve tasarımlarında oran/proporsiyon göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca su sesi, kuş sesi, çan sesi gibi seslerden de faydalanılmalıdır. Bunların yanında hem dolaşım ağlarını ve yollarını aydınlatması hem de güvenliği sağlaması amacıyla, göz seviyesinin ya altında ya da üstünde olan çevreyle uygun aydınlatma elemanları kullanılmalıdır.

Kentsel Dış Mekanlarda Görsel Analiz

Görsel analiz ya da görsel kaynak değerlendirilmesi, çevrenin ya da çevresel değişimlerin görsel kalitelerinin ya da görünüşlerinin ele alınmasıdır. Amacı, var olan peyzaj değer ve kaynaklarını tanımlamak, bunların yeni projelerle nasıl değişeceğini belirlemek ve bu kaynak ve değerleri korumak için uygun öneriler getirmektir. Görsel analiz, kentsel ve kırsal alanlarda ya da doğal çevrelerle ilgili çalışmalarda uygulanabilir (Sheppard, 1989).

Çözümlemeli bir yöntem olan analiz, bir projede var olan önemli düzenli etkenleri saptamayı amaçlar ve tasarımcının kararlarını yönlendirir (Baker, 1996). Görsel analiz, boyut düşünmeksizin tüm kentler veya kasabalar için geçerlidir. Komşuluk ünitesi, kent merkezi, bir banliyö ya da küçük yapı gruplarında, değişime uğrayacak bir kent bölgesinde veya yeniden tasarlanan kent alanlarında olmak üzere çok farklı ölçeklerde uygulanabilir (Özerdim, 1980).

Dağlar, sulak alanlar, vejetasyon, bina ve yapay unsurlardan oluşan çevremiz, görebildiğimiz bir çok farklı peyzaj desenleri oluşturmaktadır. Peyzaj unsurlarının görsel kalitelerini anlamak için ayrıntılı ve orantılı bir şekilde analiz etmek gerekir (Bell, 1993).

Çevrenin algılanması görsel bir hipotez oluşturma sürecidir, gözlemcinin deneyim ve amaçları üzerine kurulu olan ve göze gelen uyarılardan oluşan organize zihinsel görüntünün oluşturulmasıdır. Görsel organizasyonu oluştururken; formun devamlılığı ve kapallığı, zemindeki bir cismin farklılığı, baskınlığı ya da zıtlığı, formun simetrisi, düzeni, tekrarı ya da basitliği gibi uygun fiziksel özellikler kavranır (Lynch, 1969).

Görebildiğimiz desenler, farklı bileşenlerin bir araya gelmesiyle oluşurlar. Bu bileşenleri bir araya getiren her bir nesne veya madde, 'temel oluşturma bloğu' olarak görülebilir. Bu nesnelere nasıl gördüğümüze bağlı olarak (örneğin, onlara olan uzaklığımız) onları dört temel elemanlardan biri (nokta, çizgi, düzlem, hacim) olarak farklı algılayabiliriz. Gördüğümüz yaşamın her türlü formu bu elemanlardan birine veya onların bir birlikteliğine indirgenebilir. Bir temel elemanın tek başına var olması çok zordur. Normalde, birlikte bulunurlar. Dahası, aralarındaki fark oldukça bulanık ve belirsizdir. Birkaç tane nokta çizgi gibi görülebilir veya farklı uzaklıklarda düzlemler nokta veya çizgi olarak görülebilir (Bell, 1993).

Görsel niteliği etkileyen diğer bir dış değişken ise ışıktır. Nesnelere biçimleri, dokular, diğer belirleyici nitelikleri yansıtıcı yüzeylerin verdiği ışık kontrastlarıyla görülür (Kara, 1997). Dolayısıyla, temel görsel elemanlar ışık, renk, zaman ve hareket ile ilişkili olarak görülebilir. Zihnin doğal yapısında, gördüklerimizi düzenleme eğilimi vardır. Bu o kadar güçlüdür ki, olası bağlantıların en ufak belirtisi, bağlantılı bir yolun ya da bütün bir formun algılanması için yeterlidir. Herhangi bir tasarımda en son görsel amaç, birliği çeşitlilikle dengelemek ve mekanın ruhunu dikkate almaktır. Bir tasarımın, kompozisyonun veya peyzajın desenleri ya da yapısı, sonsuz çeşitlilikteki temel elemanların organizasyonundan kaynaklanır. Yapılan bazı tasarımlar oldukça uyumlu ve bütün görünürken diğerleri düzensiz ve karmaşık görünürler. Dolayısıyla, tasarım sürecinde organize olan elemanların incelenmesi gereklidir. Bu organizasyonel prensipler üç grupta incelenebilir (Bell, 1993).

Alansal: yakınlık, kapallık, içice geçme, devamlılık, benzerlik, cisim ve yer

Yapısal: denge, gerilim, ritim, oran, ölçek

Düzen: aks, simetri, hiyerarşi, veri, transformasyon (Bell, 1993)

Kentsel tasarımda insan boyutu da önemli olup, dikkate alınması gereken önemli bir faktördür. Bunun yanında kent iklimi ve hava kalitesi, solar enerji ve solar geçiş, kent jeolojisi ve toprağı, kent hidrolojisi ve su kalitesi, kent vejetasyonu, kent yaban hayatı ve bu faktörlerin kent içindeki rolleri, gereksinimleri ve nasıl faydalı olabilecekleri de dikkate alınmalıdır (Shirvani, 1985). Simonds (1994)'e göre ise mekanları algılamayı etkileyen faktörlerden bazıları iklim, ses, koku, dokunuş ve vatandaşlık gururu, geçmiş deneyimler ve mevcut aktiviteler gibi duyumsal faktörlerdir.

Cullen (1971) "The Concise Townscape" adlı eserinde görüntünün insan zihninde 3 kategoride uyarılarda bulunduğunu belirtmiştir (Özderim, 1980):

- *Kentsel çerçevede görüntüyle ilgili uyarılar; Gözlemci sabit bir hızla ilerlerken çevre insanın önünde açılmaları neden olur ve adeta devinim içinde gibi önünden geçer. Buna seri halinde görüntü veya zincirleme görüntü denilmektedir.*
- *Mekanla ilgili uyarılar; Mekanın duyu organlarıyla değişik hissedilişleri olarak mekan ile insan arasındaki algısal iletişimin bir göstergesidir.*
- *İçerikle ilgili algılamalar; Kentlerin dokusu yapı, renk, ölçek, stil vb. yönleriyle incelenir.*

Lynch (1969)'a göre, bir mekanda görsel bir başarı olabilmesi için ilk ölçüt, mekanın imgesel olmasıdır. Örneğin, formun iyi yapılanmış, canlı ve mekan duygusunun etkili olmasıdır. İkinci olarak düzenli bir olay olması; zıtlık, çeşitlilik ve devamlılık duygusuyla beraber ritmik olarak organize tasarlanmasıdır. Üçüncüsü, anlamlı olması; doğayı, alanın işlevini, değerini ve kullanımını yansıtmasıdır.

Kentsel estetiğin ana belirleyicileri, yapıların cephe özellikleri, zemin kaplamaları, sokak karakteri, kent mobilyası, kentin her kesiminde kullanılacak plastik ve görsel elemanlar ve doğal peyzaj elemanlarıdır. Bütün bu elemanların bir araya gelişi ile de kent bütününe ilişkin makro form ve silüet oluşmaktadır. Bu bütünde yer alan elemanların bireysel estetik ve görsel değerlerin yanında birbirleri ile oluşturdukları uyum da kent estetiğinin temelidir (Erdoğan, 1998).

Dış mekan ölçütleri; 'bina, yer, obje ve alanların bütünü ile ilgili olan "konum", ölçek, bezeme, oran, yükseklik, doku, materyal ve ritim gibi detayların estetik bileşenleriyle ilgili olan "tasarım", sınırlar ya da odak noktaları ile bölge hissi yaratan "çerçeve", "materyal" ve onun özellikleri (renk, tip vs.), alanın 'estetik kuvvet' özellikleri yani "işçilik", "duygu" ve tarihi olaylar, kişiler ve tarihi bölgedeki estetik özellikler ile olan "bütünlük" tür (Shirvani, 1985).

Bir dış mekanın bütün olarak işleyebilmesi için teknik olarak organize fakat aynı zamanda görsel olarak uygun olmalıdır. Doğada, görsel ve işlevsel bir peyzaj bütünlüğü dengeli kuvvetlerin uygun etkisiyle oluşan gelişmenin olgun dönemidir. Sanatta ise, bu kapsamlı bir amacın ustalıklı uygulanmasıdır. İnsan yapımı bir peyzajın görsel başarısı, açıklığa ve isteğin kararlılığına bağlıdır (Lynch, 1969).

Ancak, kent yaşantısının tüm görünüşünü bir arada toplayan bir model yoktur ve olması da zordur. Daha çok, kent görünümü her bireyin farklı algısıyla oluşur. İnsanların çevreyi farklı fiziksel, sosyal ve kültürel bakış açılarından algılamalarından dolayı, kent herkes tarafından farklı hissedilir (Ittelson, Prohansky, Rivlin ve Winkel, 1974).

Sonuç

Kent hayatı karmaşıktır ve içinde oturanlarca yaşanan bir gerçektir. Yapısı, biçimi ve iç organizasyonu ile kentler ait oldukları topluma, geçmişe, bugüne ve geleceğe yönelik özlem ve idealleri ifade etmek zorundadır. Kent çok amaçlı olarak sürekli geliş-

mekte olan, birçok işlevi birden bünyesinde taşıyan ve formu zaman ve mekan içinde değişik ivmelerle birçok kişi tarafından oluşturulan bir organizasyondur. Bu yüzden son formunu hiçbir zaman alamaz ve gelişimi ancak kısmen kontrol edilebilir (Lynch, 1979).

Bu gerçek göz önünde bulundurulduğunda kentsel dış mekan planlama ve tasarım yaklaşımlarında farklı bir yöntem geliştirme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu yöntemin ilk aşaması olarak kentsel dış mekanlarda görsel analiz yapmaya yönelik bir kavramsal altyapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Burada kentsel dış mekanlarda görsel algıyı etkileyen bakış açısı ve uzaklığının yanı sıra fiziksel ve duyuşsal faktörleri inceleyen literatüre değinilmiştir.

Ancak, görsel etki değerlendirme çalışmaları günümüzde büyük ölçüde bilgisayar ortamında alınan görüntülerin işlenmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesine dayanmaktadır (Hepcan, 2003). Tüm duyuların kullanımının ya da bir duyunun diğerini etkilemesinin, görsel algılamaya psikolojik olarak etken olduğu da dikkate alınmalıdır (Ittelson vd., 1974). Bilgisayar ortamında görüntü işlemeye dayalı görsel analiz yöntemleri kenti yaşayan insan faktörünü, birçok duyuşsal faktörü ve psikolojik faktörleri göz ardı etmektedir. Örneğin, İstanbul'daki kentsel dış mekanlar yalnızca görüntü işlemeye dayanan yöntemlerle incelendiğinde birçok değer göz ardı edilme ihtimali yüksektir. Bu durumun önüne geçilmesi için bilimsel temele dayalı bir kavramsal çerçeve ve görsel analiz yönteminin geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada, bir kavramsal çerçeve oluşturma gerekliliğinin altı çizilerek daha sonra kentsel dış mekanlar için yapılacak olan görsel analiz çalışmalarına temel oluşturmak amaçlanmıştır. Kent kimliğini canlı tutan, kamusal kullanımın yoğun olduğu, görsel etkinin ve yaşam kalitesinin yüksek olduğu kentsel dış mekanların geliştirilebilmesi amacıyla böyle bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynakça

- Alişan, B., Demir, B. ve Uzun, M. (2000). Kentsel dış mekanlarda cansız sınırlama elemanları. Yayınlanmamış lisans Tezi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İzmir.
- Ayaşlıgil, T. (1997). Çanakkale kentinin yeşil alan sistemi, yerleşim ve çevre sorunları: Çanakkale İli. Dokuz Eylül Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Çevre Mühendisliği Bölümü, Bildiriler Kitabı, 9-13 Eylül 1996, İzmir.
- Bakan, K. ve Konuk, G. (1987). Türkiye'de kentsel dış mekanların düzenlenmesi. Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü, Yayın No: U5, 106, Ankara.
- Baker, G. H. (1996). Design strategies in arhitecture: An approach to the analysis of form. E & FN Spon, UK.
- Bell. S. (1993). Elements of visual design in the landscape. London.
- Erdoğan, E. (1998). Kentsel tasarım ve "Land Art". 9. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, 21-22 Mayıs 1998, İstanbul.
- Freidmann, A., Zimring, C. ve Zube, E. (1985). Environmental design evaluation. Plenum Press, New York ve London.

- Hannebaum, G. L. (1998). Landscape design. Topeka Landscape, Inc. 1513 N O-13-010581-3.
- Hepcan, C. Ç. (2003). Urla (İzmir) kent merkezi ve yakın çevresi örneğinde görsel etki değerlendirme çalışması. Yüksek Lisans Tezi, E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Bornova-İzmir.
- Ittelson, W.H., Prohansky, H.M., Rivlin, L.G. ve Winkel, G.H. (1974). An introduction to environmental psychology. Rinehart and Winston Inc., New York.
- Kara, B. (1997). Kentsel mekanların algılanması ve mekansal imaj ile Bornova kent meydanı örneğinde bir bilişsel haritalama çalışması. Yüksek Lisans Tezi, E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Bornova-İzmir.
- Küçükberbaş, E. V. ve Özkan, B. (1999). Kemalpaşa kentsel dış mekanlarının irdelenmesi. Kemalpaşa Kültür ve Çevre Sempozyumu, 3 – 5 Haziran 1999, İzmir.
- Lynch, K. (1969). Site planning. The M.I.T. Press, England.
- Madani-Pour, A. ve Madani, A. (1996). Design of urban space: An inquiry into a socio-spatial process. John Wiley and Sons, UK.
- Özderim, B. (1980). Kentsel çevre imgesinin görsel yolla değerlendirilmesinde bir yöntem araştırması yöntemin İzmir'de denenmesi. Doktora Tezi, E. Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi, İzmir
- Özkan, B., Küçükberbaş, E. V., Kaplan, A., Hepcan, Ş., Yiğit, E. M. ve Sönmez, H. (2001). Muğla kenti kamusal dış mekanları master plan raporu. Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İzmir.
- Özkan, B., Küçükberbaş, E. V., Kaplan, A., Hepcan, Ş., Yiğit, E. M. ve Sönmez, H. (2003). Muğla kenti kamusal dış mekanları bağlamında master plan çalışması. Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İzmir.
- Rubenstein, H. M. (1992). Pedestrian malls, streetscapes and urban spaces. John Wiley & Sons, USA.
- Sheppard, S. R. J. (1989). Visual simulation: A user's guide for architects, engineers, and planners. Van Nostrand Reinhold, New York.
- Simonds, J. O. (1994). Garden cities 21: Creating a livable urban environment. McGraw Hill, Inc.
- Tazebay, İ. (1991). Ankara kent merkezinin doğu-batı aksını oluşturan açık ve yeşil alan dizisinin işlevselliği üzerinde araştırma. Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Trancik, R. (1986). Finding lost space: Theories of urban design. John Wiley & Sons, Canada.
- Yıldız, A., Aydoğan, H. ve Yurtsev, Y.S. (2000). Karşıyaka İlçesi kentsel yeşil alanlarının dağılımı ve yeterliliği üzerine bir araştırma. Lisans Tezi, E.Ü. Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İzmir.

EBEVEYN ALGISI ve ÇOCUK OYUN ALANLARININ PLANLANMASI: ÇANAKKALE

Dr. Öğr. Üyesi Yavuz ALKAN

- Giriş
- Yöntem
- Bulgular
- Tartışma, Sonuç ve Öneriler
- Kaynakça

❏ Dr. Öğr. Üyesi Yavuz ALKAN

Sivas ilinde doğmuş olup, ilk, orta ve lise tahsilini aynı ilde tamamlamıştır. 1991 yılında Ç.Ü. Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden mezun olmuştur. 1993 yılı itibariyle tamamlanan Askerlik görevini takiben 2002 yılına kadar MEB'e bağlı muhtelif meslek liselerinde "Süs Bitkileri" alanında öğretmenlik görevinde bulunmuştur. 2002-2006 yılları arasında Mersin/Erdemli Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'nde "Araştırmacı/Peyzaj Mimarı" olarak çalışmıştır. Aynı dönemde Yüksek Lisans öğrenimini tamamlamıştır. 2006-2016 yılları arasında Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın muhtelif müdürlüklerinde görev yaparak, bu süreçte Doktora öğrenimi yapma imkanına da sahip olmuştur. Halen, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lâpseki Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü, Peyzaj ve Süs Bitkileri Bölümü'nde Dr.Öğr.Üyesi olarak "Bölüm Başkanlığı" görevini yürütmektedir. Fransızca ve İngilizce yabancı dillerini bilmekte olup, evli ve iki çocuk babasıdır.

EBEVEYN ALGISI ve ÇOCUK OYUN ALANLARININ PLANLANMASI: ÇANAKKALE

Dr. Öğr. Üyesi Yavuz ALKAN

Giriş

Açık ve yeşil alanların kent merkezinde toplam 10 m².kişi-1 standardına sahip olduğu; bunun yanı sıra kırsal alanlarda da 5 m².kişi-1 olarak düzenlenmiş olduğu Anonymous'da (2017) belirtilmiştir. Söz konusu standartlara göre açık ve yeşil alanlar, ilçe sınırları kapsamında 10 m² olarak, çocuk bahçesi, park, meydan, semt spor alanı, botanik parkı, mesire yeri, rekreasyon; 5 m² olarak, il sınırları kapsamında hayvanat bahçesi, kent ormanı, ağaçlandırılacak alan, fuar, panayır ve festival alanı, hipodrom donatılardan oluşmaktadır. Yani kentsel ve kırsal alanlar kapsamında kişi başına toplamda 15 m² açık ve yeşil alan planlaması uygun görülmüştür.

Günümüzde kentsel alanlar ağırlıklı olmak üzere kırsal alanlarda da birey/toplum olarak insanların rekreasyonel, kültürel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması için servis imkanları sunan açık ve yeşil alanlar kapsamında çocuk oyun alanlarının değerlendirildiğini görmekteyiz.

Kentsel alanda yaşam olanaklarını belirlemede etkili değerlerden biri de çocuk oyun alanlarıdır (Sağlık ve Kelkit, 2015). Kentlerin daha yaşanabilir kılınması, toplumun refah düzeyinin artırılmasında, çocukların payı oldukça fazladır (Uysal, B., A., 2013). Çocuk psikolojisinin yüksek olduğu toplumda yetişkin insan formatının da ruhsal yönden pozitif olduğu aşikardır. Çünkü çocuklar toplumun aynası gibidirler. Bir toplumun ruhsal yönden sağlıklı olup olmadığını çocukların mutluluğundan anlayabiliriz. Onlar hem maddi hem de içinde buldukları manevi yönleri ile yaşadıklarını tesirsiz ve ve koşulsuz dışarıya/çevresine yansıtırlar.

Çocuk dünyasında oyunun yeri ve önemine dair hem bedensel hem de ruhsal yönden ağırlıklı olarak tamamlayıcı etkisi olduğu gerçeği bugün yapılmış ve yapılmakta olan pek çok bilimsel araştırma ile ispatlanmıştır. Çocuklar için oyun alanları kişiliklerinin gelişmesi/geliştirilmesi bakımında oldukça önemli bir paya sahiptir (Baran vd., 2007; Tandoğan, 2016). Oyun sürecinde edindiği bilgilerin çocuk için en az okul öğreniminde edindiği bilgiler kadar önemli olduğu vurgulanmaktadır (Aksu ve Demirel, 2011; Erbay vd., 2012). Çocuk dilinde oyun, anlaşmanın, paylaşımın, görev ve sorumlulukların belirginlik kazandığı faaliyetlerin başında gelmektedir (Şahin vd. 2015). Sos-

yalleşmenin de temellerinin atıldığı bu alanların alan, olanak ve donatılar bakımında yeterli olmaları gerekliliği kaçınılmazdır (Koçan, 2012; Bağdaş, 2016; Şahin vd. 2015; Muhacir ve Özalp, 2016; Dursun ve Güller, 2019; Yılmaz ve Bulut, 2017). Aynı zamanda fiziksel gelişimlerinin de yapılandığı bu alanların amaca yönelik tasarlanması da önem arz etmektedir (Kelkit ve Ak, 2003). Ayrıca çocuk oyun alanlarında ebeveynler için de tahsis edilmiş bölümlerin olması gerektiği öne çıkmaktadır. Bu tasarımla çocuk potansiyelinin eğlence oyun hedefli aktivitelerinin yanında ebeveynlerin de rekreasyonel aktivitelerine imkan tanınmış olabilecektir (Kelkit vd, 2003). Çocuk dilinde oyun, anlaşmanın, paylaşımın, görev ve sorumlulukların belirginlik kazandığı faaliyetlerin başında gelmektedir (Şahin vd. 2015). Çocuklar için boş vakit değerlendirmeleri arasında en fazla öne çıkmış olanı çocuk oyunlarında geçirdikleri sürelerdir. Bu fırsatı sağlama noktasında ebeveynlere önemli görevler düşmekte olup, kendileri açısından bu durumun boyutu önem arz etmektedir (Karadeniz. 2016).

Çocuklarına oyun alanları imkanı sunan ebeveynlerin çocuk oyun alanı planlama ve tasarımlarında etkili bir rol üstlenebileceği düşüncesinden hareketle bu çalışmada ebeveyn algılarına yönelik 100 ebeveynle görüşülmüş, çocuk oyun alanlarındaki fiziksel ve bitkisel açıdan algılarının belirlenmesine çalışılmıştır. Ayrıca, Çanakkale kentselinde çocukların yaşantısında önemli bir yer işgal eden çocuk oyun alanları peyzaj olanak ve donatılar kapsamında incelenmiştir.

Çocuk oyun alanı organizasyonlarının fiziksel boyutunun sağlıklı, modern ve doğal unsurlar ağırlıklı oluşturulması daha etkin ve verimli alan kullanımı açısından önemli olmaktadır (Aksu ve Demirel, 2011). Bunu yanısıra Ebeveyn algıları da bu yönde araştırılmıştır. Yani ebeveynlerin çocuk oyun alanı kapsamında yine benzer kriterler ele alınarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak da Çanakkale kentsel alanında mevcut çocuk oyun alanlarına olumlu ve olumsuz yönleri ile eleştirel bir yaklaşım getirilmiş; çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Ayrıca, ebeveynlerin potansiyel çocuk oyun alanları hakkındaki memnuniyetleri yine peyzaj olanak ve donatıları kapsamında istatistiksel olarak da ortaya konmaya çalışılmıştır. Çocuk oyun alanlarının fiziksel boyutu ile ebeveynlerin bu alanların planlanması ve tasarımına yönelik algıları sonucunda yerel ve kamu yönetimlerince potansiyel farkındalık oluşturulması çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır (Uysal 2015).

Yöntem

Çalışma, coğrafi konumu itibarıyla 26°23'52.64"- 26°26'1.21" Doğu Meridyenleri ile 40° 7'33.48"- 40°10'0.53" Kuzey Paralelleri arasında yer alan Çanakkale ilinde yürütülmüş olup, kent merkezi lokalizasyonunda çocuk oyun alanlarının peyzaj olanak ve donatıları ile ebeveyn algılarının belirlenmesi üzerine kurgulanmıştır (Şekil 1). Bunun için kent merkezinde yer alan yedi mahalleden dördünde tesadüfi olarak her birinden birer çocuk oyun alanı olmak üzere dört çocuk oyun alanı, peyzaj donatıları ve ilkeleri kapsamında değerlendirilmiştir. Değerlendirmeye alınmayan üç mahalleden Fevziye

ve Kemalpaşa mahalleleri, yüzölçümlerinin nispeten küçük olması, ağırlıklı ve sıkışık olarak kamu ve işyeri niteliğinde mimari yapılara sahip olması, dolayısıyla çocuk oyun alanı bulunmayışı bu mahallelerin çalışma dışında tutulmasının gerekçeleri olmuştur. Bununla birlikte değerlendirmeye alınmayan diğer mahalle de İsmetpaşa Mahallesi olmuştur. Söz konusu mahallede de kamu ağırlıklı konut yapılaşması yoğunluk arz etmektedir. Açık ve yeşil alanın olmayışı plansız yapılaşmalarla birlikte çocuk oyun alanlarının değerlendirmeye esas teşkil edecek nitelikte olmayışı bu mahallenin de kapsam dışında tutulmasını gerekli kılmıştır. Belirlenen dört çocuk oyun alanı kapsamında öncelikle oyun alanlarından peyzaj olanak ve donatıların belirlenmesine yönelik fotoğraf görselleri alınmıştır. Söz konusu donatılar planlama ve tasarım ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. İkinci olarak oyun alanlarına gelen 100 ebeveyne tesadüfi olarak ve yüz yüze gelinerek anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anketten elde edilen verilere SPSS 15.0 istatistikî analiz programında doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre ebeveyn algılarının belirlenmesine yönelik yapılan anket sonuçları ve görsellerden alınan veriler doğrultusunda rasyonel alan kullanım planlamasına dair öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Şekil 1. Çalışma alanı coğrafi konumu. (Google Earth'den (2019) değiştirilerek)

Bulgular

Çalışma verilerinin oluşturulmasında öncelikli olarak nispeten daha fazla park ve çocuk oyun alanı potansiyeline sahip Esenler, Cevatpaşa, Namık Kemal ve Barbaros mahallelerinden tesadüfi olarak verildiği sırayla belirlenen Barışkent Parkı, Masal Park, Çataltepeliler Belediye Parkı ve Ahmet Taner Kışlalı Parkı olmak üzere 4 parkın peyzaj ilkeleri doğrultusunda değerlendirmeleri yapılmıştır. Fotoğraf görselleri ile de desteklenen çalışmada ortaya çıkan verilere aşağıda değinilmiştir.

Şekil 2. Cevatpaşa Mahallesi Masal Park görselleri

Cevatpaşa Mahallesi'nde bulunan, toplam alanı 3634 m² olan Masal Parkta çocuk oyun alanının kapladığı alan yaklaşık 400 m² bulunmuştur (Şekil 2). Alanda çocuk oyun aletlerinin nispeten yeterli olduğu; ancak bakım ve onarımlarının yeterli biçimde yapılmadığı, çöp, bank ve aydınlatma gibi donatı elemanları ile birlikte zemin döşemesinin (tartan) yıpranmış olduğu tespit edilmiştir. Çocuklar için yeterli oturma gruplarının olmadığı gözlenmiştir. Evcil hayvanlar için gerekli ve yeterli donatıların olmadığı dikkat çekmiştir. Ayrıca bitki potansiyelinde de yetersizliğin olduğu görülmüştür.

Şekil 3. Esenler Mahallesi Barışkent Parkı görselleri

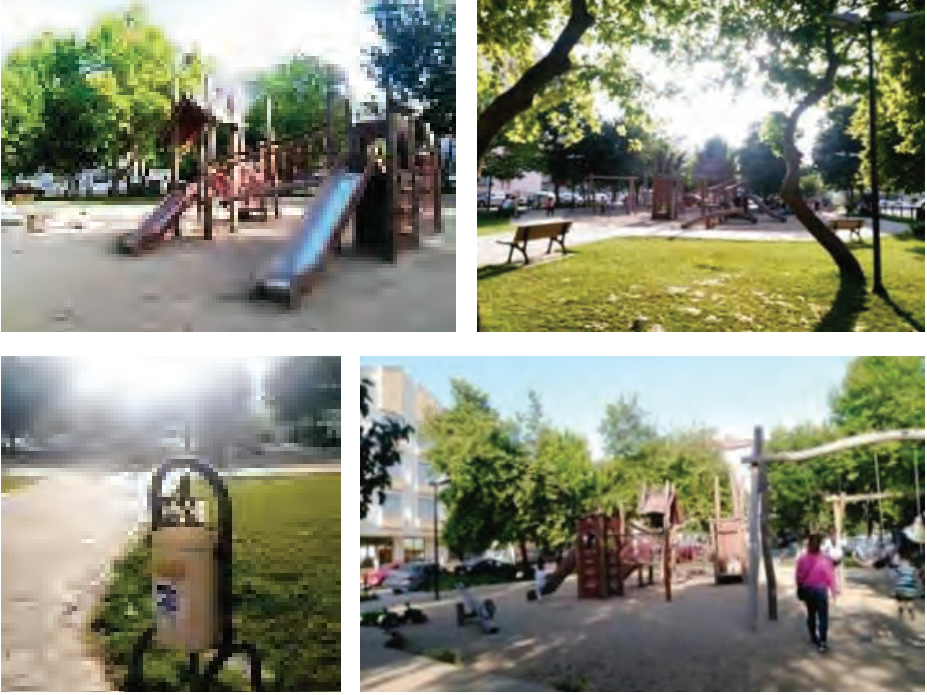
Şekil 3'te görselleri yer alan, toplam alanının 2389 m² olduğu Barışkent Parkı'nda çocuk oyun alanının kapladığı alan 200 m² olarak bulunmuştur. Alandaki çocuk oyun gruplarına zarar verildiği tespit edilmiştir. Bazı insanlarca bilinçli olarak yapılan kamu mallarına yönelik bu tür zarar verme temayülleri (Vandalizm) ağırlıklı olarak çocuk oyun alanları da dahil olmak üzere tüm peyzaj kullanımlarını kapsamakta ve ortak sorun halini almaktadır. Doğru malzeme kullanılmamasından ve bakımsızlıktan dolayı paslanma, aşınma ve eskimelerin olduğu görülmüştür. Alanda estetik ve işlevsel açıdan yeterli bitki potansiyelinin olduğu görülmüştür. Çocuk oyun gruplarının yer aldığı alanın kum olması iklime bağlı olarak toz ve çamura dönüşmesi ile sağlıksız bir kullanım arz etmektedir. Alanda sokak hayvanları için barınak bulunmamaktadır. Parkta yaş gruplarına göre çocuk oyun gruplarının planlanmadığı görülmüştür.

Şekil 4. Namık Kemal Mahallesi Çataltepeliler Belediye Parkı görselleri

Çataltepeliler Belediye Parkı'nın toplam alanının 11276 m² olduğu, park kapsamındaki çocuk oyun alanının ise, 200 m² olduğu görülmüştür (Şekil 4). Alanda yetersiz sayıda ve kalitede olan ebeveyn oturma birimlerinin uzun süre kullanımdan dolayı formlarını kaybettiikleri tespit edilmiştir. Çim alanda yer yer bozulmaların olduğu, bakımlarının yapılmadığı gözlenmiştir. Yaş gruplarına hitab eden yeterli sayıda çocuk oyun grupları bulunmaktadır. Ancak bazılarının deforme olmasından kaynaklı güven vermedikleri görülmüştür. Alanda bitkisel tasarım uygun dağılım sergilemiş, renk ve doku ölçütleri yeterli bulunmuştur. Uygun zemin döşemesine yer verilmemiştir. Sarıçay kenarında parkı Sarıçay'dan ayıran bir sınır elemanının planlanmaması çocuklar açısından tehlike unsuru teşkil etmektedir. İklim koşullarına uygun form ve kalitede çöp kovası, bank, pergola gibi donatıların olmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 5. Barbaros Mahallesi Ahmet Taner Kışlalı Parkı görselleri

Şekil 5' te görselleri yer alan Ahmet Taner Kışlalı Parkı'nın toplam alanı 1369 m², çocuk oyun alanının ise 250 m² olduğu tespit edilmiştir. Alanda yeterli miktar ve kalitede çocuk oyun elemanlarına yer verildiği gözlenmiştir. Çocuk oyun alanının ana caddeye bakması taşıt trafiğine karşı önlem amaçlı sınır elemanlarıyla çevrilmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak bu planlamaya dair herhangi bir emareye rastlanmamıştır. Alanda uygun ve yeterli miktarda çöp kovasına yer verilmemesi görsel kirliliği de beraberinde getirmektedir. Toz faktörünün alanda etkin olmasında kum zemin belirleyici olmaktadır.

Çalışmanın ikinci aşamasında çocuk oyun alanlarına yönelik ebeveyn algısının belirlenmesine çalışılmıştır. Çalışmanın yürütüldüğü parklara gelen toplamda 100 ebeveyne tesadüfi ve yüz yüze gelinerek anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anket sonuçlarından elde edilen verilere istatistiksel analiz programı kapsamında doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1.

Model Özeti (b).

Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Tahminin Standart Hatası	Değişim İstatistikleri					Durbin-Watson
					Anlamlılık F Değişimi	R Kare Değişimi	F Değişimi	df1	df2	
1	.74(a)	.55	.52	9.39	.55	16.33	7	92	.00	1.60
a Belirleyiciler: (Sabit), Bitkilendirme, Ulaşım_Sekli, Oyun_Alanı_Büyüklüğü, Donatı_Elemanlarının_Yeterliliği, Kalma_Süresi, Haftada_Gelme_Sıklığı, Donatı_Elemanlarının_Güvenliği										
b Bağımlı Değişken: Memnuniyet_Oranı										

Çocuk oyun alanı mevcut peyzaj olanak ve donatıları ile ebeveyn memnuniyeti arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik yapılan regresyon analizi sonucunda ortaya çıkan modele göre peyzaj olanak ve donatılarını temsil eden bağımsız değişkenlerin ebeveyn memnuniyetini temsil eden bağımlı değişkeni açıklama oranı % 52 (Düzeltilmiş R Kare) olarak bulunmuştur. Bu durum ankete katılan 100 bireyin 52'sinin çalışma kapsamında değerlendirilen çocuk oyun alanı olanak ve donatılarına yönelik algılarının kendi memnuniyetleri oranında açıklayıcı bir etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu durum örneklemin/anketin yarıdan fazlasını açıklaması bakımından önemli bulunmuştur. Başka bir ifadeyle, bağımsız değişkenlerin (bitkilendirme, ulaşım şekli, alan büyüklüğü gibi) bağımlı değişkendeki (memnuniyet oranı) değişimin yaklaşık %52'sini açıklayabildikleri anlamına gelmektedir. Bu değer ortalamanın üstünde bir değer olup tatmin edicidir. Hata terimleri arasındaki ilişkinin belirleyicisi olan Durbin Watson değerinin 1.60 olarak bulunması bu çalışma için önemli bulunmuştur. Çünkü bu değer 2' ye yakın olması hata terimleri arasındaki ilişkinin (otokorelasyon) olmadığına işaret etmektedir ki Regresyonun beklenen varsayımlarından birisi de budur (Tablo 1).

Tablo 2.

Korelasyonlar/İlişkiler/Bağıntılar.

		Mem-nuniyet Oranı	Haftada Gelme Sıklığı	Kalma Süresi	Ulaşım Şekli	Donatı Elemanlarının Yeterliliği	Donatı Elemanlarının Güvenliği	Oyun Alanı Büyüklüğü	Bitkilendirme
Pearson Correlation	Memnuniyet Oranı	1.00	-.68	-.63	-.42	-.67	-.65	-.70	-.67
	Haftada Gelme Sıklığı	-.68	1.00	.86	.73	.88	.94	.84	.96
	Kalma Süresi	-.63	.86	1.00	.84	.81	.88	.74	.88
	Ulaşım Şekli	-.42	.73	.84	1.00	.69	.78	.52	.76
	Donatı Elemanlarının Yeterliliği	-.67	.88	.81	.69	1.00	.86	.83	.89
	Donatı Elemanlarının Güvenliği	-.65	.94	.88	.78	.86	1.00	.83	.98
	Oyun Alanı Büyüklüğü	-.70	.84	.74	.52	.83	.83	1.00	.83
	Bitkilendirme	-.67	.96	.88	.76	.89	.98	.83	1.00
Anlamlılık (1-tailed)	Memnuniyet Oranı	.	.00	.00	.00	.00	.00	.00	.00
	Haftada Gelme Sıklığı	.00	.	.00	.00	.00	.00	.00	.00
	Kalma Süresi	.00	.00	.	.00	.00	.00	.00	.00
	Ulaşım Şekli	.00	.00	.00	.	.00	.00	.00	.00
	Donatı Elemanlarının Yeterliliği	.00	.00	.00	.00	.	.00	.00	.00
	Donatı Elemanlarının Güvenliği	.00	.00	.00	.00	.00	.	.00	.00
	Oyun Alanı Büyüklüğü	.00	.00	.00	.00	.00	.00	.	.00
	Bitkilendirme	.00	.00	.00	.00	.00	.00	.00	.

Genel korelasyon katsayılarına göre bu değerlerin +1'e yakın olması durumu değişkenler arasındaki ilişki derecesinin kuvvetli olduğunu tanımladığından; bu çalışmada ortaya çıkan katsayı değerlerinin ağırlıklı olarak 0.6-0.7 dolaylarında olması bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ilişkinin orta derecenin üstünde önemli olduğu anlamına gelmektedir (Tablo 2). Ancak, değerlerin negatif olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum istenen bir özellik değildir; ancak tüm değişkenlere ait korelasyon katsayılarının anlamlılık düzeyleri $P < 0.01$ olduğunda tüm bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken arasındaki ilişkilerin önemli olduğuna vurgu yapmaktadır

(Tablo 2). Tablo 3'ten, analiz sonucunda elde edilen katsayılar tablosuna göre, VİF değerlerinin 3'ten az olması (1'in altında değerlere sahip olması) çoklu doğrusallık probleminin olmadığına işaret etmektedir ki, bu da beklentiye cevap vermesi açısından önemli bulunmuştur. Yani doğrusallık istatistiklerinin (VİF değerleri) **üç ve yukarisında değerlere sahip olmaması** bağımsız değişkenler arasında ilişkinin olmadığına ve tüm bağımsız değişkenlerin de modelde kalmasının uygun olacağına işaret etmektedir. Haftada gelme sıklığının (-2.25) ve kalma süresinin (-6.26) sabit değişkeni (113.70) negatif etkilemesi çocuk oyun alanına sık gelmenin ve alanda kalma süresinin fazla olmasından kaynaklı olduğu başka bir deyişle bu aktivitelerin marjinal faydalarının azalması ile de açıklanabilir. Yani başlangıçta yoğun olan isteklilik duygusunun sıklık ve süreçteki ilerlemeye bağlı olarak duyguda azalma meydana getirmesidir.

Tablo 3.

Katsayılar (a).

Model		Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Anlamlılık		Doğrusallık İstatistikleri	
		B	Std. Hata	Beta	Tolerance	VIF	B	Std. Hata	
1	(Sabit)	113.70	3.94		28.79	.00			
	Haftada Gelme Sıklığı	-2.25	4.27	-.15	-.52	.59	.06	16.71	
	Kalma Süresi	-6.26	3.02	-.37	-2.07	.04	.14	6.85	
	Ulaşım Şekli	4.26	2.21	.30	1.92	.05	.19	5.11	
	Donatı Elemanlarının Yeterliliği	-2.84	2.86	-.17	-.99	.32	.16	6.17	
	Donatı Elemanlarının Güvenliği	1.05	5.55	.07	.18	.85	.03	33.76	
	Oyun Alanı Büyüklüğü	-3.97	2.53	-.26	-1.57	.12	.17	5.75	
	Bitkilendirme	-1.90	6.64	-.13	-.28	.77	.02	44.53	

a Bağımlı Değişken: Memnuniyet Oranı

Benzer şekilde bitkilendirme (-1.90), donatı elemanlarının yeterliliği (-2.84), oyun alanı büyüklüğü (-3.97) değişkenleri de yetersiz bulduklarından dolayı sabit katsayıyı (113.70) kendi katsayılarıyla orantılı olarak artan şekilde negatif etkilemişlerdir. Donatı elemanlarının güvenliği (1.05) değişkeninin ise sabit katsayıyı pozitif etkilediği görülmüştür. Bu durum donatı elemanlarının güvenilirlik konusunda ebeveynler üzerinde olumsuz bir algı oluşturmadığı ile açıklanabilir. Aynı biçimde "ulaşım şekli" değişkeninin katsayısının da pozitif olması çocuk oyun alanlarının ulaşım imkanları bakımından elverişli olduğunu göstermektedir. Bu durum sabit katsayıyı pozitif etkilediğini de açıklamaktadır.

Tablo 4.

Anova (b).

Model		Karelerin Özeti	df	Ortalama Kare	F	Anlamlılık (P)
1	Regression	10091.78	7	1441.68	16.33	.00(a)
	Kalan	8120.96	92	88.27		
	Toplam	18212.75	99			

a Belirleyiciler: (Sabit), Bitkilendirme, Ulaşım Şekli, Oyun Alanı Büyüklüğü, Donatı Elemanlarının Yeterliliği, Kalma Süresi, Haftada Gelme Sıklığı, Donatı Elemanlarının Güvenliği

b Bağımlı Değişken: Memnuniyet_Oranı

Tablo 2'den Anova testine göre $P = 0.003$ (Significant Level < 0.01) olduğundan bağımlı değişkenin modelde yer alan en az bir bağımsız değişkenle etkileşim içinde olabileceğini ifade etmektedir. Anlamlılık düzeyinin $P < 0.01$ olması H_0 hipotezinin "bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasında pozitif (anlamlı) bir ilişkidir" reddildiğini göstermektedir ki bu da bağımlı değişkenin modelin bağımsız değişkenlerince olumlu etkilendiği anlamına gelmektedir. Bu durum çalışma için regresyonu önemli kılmaktadır. Ayrıca, aynı tablodan F değerinin 16.33 bulunması değişkenler arasındaki istatistiksel ilişkinin %16'sının açıklanabilir olduğuna işaret etmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Nüfus ve mimari yapılaşmanın plansız artışına bağlı olarak zamanla yoğun yapılar arasında sıkışmış çocuk oyun alanlarının geliştirilmesine, daha rasyonel kullanım sergilemelerine yönelik öneri geliştirmeyi amaçlayan bu çalışma ebeveyn anketleriyle desteklenmiştir. Anket verilerine istatistiksel analiz (regresyon) uygulanmış, ebeveyn memnuniyeti ile park olanak ve donatıları arasındaki ilişkiler ortaya konmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla, çalışma, Çanakkale kentselinde belirlenmiş model teşkil edebilecek dört çocuk oyun alanının olanak ve donatıları kapsamında incelenmesinin yanında ebeveynlerin algılarının tespit edilmesi üzerine kurgulanmıştır.

Özet

- Çalışma, Çanakkale ili merkez mahalleler lokalizasyonunda belirlenen dört çocuk oyun alanı kapsamında yürütülmüştür. Peyzaj olanak ve donatıları kapsamında araştırılan alanlar, aynı zamanda ebeveyn algıları üzerine de kurgulanmıştır.
- Söz konusu alanlarda gezi-gözlem yapılarak donatıların özellikleri, yeterlilikleri fotoğraflarla ortaya konmuştur. Ayrıca ebeveyn algılarının tespit etmek için de anket uygulanmış, ulaşılan verilere istatistiksel analiz uygulanmıştır.

- Çocuk oyun alanlarının fiziksel planlaması doğrultusunda pergola, aydınlatma, sınır elemanı, gibi donatılar açısından yetersiz olduğu, oyun donatılarının güven vermediği, engelli ve zemin tasarımlarında uygun materyalin kullanılmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Aksu ve Demirel, 2011).
- Ebeveyn algılarına göre ulaşım şekli ve donatı elemanlarının güvenliği, memnuniyeti en fazla olumlu etkileyen unsurlar olarak belirlenmiştir. Ayrıca, oyun alanlarının alan bazında, peyzaj donatı elemanları ve bitkilendirmenin miktar olarak artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Sonuç olarak, çocuk oyun alanı potansiyelinde mevcut tüm peyzaj donatılarının periyodik bakım ve onarımlarının yapılması gerekliliği yerel ve mülki idarelerce öncelikli olarak ele alınmalıdır. Güvenlik unsurunun artırılması, engelli tasarımına yer verilmesi, zemin kaplamalarında yetersizliklerin giderilmesi, çöp, ebeveyn oturma grupları, aydınlatma ve bitkilendirme gibi donatı çeşitliliği bakımından oyun alanlarının zenginleştirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmayla benzerlik teşkil eden Uysal, (2015) çalışmasında Kent Konseyinde yer alan bir grup bireyin çocuk oyun alanlarının daha iyi şartlara kavuşturulması için kullanıcı çocukların ve ebeveynlerin algılarını belirlemeye yönelik faaliyetlerine çalışmasında yer vermiştir. Sonuç olarak söz konusu birey grubunun girişimleri netice vermiş, dolayısıyla yerel yönetimlerce Eylem Planı hazırlanmasında etkili olmuşlardır. Bu çalışmada da benzer etkiyi yakalayabilme amacı güdülmüştür. Dolayısıyla çocuk oyun alanlarını ve ebeveynleri temel alan bu çalışmada ortaya konan veriler bölgedeki çocuk oyun alanlarının geliştirilmesindeki önceliklerin belirlenmesine hizmet etmesi planlanmaktadır. Ulaşılan sonuçlardan biri de, çocuk oyun alanlarının planlanması ve tasarımına yönelik yönetmelikler çerçevesinde ölçütlerin belirlenerek çocuk oyun alan planlamalarında rasyonel ve sürdürülebilir süreçlerin yakalanabilmesidir. Çocuk oyun alanlarında yer alabilecek donatıların işlevsel olması, rahat ve kolay kullanım sergilemesi ile çocuk vücut ölçüleri baz alınarak tasarlanması ve planlamada yer verilmesi kaçınılmaz olmalıdır (Sağlık vd., 2016). Bu kapsamda çocuk oyun alanları standartlara kavuşturularak yeterli alan, olanak, donatılar ve bitkilendirme kapsamında mahalle ve kent insanı için memnuniyeti artırıcı bir rol üstenebilecektir. Benzer şekilde Sağlık vd.'nin de (2016) değindikleri gibi çocuk oyun alanlarında tasarlanan bitki formasyonlarının özellikleri ile bütünlük içinde değerlendirilerek planlamalarda yer verilmesi fonksiyonellikle birlikte estetiksel kazanımları da kentsel boyutta sağlayabilecektir. Uz ve Çabuk da (2005) çalışmalarında seçilen bir mahallede (Kemalöz) çocuk oyun alanlarının yetersizliğinden dolayı çocukların sokak ve caddelerde oyun ihtiyaçlarını giderdiklerini tespit etmişlerdir. Bu çalışmada da benzer bulgulara yer verilmiştir. Bu çalışmayla paralellik göstermesi noktasında Bağdaş, (2016) çalışmasında model olarak belirlediği çocuk oyun alanlarındaki donatıların yetersizliğinden bahsetmektedir.

Ayrıca engelli çocuklar için de planlamalarda yeterince yer verilmediği bu çalışmayla da örtüşmesi bakımından önemli bulunmuştur. (Samur, 2018). Geliştirilen önerilere aşağıda yer verilmiştir.

Tüm dünyada insan-doğa birlikteliğini doğal formasyon ağırlıklı planlama yaklaşımları ile ortaya koyan çalışmalardan yola çıkarak günümüzde çocuk oyun alanlarının da benzer rasyonellikte ele alınması gerekliliği vardır. Bunun için planlanan çocuk oyun alanlarının yeterli alan, olanak ve azami işleve sahip doğal ya da doğala özdeş donatılardan oluşması öncelikli olmalıdır. Bu planlamalarda engelli çocuklar içinde tasarımlar yer almalıdır. Tüm bunların bakım onarım ve devamlılıklarının sağlanması noktasında da yerel yönetimlerin azami hassasiyet içinde olması gerekmektedir. Güvenli ve sağlıklı oyun alanları planlanmalıdır. Planlamalarda çocuklarda beceri geliştirmeye yönelik özgün ve nitelikli araç gereçlerin tercih edilmesi öncelikli olmalıdır (Samur, 2018). Ağırlıklı olarak yetersizliği ile öne çıkan çocuk oyun alanlarında tuvalet ve çeşme donatılarına yer verilmelidir. (Samur, 2018). Bakım ve onarım çalışmalarının belirli aylık, yıllık ve mevsimlik programlar dahilinde yapılması, sürekli kılınması ve kontrolünün sağlanması gereklidir (Samur, 2018). Şahin vd. (2015), çalışmalarında bu çalışmayla paralel boyutta kentsel alanda model olarak belirledikleri çocuk oyun alanlarının olanakları doğrultusunda ebeveyn algılarını incelemiş, benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Bu çalışmadan farklı olarak, çalışmalarında kırsal alandaki çocuk oyun alanlarını da aynı şekilde irdeleyerek işlemeleridir. Bu çalışmayla ortaya konan güvenlik, ulaşılabilirlik, donatı zenginliği, bitkilendirme ve engelli tasarımı yetersizlikleri Muhacir ve Özalp, (2016), Duman ve Koçak (2013), Dursun ve güller, (2019), çalışmalarında da vurgulanmıştır. Bu çalışma ileri boyutta yapılabilecek çalışmalara referans olma potansiyeline sahiptir. Zira, yeni çalışmalar kapsamında çocuk oyun alanı kullanıcı durumunda olan çocukların algılarının belirlenmesine yönelik ve çocuk nüfus gruplarının potansiyeli ile projeksiyonuna yönelik yapılacak planlamalar belirleyici olarak yer alabilir. Kentsel dönüşüm projelerinin bu çalışmada değinilen yetersizliklerin giderilmesi noktasında avantaj yönünde değerlendirilmesi sağlanmalıdır. Çocuk dostu kent yaklaşımları geliştirilmelidir.

Kaynakça

- Anonymous, (2017). Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliğinde Değişiklik; 20 Ağustos 2019 tarihinde <https://mpgm.csb.gov.tr/mekansal-planlar-yapim-yonetmeliği-değişikliği-yayımlandı-duyuru-257679> adresinden erişilmiştir.
- Aksu, V. ve Ö., Demirel, Ö. (2011). Trabzon Kenti ilköğretim okul bahçelerinde tasarım ve alan kullanımları. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, 12: 40-46.
- Bağdaş, K., Ç., (2016). Erzincan Kenti Çocuk Oyun Alanlarının İncelenmesi. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, ÖS-III: 271-280.
- Baran, M., Yılmaz, A. ve Yıldırım, M. (2007). Okul öncesi eğitimin önemi ve okul öncesi eğitim yapılarındaki kullanıcı gereksinimleri: Diyarbakır Huzurevleri Anaokulu Örneği. D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 8: 27-44.

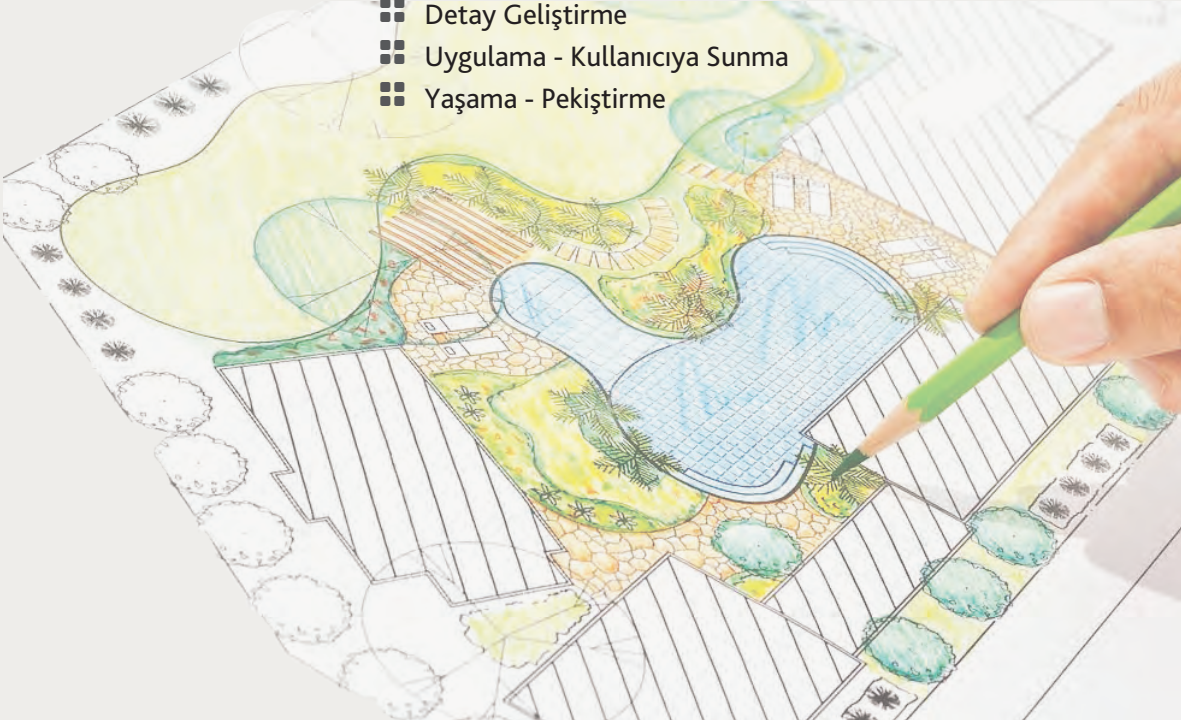
- Duman, G. ve Koçak, N. (2013). Çocuk oyun alanlarının biçimsel özellikleri açısından değerlendirilmesi (Konya ili örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1): 64-81.
- Dursun, G. ve Güller, C., (2019). Çocuk ve kentsel mekan ilişkisi: Erzurum'da çocuk oyun alanlarının erişilebilirlik ve alansal yeterlilik analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 10(1): 11-27.
- Erbay, F. ve Saltalı, D., N. (2012). Altı yaş çocuklarının günlük yaşantılarında oyunun yeri ve annelerin oyun algısı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(2), 249-264.
- Karadeniz, B., C. (2016). Ordu şehir merkezinde çocuk oyun alanlarının dağılışı ve yeterliliği. *Geçmişten Günümüze Şehir ve Çocuk II*. Editör Prof.Dr. Osman KÖSE, Kültür Yayınları No: 12: 1197-1208.
- Kelkit A., Berberler F. ve Ak T., (2003). "A research on the recreational land use of Kocabas stream and environs", *Pakistan Journal of Applied Sciences*, 3: 113-119.
- Kelkit A. ve Ak T., (2003). "A research on the determination of sport areas planning principles in Çanakkale city", *Pakistan Journal of Applied Sciences*, 3: 23-29.
- Koçan, N., (2012). Çocuk oyun alanlarının yeterliliği üzerine bir araştırma: Uşak Kenti Kemalöz Mahallesi Örneği. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 28(4): 315-321.
- Muhacir, A., S., E. ve Özalp, Y., A., E. (2016). Planlama ve tasarım süreçleri bağlamında çocuk oyun alanlarına ilişkin temel kalite kriterlerinin belirlenmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, Cilt: 17(2): 220-230.
- Samur, Ö., A. (2018). Aydın ilindeki çocuk oyun alanlarının incelenmesi. *Social Sciences Research Journal*, 7(1): 31-46.
- Sağlık A. ve Kelkit A. (2015). "Çanakkale Kent Parklarının Yaşam Kalitesi Üzerine Etkilerinin Belirlenmesi", *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi*, 2: 41-53.
- Sağlık A., Kahraman Ö., Sağlık E., Kelkit A., Devicioğlu N.E., Ali B. (2016). "Kent Ergonomisinde Bitkisel Tasarımın Rolü: Çanakkale Kent Merkezi Örneği", *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, pp.77-86.
- Şahin, T., F., Balcı, A., Kılıç, A., N., Z. ve Yazar, A. (2015). Erzurum örneğinde şehir merkezi ve kırsal bölgede yaşayan annelerin çocuklarının oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 4 (4): 298-311.
- Tandogan, O., (2016). Çocuklar İçin Daha Yaşanılır Okul Bahçeleri. *MEGARON* 2016;11(4):629-637.
- Uysal, B., A., (2013). Bir kamusal mekan olarak çocuk oyun alanları, Technical Report, 20 Ağustos 2019 tarihinde <https://www.researchgate.net/publication/304576182> adresinden erişilmiştir.
- Uysal, B., A., (2015). Çocuk oyun alanlarının geliştirilmesinde bir yerel katılım deneyimi. *Megaron*, 10(3):423-439.
- Uz, Ö. ve Çabuk, A., (2005). Eskişehir ili kent merkezine ait yeşil alanların CBS yöntemleri kullanılarak saptanabilirliğinin incelenmesi, 2. Mühendislik Ölçümleri Sempozyumu, İstanbul, 402-412, Kasım 23-25.
- Yılmaz, S. ve Bulut, Z., (2003). Kentsel mekanlarda çocuk oyun alanlarının yeri ve önemi: Erzurum örneği. 20 Ağustos 2019 tarihinde http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_Egitim_Dergisi/158/Yilmaz.htm adresinden erişilmiştir.

PEYZAJ PROJESİNİN ANATOMİSİNİ OLUŞTURAN BİLEŞENLER

Dr. Öğr. Üyesi Elif SAĞLIK

- Peyzaj ve Projesi
- Proje - Müşteri ile İlk Temas
- Tema - Esin Kaynağı
- Analiz - Çevreyi Okuma
- Sentez - Birleştirme
- Detay Geliştirme
- Uygulama - Kullanıcıya Sunma
- Yaşama - Pekiştirme

■ ■ Dr. Öğr. Üyesi Elif SAĞLIK

1983 yılında Almanya’da doğdu. 2006 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü’nden mezun oldu. 2010 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda yüksek lisansını tamamladı. 2015 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda başlamış olduğu doktora eğitimini Şubat 2019 tarihinde tamamladı. 2012-2019 yılları arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lapseki Meslek Yüksekokulu Park ve Bahçe Bitkileri Bölümü’nde Öğretim Görevlisi olarak görev yapmıştır. 2019 yılında Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü’ne Doktor Öğretim Üyesi olarak atanmış ve halen aynı birimde görev yapmaktadır. Evli ve bir çocuk annesidir.

PEYZAJ PROJESİNİN ANATOMİSİNİ OLUŞTURAN BİLEŞENLER

Dr. Öğr. Üyesi Elif SAĞLIK

Daireler bana ait değil, yürümek te bana ait değil, bu şeyler herkese aittir. Daireler herkese aittir ve herkes yürür. Benim ilgilendiğim taşları orijinal bir materyal olarak kullanmak ve bunun için de özgün bir yoldan yürümektir.

Richard Long – İngiltere
1945

PEYZAJ ve PROJESİ

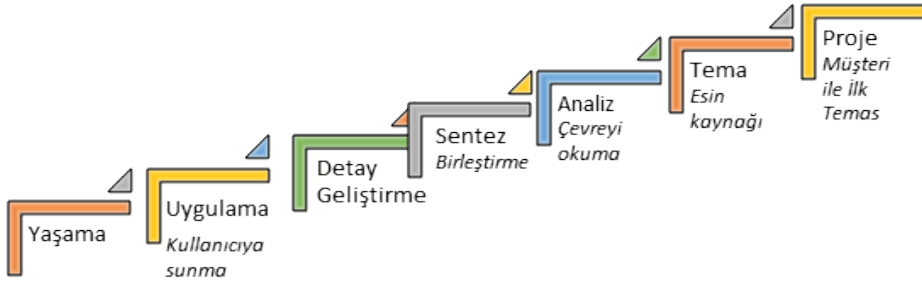
Yaşadığımız konuttan dışarıya adım attığımızda gördüğümüz doğal ya da yapay olan her şey peyzajı ifade etmektedir. Dağlar, yollar, evler, köprüler, çeşmeler, parklar ve denizler gibi birçok parçanın bütün olarak sergilendiği alanlar peyzajı oluşturur. Bu alanların; insanların kullanımına uygun olarak tasarlanmasını ve düzenlenmesini sağlayan kişiler ise peyzaj mimarlarıdır.

Peyzaj mimarları, çok çeşitli alanlarda tasarımlar yaparak kullanıma sunmaktadır. Gündelik hayatlarımızda kullandığımız parklar, yaya ve araç yolları ile bisiklet yolları, tarihsel ve kıyasal mekanlar ile seyahat mekanları ve mezarlıklar gibi alanlar peyzaj mimarlarının çalışma alanlarını oluşturmaktadır.

Değişkenlik gösteren çalışma alanlarında, peyzaj mimarları tasarıma ve insan ergonomisine uygun tüm ilkelere göre projeler üretmektedir. Peyzaj tasarım projelerinin alanla ilgili tüm detayları ve genel durumunu dengeli olarak yansıtması gerekmektedir. Peyzaj tasarımında doğa ve tasarım öğeleri, işlevsel, estetik, ekolojik ve ekonomik boyutu ile bir sistem içerisinde ele alınmaktadır (Kırıt ve Sağlık, 2018). Peyzaj tasarım projeleri, insanlar için keyifli ve sürdürülebilir mekanlar yapmayı amaçlarken aynı zamanda hayvan ve bitkilerin yaşamı için de ortamlar oluşturmaktadır.

Peyzaj projelerinin anatomisini oluşturan ve hayata geçmesini sağlayan tasarım süreci çeşitli bileşenler ile yürütülmektedir. Şekil 1, bu bileşenlerin neler olduğunu göstermektedir. Tasarım sürecini başlatan en önemli bileşen bir problemin varlığı ve buna çözüm bulma durumuna karar verilmesidir (Çınar, 2007). Probleme çözüm bulma noktasında rutin olmayan karakteristik bir temel yaklaşım sergilenmelidir (Mumcu ve Düzenli, 2018). Karakteristik yaklaşım ise peyzaj mimarının tasarımına yön veren esin kaynağı aracılığıyla ortaya konmaktadır. Bu noktada esin kaynakları özgün tasarımların oluşmasında önemli rol oynamaktadır.

Tasarım süreci paradigması taleplere cevap veren kaliteli yaşam alanlarını da beraberinde getirmektedir. Peyzaj projesinin yapıldığı her alan işleyen bir organizma olan kentin bir parçasıdır. Bu nedenle tasarım süreci başlamış olan bir alanı okumak, anlamak ve deneyimlemek gerekmektedir. Peyzaj mimarı için sanatsal beceri ile deneyimleme eylemleri proje tasarım sürecinde önemli bir odaktır. Bu noktada peyzaj tasarım ürününü ortaya koymak için kullanılan her bileşen görsel ve yazılı ifadeyle ilişkilendirilmektedir.

Şekil 1. Peyzaj proje bileşenleri

Proje – Müşteri ile İlk Temas

Peyzaj projesinin müşteri yelpazesi çalışılan alana göre değişiklik göstermektedir. Projesi hazırlanacak alanın bir kent meydanı olması durumunda müşteri grubunu kent kullanıcıları oluşturacaktır. Ancak peyzaj projesi bir konut bahçesi için yapılacaksa müşteri konutun sahibi ve konutta yaşayan kişiler olacaktır. Bilimsel bir mekan olan üniversitelerde peyzaj tasarımı isteniyorsa müşteri portföyü üniversitede okuyan öğrenciler, çalışan akademik ve idari personel olarak çeşitlenecektir (Şekil 2).

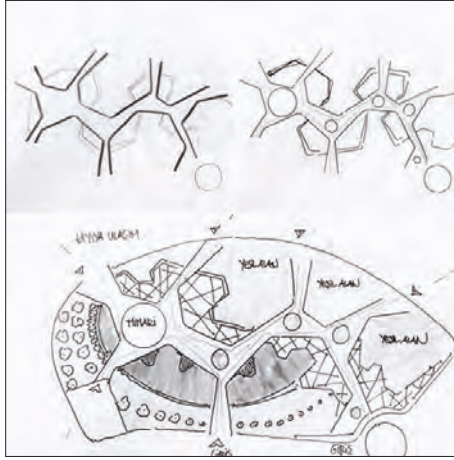

Şekil 2. Peyzaj projesi çalışma alanına örnekler (URL 1, URL 2, URL 3)

Proje alanı kullanıcılarının kimler olduğu, nitelikleri, davranış biçimleri ve gereksinimleri ile tercihleri tasarımı yönlendiren en önemli temel unsurlardır. Tasarım sürecinde peyzaj mimarının ihtiyaç duyduğu diğer bilgiler ise proje yapılacak alanın tarihçesi, mekânsal ve fiziksel özellikleri ile tasarıma kısıtlama getirecek herhangi bir sınırlılığın varlığıdır. Bu unsurların tespit edilmesi ile başlayan tasarım sürecinin sonunda ortaya çıkan ürün kullanıcının hayatında yer edinecektir ve süreklilik kazanacaktır.

Tema - Esin Kaynağı

Proje tasarımına başlamak için peyzaj mimarının bir esin kaynağına ihtiyacı bulunmaktadır. Zihinde başlayan bu süreç tasarımın temasını oluşturması bakımından önem taşımaktadır. Doğadaki bir varlığın görünümü ile somut bir objenin kağıda yansımaları proje temasının ilk çizgilerini oluşturabilmektedir (Şekil 3).

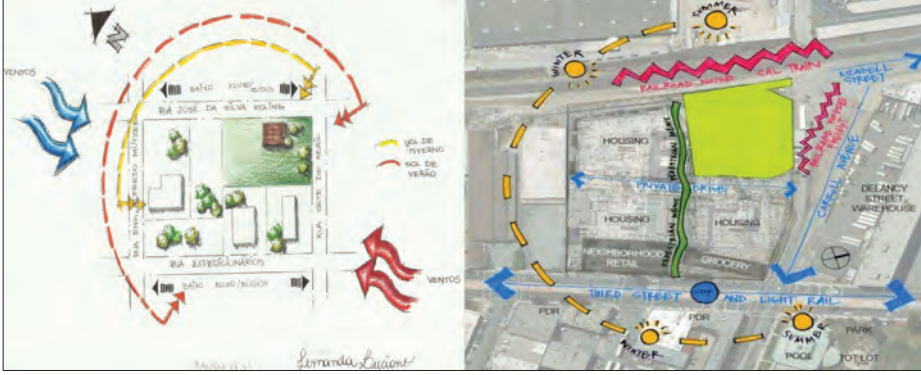

Şekil 3. Peyzaj projesi için tema oluşturma çalışması (URL 4)

Esin kaynağı olarak görülen her unsurun nasıl işlendiği ve ne derecede kullanıldığı peyzaj mimarına göre değişiklik göstermektedir. Tasarım için ipuçlarını bulunduran proje teması alanın karakterini ve formunu yansıtabilmektedir.

Analiz - Çevreyi Okuma

Çevreyi okuma; tasarımcının alanı tanıdığı ve çözümlediği bir süreçtir. Alanın kimliğini ortaya koyan her faktör tasarımcı için gereklidir. Elde edilen veriler canlı ve cansız materyal seçiminde büyük rol oynamaktadır (Şekil 4). Proje alanın çevresiyle bütünlük sağladığı kaliteli ve çağdaş kullanımlara ulaşmak için bu süreç oldukça önem taşımaktadır.

Şekil 4. Peyzaj proje alanına ilişkin çevre analiz çalışma örnekleri (URL 5, URL 6)

Sürdürülebilir kentsel ya da kırsal gelişim için yapılan proje çalışmalarında alana ilişkin mevcut durum analizi yapılmalı ve aşağıdaki gibi sıralanan verilere ulaşılmalıdır.

- Doğal veriler
  - İklimsel veriler (güneşli ve yağmurlu gün sayısı, hakim rüzgar yönü, vb.)
  - Topoğrafik yapı
  - Toprak yapısı
  - Bitki örtüsü
- Kültürel veriler
  - Görsel kalite (Hakim manzara)
  - İşitsel kalite (Gürültü kirliliği)
  - Görüntü kirliliği
  - Mevcut sirkülasyon
  - Alt yapı tespiti
  - Mevcut Otopark

Elde edilen veriler doğrultusunda grafik anlatım tekniklerine göre projenin analiz paftası peyzaj mimarı tarafından hazırlanmaktadır. Proje tasarımını yönlendiren bu aşamanın müşteriye sunulmasına gerek duyulmamaktadır.

Sentez - Birleştirme

Sentez; projenin kimliğini oluşturan form ve yaklaşımların oluşturduğu tema ile analiz süreci verilerinin birleştiği aşamadır. Müşterinin ihtiyaç ve beklentilerine cevap aranan ilk adımın atıldığı bu aşamada 2 ya da 3 adet ön tasarım örnekleri hazırlanmaktadır (Şekil 5). Bu süreçte 1/500 ya da 1/1000 ölçekli olarak hazırlanan ön tasarım örneklerinden karar verici taraf olan kullanıcıların en iyisini seçmeleri beklenir.

Şekil 6. Peyzaj tasarım projesi, kesit, görünüş ve perspektif çizim örnekleri (Environment & Landscape, 2004)

Projenin detay geliştirme sürecinde temaya uygun mekanlarda malzeme ve bitki türü seçimi yapılmaktadır. Tür seçimlerinde doğal ve kültürel çevre analiz verileri ile proje teması belirleyici olmaktadır. Sert zemin kaplaması ve yumuşak zemin bitki türlerine karar verilmesi ile birlikte teknik detay çizimleri yapılarak proje tasarım sürecine devam edilmektedir. Böylece sulama ve aydınlatma projeleri hazırlanarak uygulama safhasına hazırlık tamamlanmış olmaktadır.

Uygulama - Kullanıcıya Sunma

Esin kaynağını keşfederek başlayan tasarım sürecinde müşteri ile ilk temas kurulduktan sonra kullanıcı ihtiyaçları ve alan verileri öncelikli olarak tanımlanmaktadır. Alana ilişkin doğal ve kültürel her türlü veriler elde edilerek proje temasına uygun ön tasarım önerileri gelişir ve değerlendirilir. Projeye ilişkin keşif metraj dosyaları E-hakke-diş programı aracılığıyla düzenlenir. Uygulama sürecinde peyzaj mimarı ve müteahhit koordineli olarak sahada bulunmak durumundadır. Bu noktada proje kâğıttan sahaya applike edilerek kullanıcıya sunulmaktadır.

Yaşama - Pekiştirme

Proje tasarım sürecinin başından itibaren yapılan her çalışma serbest el çizimleri ile hazırlanarak müşteri ile görsel iletişim sağlanmaktadır. Böylece müşteri ya da kullanıcı alanın peyzaj projesi için ilk gözlem ve değerlendirmelerini yapabilmektedir. Projenin nihai tasarım kompozisyonu belirlenmiş ve alana uygulanmış olmaktadır. Uygulama sürecini takip eden en önemli aşama projenin kullanıcının gündelik hayatında yer almaya başlamasıdır. Bu noktada müşterinin çizgilerle okumaya çalıştığı projenin yaşanarak pekiştirilmesi en kıymetli andır.

Proje sahibinin ya da diğer bir ifadeyle müşterinin talepleri ve ihtiyaçları ile psikolojik, sosyal ve kültürel yapısı ve estetik değerler dikkate alınarak alan analiz verileri

doğrultusunda işlenir ve tasarımı başlatan esin kaynağına ulaşmaya çalışılır.

Peyzaj mimarlığı meslek disiplinin çalışma materyalini oluşturan peyzaj proje tasarımı süreci yukarıda da bahsedildiği gibi birçok aşamayı barındırmaktadır. Bu aşamalar birbirini takip eden ön koşullu bir sistemi oluşturmaktadır. Söz konusu sistem içerisinde, proje tasarımı süreci boyunca değerlendirmeler yapılarak kaliteli ve sürdürülebilir mekânlara ulaşmak hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda; kompozisyon bütünlüğü içerisinde hazırlanan proje kullanıcıya sunma / projeyi yaşama aşamasına getirilir. Böylece peyzaj mimarları talep ve konseptin bütünlüştüğü kentte hayat bulan yaşayan peyzajlar oluştururlar.

Özet

- Peyzaj mimarlığı disiplinde ele alınan proje sürecine ait tüm bileşenler kolay ve anlaşılır bir ifadeyle okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır.
- Peyzaj tasarımı dinamik bir süreçtir. Bu süreçte farklı alanlar için çözümler üretilirken aynı bileşenler kullanılarak hedefe ulaşılmaktadır.
- Tasarımcının verdiği kararların doğruluğu ve tasarımın kalitesi projenin yaşanması ile doğrudan ilişkilidir.

Kaynakça

- Çınar, S. (2007). Ev bahçesinde peyzaj tasarımı süreci. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 58 (1), 72-90.
- Environment & Landscape. (2004). Archiworld.
- Kırt, H. ve Sağlık, A. (2018). Kentsel peyzaj tasarımı dikey bahçe uygulamaları. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 13, 161-179.
- Mumcu, S. ve Düzenli, T. (2018). Peyzaj mimarlığı tasarımı stüdyosunda kavramsal yaklaşımlar ve esin kaynakları. MEGARON, 13(4), 665-678.
- Sağlık, A., Alkan, Y., Kelkit, A., Çavuşoğlu, G., Sağlık, E. (2016). Peyzaj mimarlığında fonksiyonel mekan çözümlerine yönelik bir tasarım çalışması, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 9, 97-110.
- URL 1. Kentsel açık alan örneği. 25.09.2019 tarihinde <https://froggy-pic.com/3550/37-low-maintenance-backyard-landscaping/37-low-maintenance-backyard-garden-landscaping-ideas-19/#main> adresinden erişilmiştir.
- URL 2. Konut bahçesi örneği. 25.09.2019 tarihinde <https://i.pinimg.com/originals/60/41/5f/60415feef46d7e2d1691e1113904f595.jpg> adresinden erişilmiştir.
- URL 3. Üniversite kampüsü alanın bir örneği. 25.09.2019 tarihinde <https://www.futuristarchitecture.com/incredible-landscape-architecture-design-68> adresinden erişilmiştir.
- URL 4. Peyzaj projesi temasına ait eskiz çalışması örneği. 25.06.2019 tarihinde <https://tr.pinterest.com/pin/756182593665112038/> adresinden erişilmiştir.

- URL 5. Çevre analiz çalışması örneği. 28.09.2019 tarihinde <https://i.pinimg.com/originals/4a/8d/dc/4a8ddc719c2bb3d74703d88d4afe93b5.jpg> adresinden erişilmiştir.
- URL 6. Çevre analiz çalışması örneği. 28.09.2019 tarihinde <https://i.pinimg.com/originals/dc/b4/dd/dcb4dd55206fb7d53a412b51ca9e52b2.jpg> adresinden erişilmiştir.
- URL 7. Peyzaj projesi ön tasarım örneği. 28.09.2019 tarihinde <https://www.aspengroup.com/blog/spatial-stewardship-part-two> adresinden erişilmiştir.
- URL 8. Peyzaj projesi ön tasarım örneği. 30.09.2019 tarihinde https://ncidq.typepad.com/shared/image.html?/photos/uncategorized/2007/10/25/bubble_diagram.jpg adresinden erişilmiştir.
- URL 9. Peyzaj projesi ön tasarım örneği. 25.09.2019 tarihinde <https://concepts-ketch.tumblr.com/post/79877207228> adresinden erişilmiştir.

PEYZAJ MİMARLIĞI PERSPEKTİFİNDEN MİMARİ MAKET UYGULAMALARI

Doç. Dr. Alper SAĞLIK - Arş. Gör. Mehmet İlkan BAYRAK

- Giriş
- Mimari Maket Çeşitleri
- Mimari Maket Yapım Aşamaları
- Mimari Maketlerin Peyzaj Mimarlığındaki Önemi
- Kaynakça

■ Arş Gör. Mehmet İlkan BAYRAK

1989 yılında Trabzon'da doğdu. İlk öğretimini Kars'ta tamamladı. 2006 yılında Kars Fen Lisesi'nden mezun oldu. 2010 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj Mimarlığını kazandı. 2013 yılında Erasmus programı ile Wrocław University of Environmental and Life Sciences'da 5 ay eğitim gördü. 2014 senesinde Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünden mezun oldu. 2019 yılında Uludağ Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim dalında yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 2016 ve 2018 yılları arasında profesyonel mimari maket atölyesinde ve fidanlık sektöründe çalışmıştır. 2019 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Peyzaj Tasarımı Anabilim Dalında Araştırma Görevlisi olarak işe başlamıştır ve halen görevini sürdürmektedir.

PEYZAJ MİMARLIĞI PERSPEKTİFİNDEN MİMARİ MAKET UYGULAMALARI

Doç. Dr. Alper SAĞLIK - Arş. Gör. Mehmet İlkan BAYRAK

Giriş

İnsanlık ilk çağlardan beri korunma ve barınma gibi ihtiyaçlarını karşılamak için yapılaşmaya ihtiyaç duymuştur. Git gide artan nüfus yoğunluğu insanları barınma ihtiyaçlarını karşılamak için farklı çözümler üretmesine vesile olmuştur. İlk çağlarda sadece beden ve hayvan gücüyle yapılan yapılar daha sonraki yıllarda gelişen teknoloji sayesinde yerini daha komplike yapılara bırakmıştır. Önceki çağlarda sadece işlevsel olması için yapılan bu yapılar, yıllar geçtikçe artan estetik kaygıyla birlikte çok çeşitli yapıların ve akımların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Günümüz dünyasında ise gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan yapılaşma ihtiyacı, insanlar için temel gereksinimin yanı sıra yazlık konutlar, toplu konutlar, oteller, işyerleri ve bunlara benzer çok çeşitli yapılara gereksinim duymuştur. Yıllar geçtikçe artan yapılaşma ihtiyacı ise birçok sektörün doğmasına sebep olmuştur. Bu ihtiyacın en büyük sonuçlarından biri olan inşaat sektörü, dünyada ve özellikle ülkemizde lider sektörlerin ilk sıralarında yer almaktadır. Bahsettiğimiz gibi ticaret sektörünün lokomotifini inşaat sektörü, birçok insana iş olanağı sağlamakta ve aynı zamanda inşaat sektörüne bağlı birçok alt kolun doğmasına sebep olmaktadır. Ticari kaygı ile yapılan yapıların tanıtılması için devreye giren mimari görselleştirme çalışmaları inşaat sektörünün alt ve önemli kollarından biridir. Ülkemizde genel olarak yapılan görselleştirme çalışmaları başlıca dijital görselleştirme, baskı çözümleri ve mimari maket olarak sıralanabilir.

Yazımızın ana teması olan mimari maket uygulamaları, milattan önceki yıllarda, neredeyse insanlık tarihi kadar eski sayılabilecek dönemlerde hayatımıza girmiştir. İlk maket örnekleri kadim mısırdan kalan mezarlık kazılarında ortaya çıkmıştır. 17. Yüzyılda krallıkların topraklarını korumak için yaptıracakları kaleler veya gemiler için ön incelemeyi mümkün kılan nitelikli birçok maket yapılmıştır. Bu sayede mimari maket tam bir sanat haline dönüşmüştür (Anonim 2019a).

Mimari maketler günümüzde inşaat projeleri, gemi, uçak, araç ve çok çeşitli alanlarda karşımıza çıkar. Mimari maketin amacı; henüz fikir aşamasında olan bir yapının gelecekte bitmiş halini belli ölçekler dahilinde küçültülerek insanlara sergilemektedir.

Bu sergilemenin önemi, proje aşamasındaki yapıları görsel hale getirerek insanlar tarafından algılanabilir hale getirmektir. İnsanlar için görsel bir sunum, iki boyutlu çizimlere göre daha cazip gelmektedir ve yapının tanıtımını ve eğer ticari amaç ile yapılıyorsa bu yapının daha kolay satılabilmesini sağlar.

Mimari Maket Çeşitleri

Başlıca maket türleri şu şeklide sıralanabilir;

- Topografik maketler; çok büyük çapta arazilerin eğimini, arazi yapısını, bitki örtüsünü göstermek amacıyla yapılan maketlerdir. Genelde 1/20.000 ve 1/200.000 arasında ölçek kullanılır. Peyzaj planlama projeleri, yol güzergahları ve diğer büyük çaptaki projeleri sergilemek için kullanılır. Bu maketlerde coğrafi yapı ön plandadır.

Şekil 1. Topografik Maket Örneği

- Arazi maketleri; topografik maketlerden daha büyük ölçek kullanılır. Alanın coğrafi özelliklerinden çok yerleşim planı öne çıkar.

Şekil 2. Arazi Maket Örneği

- Peyzaj maketleri; park ve bahçe maketleri veya bitkilendirme çalışmaları gibi projeleri sergilemek için yapılan maketlerdir. Genelde 1/50, 1/100, 1/200, 1/500 ölçekler kullanılır.

Şekil 3. Peyzaj Maket Örneği

- Yapı maketleri; Toplu konutlar, villalar, işyerleri, konutlar, stadyumlar ve köprüler gibi çok çeşitli inşaatları sergilemek için yapılan maketlerdir. Bu tür maketlerde gerçeklik ön plandadır. Olabildiğince çok detaya yer verilir. Bu maketlerde de genelde 1/50, 1/100, 1/200, 1/500 ölçekler kullanılır.

Şekil 4. Yapı Maket Örneği

- Şehircilik maketleri; bu tür maketler genelde şehir planlaması için kullanılır. Nazım imar planlarını göstermek için idealdir. Genelde 1/1000 veya 1/500 ölçekleri kullanılır (Anonim 2019b).

Şekil 5. Şehircilik Maketi Örneği (Anonim 2019b)

- Bina detayı maketleri; Yapılacak olan binaların yapısal detaylarını göstermek için kullanılan maket türüdür. 1/10, 1/20, 1/50 gibi küçük ölçekler kullanılır.

Şekil 6. Yapı Detayı Maketi Örneği (Anonim 2019c)

- Kat planı maketleri; yapının detaylı bir şekilde içini ve yerleşim planını gösteren maketlerdir. Küçük ölçek kullanılarak içerideki yerleşimin ve eşyaların nasıl yerleştirileceğini sergilemek için kullanılır. Genelde 1/100 ölçek kullanılır.

Şekil 7. Kat Planı Maketi Örneği (Anonim 2019d)

- Detay maketleri; genelde bir objenin bütün ayrıntılarını sergilemek için kullanılan maketlerdir. Çok küçük ölçekler kullanılır.

Şekil 8. Detay Maketi Örneği (Anonim 2019e)

Mimari Maket Yapım Aşamaları

Maket yapımına başlarken öncelikli olarak maketin hangi amaç için kullanılacağıının belirlenmesi ve bu doğrultuda doğru ölçeğin tespit edilmesidir. Ölçek belirlendikten sonra gerekli ölçümler yapılarak maketin yerleştirileceği tablanın boyutu belirlenir daha sonra maketi taşıyacak mukavemette belirli bir et kalınlığına sahip (yaklaşık olarak 5- 10 cm) maket tabanı oluşturulur. Bu aşamayı takiben bilgisayar destekli çizim programları ile lazer cnc makinesi ile kesimi yapılacak olan bileşenlerin çizimleri hazırlanır. Çizimler hazırlandıktan sonra yardımcı bir yazılıma yüklenir, yükleme yapıldıktan sonra maket yapımı için en uygun malzemelerden biri olan plexi glass malzeme kullanılarak kesim işlemine başlanır. Kesim işlemi bittikten sonra özel bir yapıştırıcı ile parçalar birbirlerine yapıştırılır. Yapıştırma aşaması özen ve dikkat gerektirecek bir aşamadır. Bu aşamada yapılacak olan milimetrik hatalar bile daha sonraki aşamalarda telafisi mümkün olmayan işlemlere neden olabilir. Yapıştırma işlemleri bittikten sonra oluşan iskelet pürüzsüz bir yapıya kavuşması için macunlar ile bağlantı yerlerine rötuşlar yapılır ve daha sonrasında zımpara işlemi uygulanır. Bu aşamadan sonra boyama işlemlerine başlanır. Parçaları tek başlarına boyayıp yapıştırmak yerine parçaları yapıştırıp maskeleyerek boyama işlemi yapmak daha pürüzsüz bir görüntü elde etmek için önemlidir. Genelde selülozik boyalar tercih edilmelidir. Air Brush denen özel boyama aletleri ile yapılan boyamalar daha homojen bir görünüm sergilemektedir. Bir diğer tarafta hazırlanan maket tabanı üzerinde yapısal ve bitkisel peyzaj çalışmaları yapılır. Yapısal olarak kaldırımlar, yollar, elektrik direkleri, korkuluklar, duvarlar ve eğer varsa otobüs durakları ve tabelalar gibi elemanlar eklenir. Bitkisel olarak ise çim alanlar, ağaçlar ve çalılar gibi elemanlar eklenir. Eğer ışıklandırma sistemi istenmiş ise

yapılar zemine yerleştirilmeden önce matkap ile gerekli yerlere delik açılarak elektrik kablosu döşenmelidir. Bütün bu işlemler bittikten sonra yapılar zemine yerleştirilerek yapıştırıcılar ile sabitlenir. İsteğe bağlı bir şekilde yollara araçlar ve çeşitli yerlere insan figürleri eklenir. Maket uzun süre sergileneceğinden dolayı dış etkenlerden korunması gerekmektedir. Bu nedenden dolayı genelde etrafı camlar ile kapatılarak dışarıdan gelen etkenlerden korunması amaçlanır ve en önemlisi maketleri direkt güneş ışığından korumak gerekir.

Mimari Maketlerin Peyzaj Mimarlığındaki Önemi

Kent içlerinde artan yapılaşma, yeşil alanların azalmasına neden olmaktadır. İnsan doğası gereği ve şehir stresinden uzaklaşmak için yeşil alana ihtiyaç duymaktadır. Giderek artan farkındalık sayesinde insanlar artık ikamet edecekleri yerlerde peyzaja önem vermektelerdir. Bu talepler doğrultusunda müteahhitler yaptıkları inşaatlarda giderek daha çok yeşil alana yer vermektedir ve tanıtım aşamasında peyzaj düzenlemelerini ön plana çıkartmak istemektedirler. Bu aşamada mimari maketlerdeki peyzaj düzenlemeleri önem kazanmaktadır. Projenin bitmiş haline çok yakın bir şekilde yapılan maketler, insanlar tarafından daha iyi algılanabilir olmakta ve daha iyi bir fikir edinebilmelerini sağlamaktadır. Peyzaj projelerinde bitkilere yüklenen fonksiyonlar maket ile daha iyi bir şekilde ifade edilebilmektedir. Örnek vermek gerekirse yapılar arasında bitkilerle yapılacak olan bir perdeleme, bir alanda yapılacak olan hobi bahçeleri, bir alanı çevrelemek için yapılan çit bitkilendirmesi, duvarlara yapılacak olan dikey bahçeler vb. işlevler mimari maketler vasıtası ile insanlara iyi bir şekilde ifade edilebilir. Bu vesile ile peyzaj mimarlığı meslek disiplininin önemi de vurgulanarak insanlarda farkındalık oluşturulabileceği kanaatindeyim.

KAYNAKLAR

- Anonim, 2019a. URL: <https://mimaridizayn.com/blog/page/2/> (Erişim tarihi: 16.09.2019)
- Anonim, 2019b. URL: http://galeri2.arkitera.com/main.php?g2_itemId=74694 (Erişim tarihi: 17.09.2019)
- Anonim, 2019c. URL: <https://mimaridizayn.com/Kategori/maket/projeleri/> (Erişim tarihi: 17.09.2019)
- Anonim, 2019d. URL: https://www.maketevi.com/wp-content/uploads/2016/07/IMG_1053-e1482516901267.jpg (Erişim tarihi: 18.09.2019)
- Anonim, 2019e. URL: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=620269784729970&set=pb.100002408629603.-2207520000.1568893754.&type=3&theater> (Erişim tarihi: 18.09.2019)

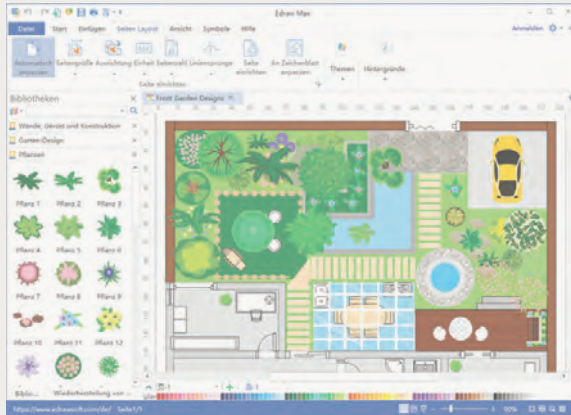

PEYZAJ TASARIMINDA DİJİTAL YOLCULUK

Doç. Dr. Alper SAĞLIK - Arş. Gör. Merve TEMİZ

- Giriş
- Bilgisayar Destekli Tasarım Sistemleri
- Peyzaj Mimarlığı Disiplininde Bilgisayar Destekli Tasarım
- Peyzaj Tasarım Projesinin Dijital Yolculuğu
- Kaynakça

■ Arş. Gör. Merve TEMİZ

1990 yılında Tokat ilinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Tokat'ta tamamladı. 2009 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı bölümünü kazanarak Çanakkale'ye yerleşti. 2013 yılında Çanakkale'de yüksek lisans eğitimine devam ederken özel bir firmanın üniversite sınırları içerisindeki camii ve teknopark şantiyelerinde 5 yıl süreyle şantiye sorumlusu olarak çalıştı. 2018 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında doktora eğitimine başladı. 2019 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Peyzaj Tasarımı Anabilim Dalında Araştırma görevlisi olarak göreve başlamıştır ve görevine devam etmektedir.

PEYZAJ TASARIMINDA DİJİTAL YOLCULUK

Doç. Dr. Alper SAĞLIK - Arş. Gör. Merve TEMİZ

Giriş

İnsanoğlu içerisinde bulunduğu doğayı ve evreni anlamaya çalışmış ve sürekli merak etmiştir. Merak duygusu ile farklı ve yeni ara yüzler meydana getirerek birçok önemli tartışmayı da gündeme getirmişlerdir. Matematik, fizik gibi temel bilimlerin yanında sanat, felsefe gibi birçok disiplinde çeşitli kavramlar oluşturmuşlardır (Selçuk vd., 2009). Bu süreçler yaşanırken insanlar, çeşitli veri ve bilgiler sayesinde çevresinden öğrenerek ve esinlenerek yeni oluşumlar sergilemişlerdir. Yeni bir şey meydana getirerek oluşan tasarım ile ilgili çeşitli görüş ve tanımlar bulunmaktadır. Araştırmacılar tasarım kavramının karar verme, problem çözme süreci ve deneme süreci olarak tanımlamışlardır (Önal, 2011).

Tasarlamak eski dönemlerde insanoğlunun hayatına yer edinmiş ve günümüze kadar gelmiş bir kavramdır. Bu kavram insanların etik, estetik, teknik ve bilgi özellikleri çerçevesinde nesnelere ile kurmuş olduğu temel iletişim aracıdır (Tunalı, 2002). Tasarlama kavramı yeni ve işlevsel nesnelere üretmeyi amaçlar ve kaynağında yaratıcılık eylemini barındırır. Bu eylem, tüm bilimsel ve teknik bilgilerden yararlanarak hayal gücüyle somut şeylerin üretilmesi sürecidir (Bayazıt, 1997).

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte gelen yenilikler ile tasarım süreci doğrudan etkilenmiştir. Gelişen teknoloji ile hayatımızın vazgeçilmez bir bütünü haline gelen bilgisayarlar sağladığı olanaklar birçok alanda çeşitli kolaylıklar oluşturmaktadır (Benliay, 2000). Gelişen teknoloji ve bilgisayar desteğinin sağladığı yazılım ve donanımlar sayesinde daha hızlı ve detaylı sonuçlar alınmaktadır. Böylelikle yapılan çalışmalarda daha verimli ve kaliteli ürünler ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda oldukça hızlı bir şekilde gelişim gösteren bu yazılım ve donanımlar sayesinde eskiden yapılması zor ve zaman alan çalışmaların yerini, daha kısa sürede istenilen özelliklere sahip çalışmalar almaktadır. Bilgisayar teknolojisi ile mühendislik ve mimarlık alanları içerisinde önemli gelişimler kaydedilmiştir.

Bilgisayar Destekli Tasarım Sistemleri

Günlük hayatımızı kolaylaştıran bilgisayarlar, çeşitli görsellerin üretilmesi konusunda geleneksel yöntemlere göre daha hızlı çözüm almaktadır. Çeşitliliğin fazla olması ve daha az emek harcanması bilgisayar hizmetlerine daha çok talebin artmasına neden olmaktadır. Bu hizmetler sayesinde, iki boyutlu çizimler, gerçekçi görüntüler, dijital teknikler, üç boyut kavramı, renk, gölge, doku, ölçek gibi özelliklerin algılanmasında gerçekçi ve daha başarılı sonuçlar elde edilmektedir (Yıldırım vd., 2010).

Bilgisayar destekli tasarım sistemleri, bilgisayar kullanılarak yapılan tasarım sürecinin her evresinde kullanımı kolaylaştıran sistemler bütünüdür. Bilgisayar destekli tasarım sistemleri içerisinde farklı disiplinlerin kullanılabileceği şekilde geliştirilmiş, ihtiyaçların karşılandığı çok çeşitli özelliklerde programlar mevcuttur (Aydoğan, 2006). Mühendislik ve mimarlık disiplininde, bilgisayar destekli tasarım araçları hatasız ve hızlı bir şekilde çözüm ürettiği için yaygın hale gelmiştir. Oluşturulan ürünler en kısa zamanda eksiksiz yapıldığı için tasarım sürecini arttırmaktadır ve bu durum kullanıcılar için kolaylık sağlamaktadır (Pektaş, 2008).

Bilgi teknolojilerinin mimari tasarım sürecine girmesi beraberinde birçok değişimi getirmiştir. Tasarımı ifade etmek için kullanılan geleneksel çizim ve araçlar, dijital görüntü teknikleriyle birlikte kullanılmaya başlamıştır. Bu sayede nitelikli görsel sunumlar, animasyonlar, foto gerçekçi görüntüler elde edilmiştir.

Peyzaj Mimarlığı Disiplininde Bilgisayar Destekli Tasarım

Bilgisayar farklı disiplinlerde kullanıldığı gibi mimarlık alanında da bir araç olarak kullanılmaya başlamıştır. Geleneksel tasarım sürecinin devamında yapılan çalışmaların bir veri olarak bilgisayar ortamında saklanmasına olanak sağlamıştır. Bilgisayar destekli sistemler, görselleştirme konusunda iki ve üç boyutlu çizimler, animasyonlar, çeşitli sunum teknikleri üretilmesinde önemli bir rol almıştır. Bilgisayar destekli tasarım veya Cad, yapılan tasarımın kalitesini yükseltmek için hızlı ve kolay bir şekilde seçenek sunan bir araç olarak tanımlanabilir (İnan, 2006).

Günümüzde bilgisayarlar mimari alanda çizim, animasyon, keşif, metraj, mahal listeleri, mühendislik hesaplamaları gibi teknik sunumlar için de kullanılmaktadır. Bilgisayarın sunmuş olduğu kolaylıklar sayesinde sunum teknikleri de değişmiştir. Tasarımları üç boyutlu olarak görmemizi sağlayan maketlerin yerini 3 boyutlu modeller, hareketli ve sesli teknikler almıştır.

Bilgisayar destekli tasarım hizmetleri için sunulan Cad yazılımları piksel, vektör ve obje bazı değerlendirilmektedir (Yılmaz, 2011). Peyzaj mimarlığı alanında da yaygın hale gelen bu gelişmeler var olan ekipmanları güçlendirerek çizim ve sunum tekniklerinin daha kaliteli olmasını sağlamıştır. Peyzaj mimarlığı meslek disiplininde tasarım ve planlama yapılırken bilgisayar destekli yazılımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Peyzaj planlama çalışmalarında biyotop haritalama, site planlama, topografya, arazi kulla-

nımı, toprak yapısı ve kullanımı, ulaşım, hidroloji, bitki örtüsü, korunan alanlar, imar planları ve yönetim sorunlarının çözümlenmesi gibi birçok alanda bilgisayar destekli yazılımlar kullanılmaktadır. Peyzaj mimarlığı alanında yapılan tasarımlarda kullanılan geleneksel yöntemler, tasarım sürecini zamansal olarak etkilemektedir. Günümüzde kullanılan bilgisayar destekli yazılımlar sayesinde tasarım sürecinde daha güvenilir ve daha hızlı sonuçlar alınmaktadır. Bu yazılımlar ile birlikte tasarım sürecinde yapılan tüm çalışmalara veri tabanı şeklinde ulaşım imkanı sağlanmaktadır.

Peyzaj Tasarım Projesinin Dijital Yolculuğu

Peyzaj mimarlığı disiplini çok farklı ölçeklerde geniş bir perspektifte çalışmalar yürütmektedir. Peyzaj projelerinde tanımlanan alana uygun ve çalışmanın konusuna göre değişen tasarımlar yapılmaktadır. Peyzaj tasarım süreci, alan seçimi yapıp çevresel analizler dikkate alınarak kullanıcı profillerinin belirlenmesiyle oluşturulan ihtiyaç listelerinin, alan kullanımları olarak eskize aktarılması ile başlamaktadır. Bu süreç etkili bir şekilde yönetilerek oluşturulan tasarım sanat eseri niteliği taşımaktadır.

Toplumda en küçük birimi oluşturan insanlar yaşam üzerinde sosyal bir varlık olmalarıyla beraber yaşadıkları çevrenin özelliklerinden etkilenmektedirler. Bu etkilenme ile insanların yaşam kaliteleri arasında doğrudan bir ilişki vardır (Alkan vd., 2016). Tüm yapı çevrede, fiziksel mekanların tasarım kriterlerine göre geliştirilmesi gerekir. Peyzaj tasarım çalışmalarında, çalışmanın yürütülecek olduğu alanların doğal ve kültürel değerleri araştırılarak, kullanıcı profillerinin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda yerel ve çevresel etmenler göz önüne alınarak hareket edilmelidir (Sağlık ve Kelkit, 2015).

Bir peyzaj tasarım projesi çeşitli aşamalardan geçerek uzun bir süreç içerisinde hazırlanmaktadır. Geleneksel ve bilgisayar destekli tasarım programlarının birlikte kullanılmasıyla oluşturulan bir toplu konut peyzaj projesinin tüm tasarım süreci örneklerle birlikte verilecektir. Hazırlanan peyzaj tasarım projesi sonucunda alanda yeni mekanlar ve yeni yaşam ortamlarının oluşması amaçlanmıştır.

Alan Seçimi

Alan seçimi projenin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Çanakkale kent merkezinde seçilen alan için gerekli analiz çalışmaları yapılarak alanın halihazır plan ve haritalara ulaşılmıştır. Alan içerisinde yapılacak olan toplu konut projesi için değerlendirmeler yapılmıştır.

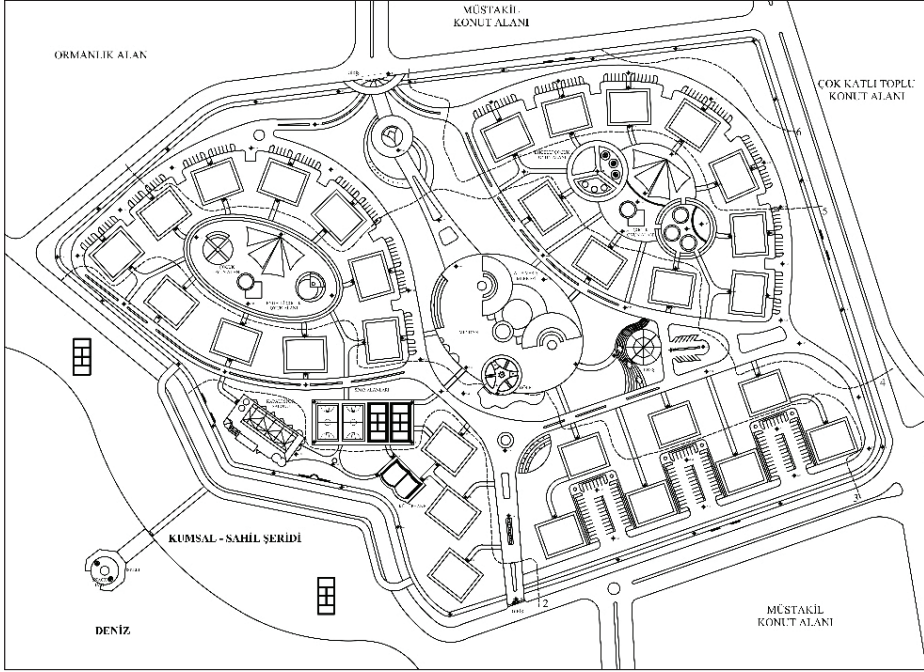
Sörvey Çalışması

Doğru ve etkili bir proje tasarlamak için çalışma alanına ait mevcut planlar ile birlikte alanın ve yakın çevresinin detaylı analizi yapılmıştır. Alanın toprak yapısına bakılmış ve iklimsel özellikler plan üzerine işaretlenmiştir. Şekil 1'de görüldüğü gibi hakim rüzgar olan lodos ve poyraz, çevresindeki ormanlık alan, toplu konutların ve müstakil konutların olduğu alanlar belirtilmiştir.

Avan (Ön) Proje

Geleneksel veya dijital olarak bilgisayar destekli tasarım programları yardımıyla oluşturulan sörvey ve leke çalışmaları sonucunda alanın mevcut durumu ve sınırlarını gösteren ön tasarım çalışması yapılmaktadır. Şekil 3'te yer alan ve bilgisayar destekli tasarım programlarından biri olan AutoCAD programı ile proje alanına ihtiyaç programları dahilinde çizilen lekeler ölçülü bir şekilde tasarlanır.

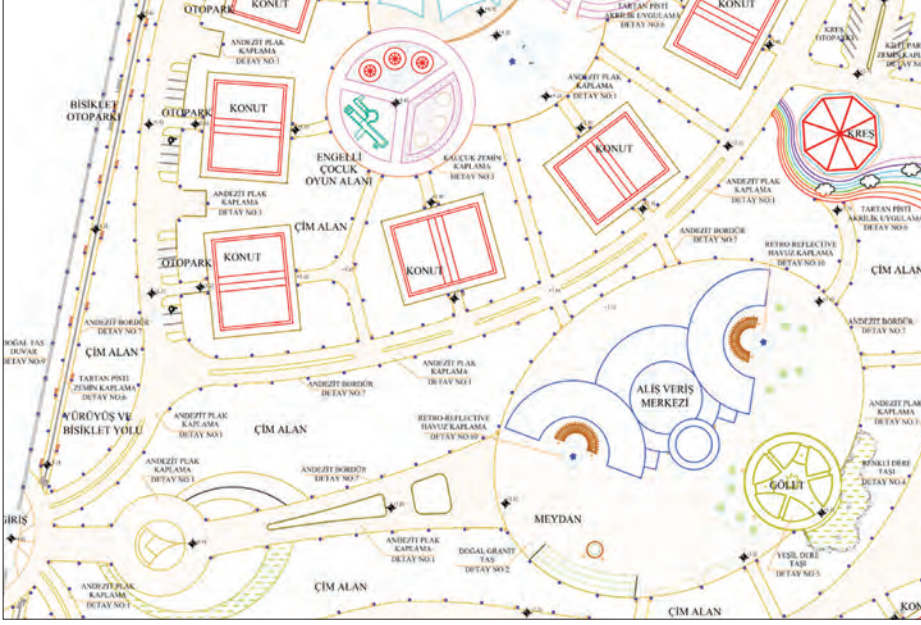

Şekil 3. Avan (Ön) proje.

Yapısal Uygulama Projesi

Alan kullanımlarının ölçülü olarak tasarlanıp aktarıldığı avan proje aşamasından sonra çeşitli revizyon çalışmaları yapılmaktadır. Yapılan değişiklikler sonucunda projenin son hali üzerinde, Şekil 4'te yer verildiği AutoCAD programında gibi kot, arazi ölçümleri yapılarak proje için tasarlanıp kullanılacak malzemeler, kentsel donatı elemanları yerleştirilir.

Şekil 4. Yapısal uygulama projesi.

Bitkilendirme Projesi

Yapısal tasarım tamamlandıktan sonra peyzaj alanlarında bitki kompozisyonlarına detaylı bir şekilde yer verilmektedir. Bitkilerin formları, dokuları, istekleri, renkleri, işlevleri göz önüne alınarak tasarım kriterleri doğrultusunda bitkiler yerleştirilir (Şekil 5). AutoCAD programında iki boyutlu çizim olarak yapılan bitkilendirme projesi zengin bitki kütüphanesi sayesinde projenin hızlı yapılmasını sağlayarak tasarım süreci için ayrılan zamanı uzatmaktadır.

Şekil 5. Bitkilendirme projesi.

Ölçülendirme

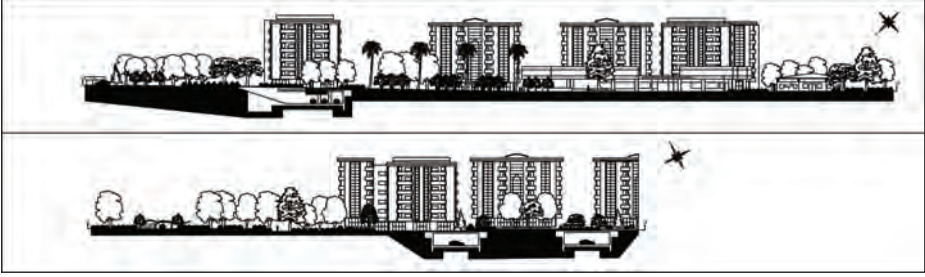
Alan kullanımlarının tasarlanarak aktarılmasından sonra alanın belirli röper noktaları alınarak, alan kullanımlarının bu noktalara olan uzaklıkları gösterilmektedir (Şekil 6). Özellikle büyük ölçekli projelerde kullanılan CAD yazılımları, projelerin hızlı ve kolay bir şekilde tamamlanmasını sağlamaktadır.

Kesit ve Görünüşler

Peyzaj projesinde yer alan alan kullanımlarından, farklı açılardan tekniğine uygun olarak iki boyutlu bir şekilde kesit görüntüleri alınmaktadır (Şekil 8). Alınan kesitler sayesinde malzeme detayları ve ölçüleri kesit düzlem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 8. Kesit ve görünüşler.

Üç Boyutlu Modelleme

İki boyutlu olarak tasarlanan ve hızlı ve en az hata ile bilgisayar ortamına aktarılan projelerin çok çeşitli sunum olanakları vardır. Tasarımcılar çizmiş oldukları projeleri üç boyutlu olarak algılamaya olanağı tanımak için görselleştirme ve modelleme programlarına yönelmektedir. SketchUp, ArciCAD 3ds Max, LumenRT, Lumion gibi çeşitli yazılımlar sayesinde kullanıcıların tasarladıkları projeleri ve kendilerini daha iyi ve hızlı bir şekilde ifade etme imkanı sağlanmaktadır. Peyzaj projelerinde en fazla kullanılan SketchUp ve beraberinde kullanılan Lumion programı basit kullanılabilir yapısı ve zengin kütüphanesi ile çeşitli kolaylıklar sağlamaktadır. Birbirleri ile uyumlu bu programlar ile animasyon gibi özellikler kullanılarak sunumların teknik olarak kalitesi artırılmaktadır.

Şekil 8. SketchUp programı ile proje altlığı.

Şekil 9. Lumion programı ile üç boyutlu modelleme.

Kaynakça

- Alkan, Y., Sağlık, A., ve Kelkit, A. (2016). Site yerleşimlerinde dış mekan peyzaj niteliğinin ölçülmesi ve konut değerlerine etkisi üzerine bir araştırma Çanakkale kenti örneği. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, vol.2016 (9), 111-128.
- Aydoğan, Ü. (2006). Bilgisayar destekli tasarım yazılımlarının stratejik kullanımının değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bayazıt, N. (1997). Yaratıcılık ve tasarım eğitimi. Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi, 556, 6-7.
- Benliay, A. (2000). Bilgisayar destekli tasarım sürecinde peyzaj tasarım projelerinin sunum tekniklerinin Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi dekanlık kampüsü projesi örneğinde irdelenmesi. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İnan, N. (2006). Bilgisayar destekli tasarım sürecinde disiplinler arası ilişkiler ve disiplinler arası uyumlu tasarım olanaklarının araştırılması. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Önal, G. K. (2011). Yaratıcılık ve kültürel bağlamda mimari tasarım süreci. Uludağ Üniversitesi Müh. Mim. Fakültesi Dergisi, 16 (1), 155 - 161.
- Pektaş, S. T. (2008). Mimarlık Eğitimi "Bilgisayar-destekli" harikalar diyarında. Arkitekt, 515, 42-48.
- Sağlık, A. ve Kelkit, A. (2015). Çanakkale Valiliği Hükümet Konağı peyzaj tasarım çalışması. Erciyes University Journal of the Institute of Science and Technology, 31 (2), 508-512.
- Selçuk, A. S., Sorguç, G. A., ve Akan, E. A. (2009). Altın oranla tasarlamak: doğada, mimarlıkta ve yapısal tasarımda ϕ dizini. Trakya Univ J Sci, 10 (2), 149-157.
- Tunalı, İ. (2002). Tasarım felsefesine giriş. İstanbul: Yapı - Endüstri Merkezi Yayınları.
- Yıldırım, T., Özen, Y. A., ve İnan, N. (2010). Mimari tasarım eğitiminde geleneksel ve dijital görselleştirme teknolojilerinin karşılaştırılması. Bilişim Teknolojileri Dergisi, 3 (3), 17-25.
- Yılmaz, A. A. (2011). Peyzaj mimarlığında bilgisayar. Yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Hatay.

PEYZAJ MİMARLIĞI MESLEĞİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN ÖNEMİ

Peyzaj Yüksek Mimarı Halisenur ŞAHİN - Doç. Dr. Alper SAĞLIK

- Giriş
- Amaç/Kapsam
- Sınırlılıklar
- Yöntem/Bulgular
- Sonuç

❏ Peyzaj Yüksek Mimarı Halisenur ŞAHİN

İlk Orta ve Lise eğitimini İstanbul'da tamamladıktan sonra 2009 yılında Sakarya Üniversitesi Geyve MYO da Peyzaj bölümünü 2015 yılında Çanakkale Onsekiz Mart üniversitesi Peyzaj Mimarlığı ve 2017 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalında Yüksek Lisansını tamamlamıştır. Profesyonel olarak 2010 yılında başladığı iş hayatında çeşitli Peyzaj Projelerinde, proje, uygulama ve hakediş sorumlusu olarak çalışmıştır.

2017 yılı itibari ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğünde Peyzaj Yüksek Mimari ve İSG uzmanı olarak görevini sürdürmektedir.

PEYZAJ MİMARLIĞI MESLEĞİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN ÖNEMİ

Peyzaj Yüksek Mimarı Halisenuur ŞAHİN

Doç. Dr. Alper SAĞLIK

Giriş

Dünyada hayatın başladığı ilk zamanlarda daha sıradan bir yaşam varken, zaman içinde toplu yaşama geçilmiştir. Toplu yaşam sürecinde ise artan ihtiyaçlara göre toplumun bir yandan iş bölümü yaptığı ve daha organize hale geldiği görülmektedir. Bu süreç içinde, gerek günlük hayatta gerekse de çalışma hayatında üretim yapılırken kazalar olmakta ya da çalışanlar yaptıkları iş sebebiyle hastalıklara yakalanmıştır. Bu olumsuzlukları önlemek adına zaman içinde sistematik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda iş sağlığı ve güvenliği olgusu ortaya çıkmıştır. İş sağlığı ve güvenliği, günümüz modern toplumlarında insana verilen değerın göstergesi olarak sürekli gelişmeye açık bir bilim dalı olarak kabul edilmektedir. İş sağlığı ve güvenliği bilim dalının amacı, çalışanları iş kazalarından ve meslek hastalıklarından korumak, daha güvenli ve sağlıklı bir ortamda çalışmalarını sağlamak için teknik, sosyal, hukuki, idari ve ekonomik alanlarda çalışmalar yürütmektir. AB'nin bu alandaki politikasının hedefi, hem meslek hastalıklarını hem iş kazalarını en alt seviyeye indirmektir. Günümüzde, AB işyeri mevzuatı, çalışanların işyerinde sağlığı ve güvenliği için iyileşmeleri desteklemeye yönelik tedbirlerin devreye sokulması hakkındaki Bakanlar Konseyi Yönergesi'ndeki bir çerçeve esasına dayanır. Avrupa Birliği düzenlemeleri çalışma ortamında sağlıklı ve güvenli bir ortam yaratabilmek için asgari güvenlik standartlarını oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu kapsam içerisine işçilerin kimyasal, biyolojik maddelerle teması, ekipmanların doğru kullanımı, görsel işaret birimleri ile çalışma, gezici inşaat yerlerinde güvenlik vb. birçok teknik konu bulunmaktadır. Avrupa Birliği'nin yaşlılara yönelik genel istihdam ve sosyal politikalar içerisinde de çalışmaları önemli hale gelmektedir. Avrupa Komisyonu sivil toplum örgütleri ile işbirliği içerisine girerek çalışma yaşamından emekliliğe doğru giden yolda yaşlıların tıbbi ve sosyal ihtiyaçlarına fon sağlamaktadır.

Birlik yaşı insanların bu süreçte bir mağduriyet yaşamamalarını ve herhangi bir dezavantaj olarak nitelendirilen duruma maruz kalmamalarını temel ilke olarak benimsemektedir. Böylece amaç yaşlı insanların hiçbir türlü ayrımcılıkla karşılaşmamalarını sağlamaktır. İş Sağlığı ve güvenliği politikaları Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun kurulmasından itibaren sürekli geliştirilmektedir. Avrupa Komisyonu tarafından 21 Şubat 2007 tarihinde yayımlanan strateji belgesinde, iş kazalarının beş senelik süre sonunda yüzde 25 oranında azaltılmasının hedeflendiği belirtilmiştir. Komisyon, amaçlara ulaşılabilmesi için aşağıdaki maddelere uyulması gerektiğini açıklamıştır: Avrupa Birliği'nin işçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuatını tam ve doğru olarak uygulama, Küçük ve orta ölçekli işletmelere yürürlükteki mevzuatın uygulanması konusunda destek verme, Ulusal stratejilerin hazırlanmasını ve uygulanmasını kolaylaştırma ve yaygınlaştırma, Hukuki içeriği işyerlerine göre uygun olarak derleyip daha anlaşılır olmasını sağlama, İşverenlerin sağlık koşullarını ön planda tutmalarını yaygınlaştırma, Potansiyel risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi konusundaki çalışmaları sonuçlandırma, İşçilerin iş sağlığı ve iş güvenliğine uygun davranışlarda bulunmalarını sağlama, Uluslararası alanda da iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının artırılmasına yardımcı olma. Komisyon'un, 'Antlaşmaların Koruyucusu' olarak, her şeyden önce yürürlükte olan mevzuatın tam ve doğru bir şekilde uygulanmasına vurgu yaptığı görülmektedir. Bunun sonucu olarak Avrupa'daki işverenlerin, uzun yıllardan beri vurguladıkları bir konu stratejiye ve mevzuata yansıtılmıştır. Uygulama hakkında, bir önceki döneme yönelik, 2002-2006 iş sağlığı ve güvenliği strateji belgesinde de eksiklikler olduğu vurgulanmakla birlikte, öncelik yeni ortaya çıkan risklerin önlenmesine verilmiş, mevzuatın daha iyi uygulanması ve sadeleştirilmesine gereken hassasiyet gösterilmemiştir. 2005 Nisan ve Kasım aylarında sosyal taraflarla yürütülen, mevzuatın sadeleştirilmesine yönelik iki aşamalı konsültasyon süreci, yalnızca direktiflere ilişkin ulusal raporların bildirim usulünün tek tipleştirilmesine odaklanmış, bildirim usulleri dışındaki konularda bir aşama sağlanamamıştır. 2007-2012 eylem programında ise, hazırlanacak düzenlemelerin açık ve basit olması ile firmalar üzerindeki yüklerin azaltılması açıkça ifade edilerek, basitleştirme ve sadeleştirme konusunda önemli bir ilerleme sağlanmıştır. Avrupa Birliği normlarına ulaşmayı sağlamaya çalışan Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği anlamında çok ciddi adımlar atılmış ve bunlar yasal statülerle desteklenmiştir.

Amaç: İş sağlığı ve güvenliği alanında yapılan çalışmalar, bu alanda üzerinde titizlikle durulması gereken iki temel konu olduğunu göstermektedir: İş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarından kaynaklanan zararların tazmin edilmesi. Uzun yıllar, birkaç istisna dışında, iş sağlığı ve güvenliği daha ziyade tazmin açısından değerlendirilmiştir. O sebeple konuya ilişkin çalışmalar arzu edilen düzeye çıkamamıştır. Bunun temel nedenlerinden biri, ülkemizde iş sağlığı ve güvenliğinin önleyici fonksiyonunun yeterince algılanamamış olmasıdır. İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği denildiğinde, genellikle kaza ve hastalık nedeniyle ortaya çıkan tazminatlar akla gelir. O nedenle, işyerinin sağlık ve güvenliği ile ilgilenmesi gereken çoğu işveren bunun yerine, ortaya çıkan maddi-manevi tazminatı tamamen ya da kısmen engelleyecek çareler aramakta, işçilerin ise genelde söz konusu önlemlerin gelişmesine katkı sağlayacakları yerde tazminat miktarlarında artış getirecek görüşleri sürmektedirler. Bunun doğal sonucu olarak Yargıtay da, bu anlayış içinde açılıp önüne gelen davalar karşısında konuyu daha ziyade tazminatlar açısından değerlendirmeye tabi tutmak durumunda kalmaktadır. Oysa iş sağlığı güvenliğinin asıl özelliği onun önleyici fonksiyonunda gizlidir. Nitekim 2004 yılı başında hız kazanan, Türk iş güvenliği mevzuatının yeniden yapılandırılması çalışmalarında, sosyal tarafların tümüne bu konuda görevler yüklenmiş ve işçi ile işverenlerin mevcut görevleri Avrupa Birliği yönergeleri ışığında tekrar tanımlanmıştır. Aynı yaklaşım 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na da aktarılmıştır. Anılan kanuna ilişkin hazırlanan 10.5.2012 tarihli TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Raporuna göre; "... Tasarı ile bağlantılı olan veya işin icrası sırasında ortaya çıkan kaza veya yaralanmalar ile çalışma ortamında bulunan risklerin asgari seviyeye indirilerek sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı hazırlanması, Avrupa Birliği'nin 12 Haziran 1989 tarihli ve 89/391/EEC sayılı Direktifinin mevzuatımıza kazandırılması ve iş sağlığı ve güvenliği alanında kabul ettiğimiz 155 ve 161 sayılı ILO Sözleşmelerine uygun müstakil bir kanuni düzenlemeye gidilmesi amaçlanmaktadır. Anılan Direktifte benimsenen iş sağlığı ve güvenliğini sağlamada sürekli iyileşme ve önleme politikasının oluşturulması, çalışanların yönetime katılımı, çalışanların ve temsilcilerinin eğitimi konularında düzeltici yaklaşım esas alınarak hazırlanan Tasarıda, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliklerini sağlamak, işverenin asli yükümlülüğü olarak düzenlenmiştir..." Konuya ilişkin en temel düzenleme niteliği taşıyan ve yukarıda yer verilen raporda da dile getirilen 1989/391 sayılı Avrupa Konseyi Direktifinde, bu direktifin çıkarılma gerekçeleri sıralanırken önlemeye de yer ayrılmıştır. Buna göre işyerindeki kaza ve mesleki hastalıkların gerçekleşme oranı hâla çok yüksektir. Çalışanların güvenlik ve sağlığını kollamak, daha yüksek düzeyde koruma sağlamak için gecikmeksizin önleyici önlemlerin alınması ve var olan önlemlerin ıslah edilmesi gerekmektedir. O halde iş sağlığı ve güvenliği, konu insan yaşamı olduğundan, tazmin kadar hatta ondan daha fazla önleme anlamına gelmektedir.

Dolayısıyla çalışma hayatına dahil herkesin, iş sağlığı ve güvenliğinin önleme fonksiyonunu anlayacak bilince sahip kılınması gerekmektedir. Nitekim bu durum iş sağlığı ve güvenliği hukuku alanında, güvenlik kültürü olarak tanımlanmakta ve örgütlü olsun olmasın bu kültürün geliştirilmesinin, işyerlerinde oluşabilecek riskleri ortadan kaldırmada en etkili yol olacağı savunulmaktadır. **Kapsam:** Ülkemizdeki Peyzaj Mimarlığı uygulamalarında mesleki olarak iş kazası ve meslek hastalıklarından kaynaklanan zararların tazmin edilmesi ve akabinde iş kazalarında ve meslek hastalıklarında en düşük risk seviyesine indirilmesi araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. **Sınırlılıklar:** Araştırmada ilgili meslek disiplininde kayıtlı olmadan çalışan ve peyzaj uygulamalarını beyan etmeden yapan firmaların varlığı ile sorun yaşarım yaklaşımı ile bilgi ve belge paylaşımından kaçınma veri temini açısından risk oluşturmaktadır. **Yöntem:** Araştırmanın yöntemi aşağıda özetlenen 4 aşamadan oluşmaktadır: Birinci aşamada, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili temel kavramlar üzerinde durulacaktır. Peyzaj uygulamalarında risk yönetimi, iş sağlığı, iş güvenliği, önleme, zarar azaltma gibi kavramlar irdelenecek ve bu kavramların meydana gelen iş kazaları ile ilişkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır. İkinci aşamada, iş sağlığı ve güvenliğini arttırmaya yönelik araştırmaların gelişimine değinilecektir. Uluslararası organizasyonların, ülkemizde devlet kurum ve kuruluşları ile üniversitelerin yaptığı araştırmalar kısaca özetlenecektir. Dünyada ve Türkiye'de güncel iş sağlığı ve güvenliği ölçütleri çeşitli boyutlarıyla üçüncü aşamada ele alınacaktır. Peyzaj mimarlığı uygulamalarındaki mevcut durum belirlendikten sonra; bu durum dünyada, Türkiye'deki örnekler üzerinden karşılaştırılacaktır. Bu aşamada ayrıca, iş güvenliğini sağlama düzeyine etki eden temel sorunlar saptanmaya çalışılacak ve bunlara bağlı olarak, risklerin azalmasını önündeki engeller belirlenecektir. Son aşamada ise; peyzaj mimarlığı uygulayıcıları ve çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi, düşünce ve davranışlarını ölçmek amacıyla yapılan anket çalışmasına yer verilecektir. Ayrıca konu ile ilgili uzmanlardan elde edilecek veriler doğrultusunda, değerlendirmeler yapılacak ve iş sağlığı ve güvenliği düzeyinin arttırılmasına yönelik öneriler getirilecektir. **Bulgular:** Araştırma sonucunda yurtiçindeki peyzaj uygulamaları öncelik teşkil etmek üzere güvenlik kültürünün bütün işletmelerde her birey tarafından farklı seviyelerde olsa bile algılanmasına katkı sunması hedeflenmektedir. Karmaşık bir yapıya sahip olan iş kazalarının meydana gelmesinde pek çok faktörün etkisi bulunmakla birlikte, yaygın kanaat iş kazalarının önemli bir bölümünün insan hatasına bağlı olduğudur. Çalışma peyzaj uygulamalarında güvenlik kültürü yerleştirmeyi, işçilerin tutumları ve davranışları üzerine odaklanarak güvenli davranışı motive etmeyi ve işçilerin çalıştıkları işletmelerdeki risklerin farkında olmalarını sağlamayı, tehlikelerin sürekli olarak gözetimini mümkün kılan bir norm geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Sonuç: Çalışma ile beraber işveren veya vekilleri tarafından işletmede güvenlik kültürü oluşturulmasına yönelik yatırımlar yapılması, orta yönetim olarak nitelendirilen bas mühendis, mühendis, şef, usta ve eğitici gibi çalışanların, verdikleri talimatlarda iş sağlığı ve güvenliği gerekliliklerini gözetmesi ve işyerinde yazılı bir iş sağlığı ve güvenliği sisteminin kurulmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Yazar Notu: Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince Desteklenmiştir. Proje Numarası : FYL-2016-657. Yayın, Doç. Dr. Alper SAĞLIK tarafından danışmanlığı yapılan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı "Fen Bilimleri Enstitüsü"nde Halisenur ŞAHİN'in "Peyzaj Mimarlığı Bakım ve Onarım Uygulamalarının İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından İncelenmesi" Konu Başlıklı, Yüksek Lisans Tez çalışmasından türetilmiştir.

KAYNAKLAR

Aydın U., Karaca N.G., Özgüler V.C., Karaca E., Güngör, Y., ve Demir M., 2012. Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminin İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesindeki Rolü, s. 13.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı., 2007. 5 Adımda Risk Değerlendirmesi. Yayın No: 140, Ankara, 17 Eylül 2016.

ÇSGB., ÇASGEM., 2015.6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Ankara, 2012, 26 Ağustos 2015.

Karadeniz O., 2012. Dünya'da ve Türkiye'de İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları ve Sosyal Koruma Yetersizliği. Çalışma ve Toplum Dergisi, (34): 15-72.

Schmid A.S., 2000. Peyzaj Mimarlığı Tanımları, 27 Ağustos 2017

E-ISBN:978-605-4222-82-7

